

**KENTSEL MEKÂN VE GÜVENLİK:
ESKİŞEHİR'DE GENÇLERİN GÜVENLİK ALGISININ
MEKÂNSAL İZDÜŞÜMÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ZEYNEP ALEYNA ÖZGAN**

Eskişehir 2024

KENTSEL MEKÂN VE GÜVENLİK:
ESKİŞEHİR'DE GENÇLERİN GÜVENLİK ALGISININ
MEKÂNSAL İZDÜŞÜMÜ

ZEYNEP ALEYNA ÖZGAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi F. Ayşin KOÇAK TURHANOĞLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Zeynep Aleyna ÖZGAN'ın “Kentsel Mekân ve Güvenlik: Eskişehir’de Gençlerin Güvenlik Algısının Mekânsal İzdüşümü” başlıklı tezi .././2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca, Sosyoloji Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) :	
Üye :	
Üye :	

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

KENTSEL MEKÂN VE GÜVENLİK: ESKİŞEHİR’DE GENÇLERİN GÜVENLİK ALGISININ MEKÂNSAL İZDÜŞÜMÜ

Zeynep Aleyna ÖZGAN

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temmuz 2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi F. Ayşin KOÇAK TURHANOĞLU

Mekânın yaşanarak üretilmesi mekânın toplumsal bir ürün olması ile ilişkilidir. Gündelik hayatta bireylerarası ilişkilere sahne olan kentsel yapı ve mekânlar içinde bulunan toplumun kültürü, yapısı ve değerleri ile şekillenmektedir. Mekân kullanıcılarının da mekân ile kurdukları ilişkilerinde sözü edilen etkilerin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda mekânın algılanması da toplumsal pratiklerle birlikte anlaşılmaktadır. Bu çalışma, kentsel mekân kullanıcılarının güvenlik algılarının mekânın fiziksel ve toplumsal yapısından etkilenecek kullanıcıların mekânsal tercihlerini ve mekân içinde sergiledikleri davranışları etkilediği varsayımından yola çıkmıştır. Dolayısıyla bu tez, Eskişehir Bağlar’da yaşamakta olan genç yetişkinlerin kentsel mekâna dair görüş ve deneyimlerine başvurarak kentsel mekânda güvenlik algısı konusunu anlamlandırmayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan mülakat soruları ışığında Eskişehir Bağlar bölgesinde yaşayan genç yetişkinlerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, kentsel mekân kullanıcılarının güvenlik algılarının yine kentsel mekân kullanıcıları tarafından ve kentsel mekânlarının kullanım pratiklerinin bu güvenlik algısı etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu araştırma kentsel mekâna ilişkin güvenlik meselesinin toplumsal yaşamdaki karşılığını ortaya koymayı ve görünür kılınmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kent, Kentsel Mekân, Güvenlik, Güvensizlik, Zihinsel Harita.

ABSTRACT

URBAN SPACE AND SECURITY: THE SPATIAL PROJECTION OF YOUNG PERCEPTION OF SECURITY IN ESKİŞEHİR

Zeynep Aleyna ÖZGAN

Department of Sociology

Anadolu University, Graduate School, July 2024

Advisor: Asst. Prof. F. Ayşin KOÇAK TURHANOĞLU

The production of space through lived experiences is related to space being a social product. Urban structures and spaces, which are scenes of interpersonal relationships in daily life are shaped by the culture, structure and values of the society in which they are located. The relationship that space users establish with the space is also influenced by these mentioned factors. In this context, the perception of space gains meaning through social practices. This study is based on the assumption that urban space users perception of security, influenced by the physical and social structure of the space, affect their spatial preferences and behaviors within the space. Therefore, this thesis aims to understand the issue of security perception in urban spaces by referring to the views and experiences of young adults living in Eskişehir Bağlar. To this end in depth interviews were conducted with young adults living in the Eskişehir Bağlar area, guided by semi-structured interview questions prepared for this purpose. The results of the research reveal the security perceptions of urban space users are shaped by other urban space users and the useage practices of urban spaces revolve around these security perceptions. This research aims to reveal and contribute to making visible the relevance of the security issue in urban spaces within social life.

Keywords: Urban, Urban Space, Security, Insecurity, Mind Map.

TEŞEKKÜR

Tez sürecinde bana olan katkıları ve desteklerinden dolayı değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Feryal Ayşin KOÇAK TURHANOĞLU'na teşekkür ediyorum. Teze dair gerçekleştirmiş olduğumuz görüşmelerin sonunda danışmanım olarak kendisiyle çalıştığım için kendimi her zaman çok şanslı hissettim. Özellikle çalışmaya başladıktan sonra benim için oldukça zorlu geçen bu süreçte göstermiş olduğu anlayış ve nezaket için kendisine minnettarım.

Tez savuma jürimde yer almayı kabul eden saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ayşe GÜNDÜZ HOŞGÖR ve Dr. Öğr. Üyesi Hatice YEŞİLDAL TURAN'a kıymetli görüş ve katkıları için çok teşekkür ederim.

Düşünce ve deneyimlerini benimle paylaşarak bu araştırmanın ortaya çıkmasına vesile olan bütün katılımcılara teşekkürlerimi borçluyum.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi yanımda olan annem Buket ÖZGAN, babam Hakkı ÖZGAN ve abim Barkın ÖZGAN'a bana her zaman güvendikleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak, benim için hayatımda çok önemli olan bu sürece şahitlik eden, aynı evi paylaştığım canım dostum Beliş'e benimle olduğu için teşekkür ederim.

Zeynep Aleyna ÖZGAN

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Zeynep Aleyna ÖZGAN

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. BİR ETKİLEŞİM ALANI OLARAK KENT VE MEKÂN.....	4
1.1. Kentin Mekânsal Örgütlenmesi	4
1.2. Kentsel Mekânların Kullanımı	17
İKİNCİ BÖLÜM	23
2. KENTTE GÜVENLİK VE GÜVENSİZLİK: ZİHİNSEL HARİTALAR.....	23
2.1. Güvenlik Kavramı Üzerine	23
2.2. Toplumsal Hayatta Güvensizlik.....	27
2.3. Kentsel Mekânın Güvensizliği.....	34
2.4. Güvenli/Güvensiz Mekânları Belirlemek: Zihinsel Haritalar.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	48
3. ESKİŞEHİR BAĞLAR'DA GENÇLERİN KENTSEL MEKÂN KULLANIMI VE GÜVENLİK ALGISI	48
3.1. Araştırmanın Yöntemi	51
3.2.1. Toplumsal ve mekânsal olarak güvenlik/güvensizlik algısı.....	56
3.2.1.1. Eskişehir ve Bağlar bölgesine yönelik güvenlik algısı	57
3.2.1.2. Eskişehir ve Bağlar bölgesine yönelik güvensizlik algısı	58
3.2.1.3. Mekânsal olarak güvenlik/güvensizlik algısı.....	62
3.2.2. Toplumsal cinsiyet, mekân ve güvenlik	68

3.2.2.1. <i>Mekânda sergilenen davranışlar</i>	69
3.2.2.2. <i>Güvensizlik unsuru olarak erkekler ve eril bakış</i>	71
3.2.2.3. <i>Kadınların güvensizlikle başa çıkma stratejileri</i>	74
ve erkeklerin endişeleri	74
3.2.3. Zihinsel haritalar, mekân ve güvenlik	77
3.2.3.1. <i>Bilgi ve güven</i>	77
3.2.3.2. <i>Aidiyet, tecrübe ve güven</i>	79
SONUÇ	86
KAYNAKÇA	89
EKLER	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1 *Katılımcılarla ilgili bilgiler* 54

Tablo 3.2 *Bulgulara ait temalar ve kategoriler*.....56

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 2.1 <i>Eskişehir Mor Haritam Uygulaması</i>	42
Görsel 3.1 <i>Eskişehir Köprübaşı'ndan bir görünüm</i>	49
Görsel 3.2 <i>Eskişehir uydu fotoğrafı</i>	50
Görsel 3.3 <i>Bağlar bölgesi ana caddeden bir görünüm</i>	53
Görsel 3.4 <i>Barlar Sokağı'ndan bir görünüm</i>	61

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca gerek bireysel gerekse toplumsal olarak bu hayatta kalma mücadelesi, dışarıdan gelebilecek risk ve tehlikelere karşı bir güvenlik endişesiyle oluşmaktadır. Sözelimi, doğada bulunan yırtıcı hayvanlardan korunmak amacıyla mağaraların kullanılması insanların güvende olmak için sergilediği bir davranış olarak yorumlanabilir. Bu nedenle mekânın üretilmesinde korunma ve güvenlik endişesinin etkisinden söz edilebilir. Çeşitli ilişkiler doğrultusunda üretilen ve şekillenen kent ve kentsel mekân, toplumsal hayatın sergilendiği bir alandır. Kent ve kentsel mekânın gündelik hayat ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretildiği bir alan olması sebebiyle, güvenli ya da güvensiz hissetme durumunun incelenmesine olanak tanıdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda güvenlik meselesi bireysel ve toplumsal ilişkilerin sergilendiği kent ve kentsel mekânla ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır.

Kentin ve kentsel mekânların inşa edilirken bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara hizmet etmek amacıyla oluşturulmaları ve dolayısıyla mekân kullanıcılarının mekânı üretme pratiklerinin mekândan beklentileri doğrultusunda şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda mekân-insan etkileşimi, mekân kullanıcılarının mekânla kurmuş oldukları ilişkiler doğrultusunda mekânın üretilmesine ve biçimlendirilmesine katkıda bulunur. Dolayısıyla gündelik yaşamın geçtiği inşa edilen kentsel mekânların gerek bireysel gerekse toplumsal süreçler etrafında üretilmesi kentsel mekânların toplumsal bir tezahürü olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada toplumsal ilişkilerin gündelik hayat içinde vuku bulduğu kentsel mekânlar, bireylerin güvenlik ve güvencesizlik hakkındaki fikirlerinin oluştuğu yerler olarak incelenmektedir.

Bu çalışma, toplumsal bir mesele olan güvenlik konusunun kentsel mekânla ilişkisini, genç yetişkinlerin düşünceleri ve deneyimleri doğrultusunda ele almaktadır. Çalışmada kent ve kentsel mekânların aktif birer kullanıcısı olan genç yetişkinlerin kentsel mekâna ilişkin güvenlik algılarının araştırılması amaçlanmaktadır. Güvensizlik hissinin araştırılması amacıyla kentsel mekânda gençlerin güvensiz hissetmelerine neden olan faktörlerin incelenmesi ve tartışılması planlanmaktadır. Bu doğrultuda genç yetişkinlerin kentsel mekânla kurmuş oldukları ilişkiler, mekânsal tercihleri ve mekânı kullanım pratikleri incelenerek gençlerin güvenlik algılarının oluşmasında etkili olan

faktörlerin neler olduğu, kendilerini nerede, ne zaman, nasıl, kimlerle ve neden güvenli ya da güvensiz hissettiklerine dair örüntüler ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Genç yetişkinlerin gece-gündüz aktif bir şekilde kenti kullanmaları, kente dair güvenlik algısının belirlenebilmesinde çok daha fazla ve çeşitli bilgi verebilmesi açısından bu araştırma genç yetişkinlerle yürütülmüş ve araştırma alanı çoğunlukla genç yetişkinlerin bulunduğu bir bölge olan Eskişehir Bağlar bölgesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın, başka bir bölgede ya da başka bir yaş aralığında gerçekleştirilmesi durumunda farklı verilere ulaşılabacağından ötürü, Eskişehir Bağlar bölgesinde ve genç yetişkinlerle yürütülmüş olması bu tez çalışmasının sınırlılığını ortaya koymakta ve genellenebilir olmamasına yol açmaktadır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda niteliksel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın kapsamında Eskişehir Bağlar bölgesinde yer alan genç yetişkinlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcıların kente ve kentsel mekânlara ilişkin düşünce ve deneyimlerini, kent ve kentsel mekân kullanımlarını ve güvenlik algılarını içermektedir. Aynı zamanda bu çalışmada güvenlik meselesinin yalnızca suç ile ilişkili olmaması bireylerin kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri ile de ilişkili olması üzerinde durulmuştur.

Bu çalışma, üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, bir etkileşim alanı olarak değerlendirilen kentsel mekân ele alınmaktadır. Bu bölümde Lefebvre'nin (2014: 56) “mekân toplumsal bir üründür” düşüncesinden hareket edilerek mekânın çeşitli ilişkiler sonucunda üretilmesine değinilmektedir. Bununla beraber üretilen kent ve kentsel mekânların kullanımı konusuna da değinilerek gündelik hayatın ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretildiği bu alanın ikili yapısının gösterilmesi amaçlanmaktadır.

İkinci bölümde, kentte güvenlik ve güvensizlik hissi zihinsel harita kavramı üzerinden ele alınmaktadır. Bu bölümde ilk olarak güvenlik kavramı üzerinde durularak daha sonra toplumsal hayatta güvensizlik yaratan etkenlere değinilmektedir. Araştırmanın ana konusu olan kentsel mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olan faktörlerin anlaşılması adına mekânın fiziksel ve toplumsal yapısı üzerinde durulmaktadır. Aynı zamanda bu değerlendirmelerin mekânın

kullanıcılarının zihinsel haritalarında nasıl oluştuğunun anlaşılması adına zihinsel harita kavramının açıklanması da hedeflenmektedir.

Üçüncü ve son bölümde ise niteliksel bir çalışma olan bu araştırmanın yöntem ve teknikleri açıklanarak Eskişehir Bağlar bölgesinde yaşayan genç yetişkinlerin kentsel mekâna ilişkin düşünce ve deneyimleri, kentsel mekân kullanım ve tercihleri, güvenli ya da güvensizlik hissi ve mekân ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır.

Bu çalışmanın gelişmesinde kendi tecrübelerimin de etkisi olduğundan söz etmek isterim. Lisans ve yüksek lisans eğitimlerim sürecince ailemden uzakta ve çoğunlukla yalnız yaşadım. Küçük bir şehir olarak nitelendirebileceğim Giresun'dan Ankara ve Eskişehir gibi büyük şehirlere gelerek yalnız yaşamak benim için zorlu bir süreç oldu. Özellikle hem kente yabancı olmam hem de kentte bir yabancı olmam kendimi güvensiz hissettirmişti. Bununla beraber yalnız başına yaşayan bir kadın olmanın da güvensiz hissetme açısından bir dezavantajı vardı. Bazı günler evime güvenle gidebilmek için henüz arkadaşlarım otururken kendimi erken kalkmak ve eve erken dönmek zorunda hissetmişimdir. Bu sebeple bu tez çalışmasına, hissedilen bu güvensizliğin yalnızca bana ait değil, toplumsal bir mesele olduğunu göstermek ve aynı zamanda güvenli hissedebilmenin temel bir insanlık hakkı olduğunu vurgulamak amacıyla yola çıktığımı belirtmek isterim.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİR ETKİLEŞİM ALANI OLARAK KENT VE MEKÂN

Bu bölümde kent ve kentsel mekânın, birey ve toplum arasındaki ikili ilişkisi üzerinde durularak kentsel mekânın örgütlenmesi ve bir etkileşim alanı olarak toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu amaçla öncelikle kent ve kentsel mekânların nasıl örgütlendiği üzerinde durulmakta, kent ve kentsel mekânların örgütlenmesinde etkili olan çeşitli ilişkiler ele alınmaktadır. Daha sonra ise çeşitli ilişkiler sonucunda üretilen kentsel mekânlar, bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmekte ve zihinsel harita kavramına başvurularak kentsel mekânların kullanım pratikleri noktasında yorumlanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda özellikle Henri Lefebvre ve David Harvey gibi Marksist coğrafyacıların görüşlerinden yararlanılarak mekân ve toplum arasındaki ilişki üzerinde durulmaktadır.

1.1. Kentin Mekânsal Örgütlenmesi

Kentler geçmişten günümüze çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda ve bu ihtiyaçlara hizmet etmek adına farklı işlevler üstlenerek insanlığa ev sahipliği yapmıştır. Lefebvre (2015: 164), kenti ihtiyaçlardan meydana gelen “arzunun yeri” olarak değerlendirmiştir. Aynı zamanda kentler işlevsel olarak, içerisinde bulunmuş oldukları tarihsel dönem ve koşullara göre değişim göstermektedir (Hatt ve Reiss, 2002: 30). Sözelimi, kentler Harvey’in (2003: 198; 2013: 45) bahsetmiş olduğu üzere, artı ürünün toplumsal ve mekânsal olarak üretilmesi ve dağıtılması amacıyla inşa edilmiş olabilir. Weber’in *Şehir* (2010) isimli kitabında ise ideal bir kentsel topluluktan söz edebilmek için tehditler karşısında korunmayı dolayısıyla güvenliği sağlayacak sur ve kale gibi yapılar; ticaretin gerçekleştiği bir pazar; kendine ait mahkeme ve özerk bir hukuk; bir topluluk ve görece özerklik ve kendi kendini yönetme yani kent sakinlerinin seçimi sonucunda belirlenen yetkililerin yönetimi şeklinde ifade edilen özelliklerin taşınması gerektiğinden bahsedilmektedir. (Martindale, 2010: 73). Weber’in belirlemiş olduğu bu ölçütlere sahip olan kentsel topluluklar, ideal bir kente karşılık gelmektedir. Dolayısıyla Weber’in ideal kent tanımında da görülebileceği gibi kent, güvenlik ihtiyacına, ekonomik ve siyasi ihtiyaçlara hizmet eden bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda kenti belirli insan ihtiyaçlarının giderilmesi için birçok işlevi karşılayacak mekânları bünyesinde barındıran bir alan olarak değerlendirilebiliriz. Sözelimi güvenlik ihtiyacı çerçevesinde inşa edilmiş kentsel

yapılardan bahsederek tarihçi Henri Pirenne'in (2014) *Ortaçağ Kentleri* isimli kitabında insanlığın inşa ettiği ilk yapıların güvenliğin sağlanması amacıyla yapılan koruyucu duvarlar olduğu görülmektedir. Bu yapılar Yunanlarda *acropolis*, Almanlarda *burgen*, Galyalılarda *oppidum* gibi farklı isimlerde anılan ancak toplanma ve güvenlik gibi aynı işlevi üstlenen kentsel yapılardır. Dolayısıyla dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı inşa edilmiş kentleri çevreleyen surlar, kentlerin kapalı bir yerleşim yerine dönüşmesine ve ekonomik, siyasi ve dinsel açıdan kentlerin birer merkez haline gelmesine yol açmıştır. (Pirenne, 2014: 48-49). Pirenne'e (2014: 61) göre güvenliğin sağlanması amacıyla inşa edilmiş sur ve benzeri kentsel yapılar, çevresinde kentleri biçimlendirdiği için kentlerin gelişimi adına önemli bir role sahiptir. Mumford (2007: 47) da benzer bir biçimde kentlerin ortaya çıkmasıyla birlikte dağınık ve örgütsüz haldeki faaliyetlerin surlarla çevrili kapalı bir mekânda bir araya getirilerek bir birliğin oluşturulduğundan ve kent içerisindeki yapılar ile birlikte gelecekteki kent kültürünün meydana gelmesi ve devamlılığı için adımların atılmış olduğundan bahsetmektedir.

Kentin farklı disiplinler tarafından araştırma konusu olarak ele alınması ve çeşitli biçimlerde açıklanmaya çalışılması söz konusudur. Örneğin kenti, kuramsal bir nitelik yükleyerek ekolojik bir yaklaşımla ele alan Chicago Okulu, bu disiplinlerden birisi olan kent sosyolojisine dair çalışma ve kuramlara zemin hazırlayan fikirler geliştirerek kent olgusuna yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Sözelimi bu açıklamalar arasında yer alan Chicago Okulu temsilcilerinden Ernest Burgess'in geliştirdiği "Eş Merkezli/Özekdeş Bölgeler" kuramı kentin merkezden çepere doğru büyüdüğü fikrine dayanmaktadır (Rittersberger Tılıç, 2019: 10). Burgess'e (1925) göre kentin merkezinde bulunan çember, merkezi iş bölgesini temsil etmekte ve iş merkezlerinin bulunduğu bu bölge aynı zamanda bütün ulaşım ağlarının varış yeri olmakta; merkezi iş bölgesinin etrafını saran ikinci çember ise geçiş bölgesi olarak belirtilmekte ve bu bölge yeni gelen göçmenler ve alt gelir grupları gibi ucuz işgücünün ikamet ettiği yerlere karşılık gelmekte; geçiş bölgesini çevreleyen üçüncü çember ise işçi sınıfının yani mavi yakalıların yerleşim bölgesini ifade etmekte; bu bölgenin etrafını saran dördüncü çember orta sınıfa mensup beyaz yakalıların yerleşim bölgesi olarak tasvir edilmekte; en son çember ise banliyö bölgesi olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla bahsedilen bu yaklaşımda görülebileceği gibi, kentin bölgelere ayrılarak mekânsal açıdan örgütlenmesi Chicago Okulu tarafından kuramsal bir biçimde açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak bu yaklaşım Lefebvre'nin (2015: 79) de eleştirmiş olduğu üzere, kent hayatını ekoloji tarafından üstünkörü bir biçimde ele

almakta ve kentin mekânsal örgütlenmesine neden olan toplumsal yapı ve ilişkileri göz ardı etmektedir. Kente ilişkin kuramsal yaklaşımların 1970’li yıllarda kentin ve kentsel mekânların özellikle eleştirel bir biçimde Marksist coğrafyacılar tarafından ele alınarak yeniden düzenlendiği görülmektedir (Soja, 2017: 63-64).

Kentlerin insan ihtiyaçlarına cevaben çeşitli roller üstlenerek zaman içerisinde gelişmesi ve şekillenmesi kent ve insan arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Dolayısıyla Harvey’in (2003: 181) bahsetmiş olduğu üzere kent, insan tarafından inşa edilmiş yapıları bir çevre, toplumsal bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin ve kentsel yapıların meydana gelmesinde birey ve toplumun etkisi göz ardı edilmeyecek derecede büyük bir öneme sahiptir. Harvey’e (2003: 274) göre kent, “mekânda belirli bir eğilime göre dizilmiş bir nesneler kümesi”dir ancak bununla beraber bu değerlendirmenin eksik olduğundan söz eden Harvey, kentin “içinde her şeyin birbiriyle ilgili olduğu, işleyen bir bütün” olarak ele alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğundan bahsetmektedir. Dolayısıyla kentin ve kentsel yapıların inşa edilmesinde etkili olan bütün ilişkilerin birbiriyle bağlantılı olması söz konusudur. Lefebvre (2015: 49) ise kenti toplumsal pratiklerin tümünü içeren bir gerçeklik olarak ele almıştır. Bu bağlamda kenti zamana, toplumsala, ihtiyaçlara, koşullara ve bağlama göre şekillenen, insan yaşamıyla doğrudan bir ilişki içerisinde inşa edilen ve kullanılan bir alan olarak düşünebilmemiz mümkündür.

Harvey’e (2003: 18-19) göre mekânın kavramsallaştırılması kentsel olguları ve toplumu anlamak için önemlidir ancak bunu yaparken “mekân nedir?” sorusunun cevabını aramak mekânın toplumdan bağımsız, salt bir gerçeklikmiş gibi düşünülmesine sebebiyet vermesinden ötürü Harvey, “değişik insan pratikleri nasıl değişik mekân kavramsallaştırmaları yaratıp kullanıyor?” sorusunu sorarak mekânın insan ile olan ilişkisini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda toplumsal ilişkilerin kendini sergileyebileceği mekânlar inşa etmesi nedeniyle insan pratiklerinin mekânla kurmuş olduğu ilişki üzerinden mekânın anlaşılabilir hale gelmesi söz konusudur. Dolayısıyla gündelik hayat pratikleri, toplumsal ilişkiler ve mekânlarla kurulan bağ/mekânların birbirleriyle kurmuş olduğu bağ anlaşılmadan mekânı anlamak mümkün değildir (Harvey, 2003: 19). Lefebvre’nin (2014: 24) de bahsetmiş olduğu üzere, üretilen ve üreten bir alan olan mekân, üretici güçler ve üretim ilişkilerinden bağımsız değildir aksine diyalektik bir ilişki içerisinde toplumsal ve ekonomik ilişkilerin hem ürünü hem de üreticisidir. Dolayısıyla kent ve kentsel mekânlar toplumsaldan ayrı düşünülemez.

Mekânın toplumsal süreçlerden etkilenen ve aynı şekilde toplumsalı etkileyen bir forma sahip olmasından ötürü mekân ve toplum arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur.

İnşa edilmiş yapıları bir çevrenin görünüşü olan peyzaj kavramı ise Lewis (1979: 12) tarafından görünür biçimde olmayan değerlerimizi, zevklerimizi hatta endişelerimizi görünür kılan; toplumun farkında olmadan yarattığı otobiyografisi olarak ifade edilmektedir (Mills, 2014: 49). Dolayısıyla peyzajın insandan, toplumdan, kültürden etkilenmesi ve bütün bunları fiziksel görünüşüne yansıtması söz konusudur. Böylece kent, kentsel mekân ve kentin inşa edilmiş yapıları çevre görünüşüne karşılık gelen peyzaj ile birey-toplum arasındaki var olan etkileşimi görebiliriz. Bu bağlamda mekân kavramının genellikle toplumsalı dışarıda bırakan daha çok çevresel ve fiziki bir alana karşılık geldiği yanılgısına düşmeyip mekânın toplumsal olarak üretilen bir alan olduğunu ifade edebiliriz. Mekânın hem bir toplumsal sonuç hem de toplumsalı oluşturan bir neden olması mekânın ikili yapısını yansıtmaktadır. Mekânın hem birey ve toplum tarafından biçimlendirilmesi hem de bir etkileşim alanı olarak toplumsal ilişkileri önemli ölçüde şekillendirebilmesi, mekân, insan ve toplum ilişkisinin karşılıklı yapısını gözler önüne sermektedir.

Mekânın inşa edilmesinde birey ve toplumun etkisinden bahsederken benzer bir biçimde birey ve toplum için de mekânın önemi dikkate alınmalıdır. Işık'ın (1994: 8) belirtmiş olduğu gibi, mekânın toplumsal bir ürün olması üretilen mekânın meydana gelmesinde etkili olan bağlamın mekân aracılığıyla anlaşılabilmesini mümkün kılar. Bu nedenle mekânın toplumların anlaşılması adına başvurulması gereken kategorilerden biri olduğu söylenebilir. David Harvey (2010: 227) “mekân ve zaman insan varoluşunun temel kategorilerindendir” derken, Edward Soja (2017: 171) da “toplumun oluşumu mekânsal ve zamansaldır, toplumsal varlık coğrafya ve tarihte somutlaştırılır” diyerek insan ve toplumun zamandan ve mekândan bağımsız bir biçimde ele alınamayacağını altını çizmektedirler. Belirli bir mekân ve zamanda yaşayan insanın varoluşu bu iki kategori tarafından şekillendirilmektedir. İnsanlar arasındaki etkileşim ve olguların belirli bir mekân ve zamanda gerçekleşmesi ortaya çıkan toplumsal ilişki ve süreçlerin hangi koşullar ve bağlam etrafında oluştuğunun anlaşılması noktasında zaman ve mekâna başvurmayı gerekli kılmaktadır. Aslında tarihe ve zamana sıklıkla başvurulurken coğrafya ve mekânın ön plana çıkması ancak 1970’li yıllarda Marksist coğrafyacıların çabalarıyla zaman içerisinde gelişmiştir (Işık, 1994: 17).

Marksist coğrafyacılar arasında yer aldığı kabul edilen Lefebvre'nin *Kentsel Devrim* (2015) isimli kitabında tarihsel bir biçimde kentlerin gelişiminden bahsederken kent ile toplumsal ilişkiler arasında kurmuş olduğu bağ kentin ve kentsel mekânların gelişiminin kendiliğinden değil, toplumsal bir ürün olarak ortaya çıktığını göstermektedir. *Kentsel Devrim*'de bahsedilen rahiplerin, soyluların ve savaşıların yaşadığı; toprağın korunduğu ve yönetildiği; ticaret alanlarının kentten dışlandığı ve köy üzerinde egemenlik kurulan bir iktidar alanı olarak adlandırılan siyasal kentten mübadele ilişkilerinin kent içerisinde gerçekleştiği ticari kente geçiş Ortaçağ'ın sonlarında Batı Avrupa'da yaşanmıştır. Ticari kentte kentin işlevi ticari mübadelenin gerçekleşmesinin sağlanması olurken aynı zamanda ticaretin yapıldığı kasabaların kentin merkezi noktaları haline gelmesi gibi kent ve kentsel mekânların örgütlenmesinde değişimlerin yaşanması söz konusudur (Lefebvre, 2015: 14-16). Dolayısıyla sözü edilen Lefebvre'nin çalışmasında görülebileceği gibi, kent ve kentsel mekânların örgütlenmesi toplumsal bir şekilde üretilmekte ve gelişmektedir.

Benzer bir şekilde kente eleştirel yaklaşan bir diğer Marksist coğrafyacı Harvey'in (2003: 28-29) *Sosyal Adalet ve Şehir* kitabında bireyin yaşamış olduğu çevrenin hayatındaki rolünü ve etrafında mekânla kurmuş olduğu ilişkiyi anlayabilmesi ve bireyin mekânı şekillendirebilmesi ve bir başkası tarafından da örgütlenen mekânsal formları değerlendirebilmesi için “coğrafi muhayyile” ya da “mekânsal bilinç” olarak açıklamış olduğu bu kavram ile kendimizi ve toplumu anlayabilmek amacıyla “sosyolojik muhayyile” yetisinin bir arada kullanılması gerektiğinden bahsetmesi kentin anlaşılması için toplumsal ilişkilerin önemini vurgulamaktadır.

Berman'a (2013: 28) göre keşifler, sanayileşme, göçler, kentleşme, gelişen kitle iletişim sistemleri, gittikçe güçlenen ulus-devletler, artan kitlesel toplumsal hareketler ve son olarak bütün bunları birbirleriyle ilişki hale getiren ve şekillendiren kapitalist sistem modernleşme olarak adlandırılan süreci besleyen kaynaklar olarak değerlendirilmektedir. Bütün bu kaynaklarla ilişkili olan modernleşme süreci, kendisini zaman ve mekânda toplumun ve toplumsal ilişkilerin farklılaşması olarak göstermektedir (Lefebvre, 2015: 157). Bu bağlamda toplumsal ilişkilerin farklılaşarak mekânı işgal etmesi yeni mekânsal örgütlenmelerin üretilmesine neden olur. Toplumsal süreçler sonucunda ortaya çıkan farklı yaşamsal pratikler üzerinden farklı mekânsal örgütlenmelerin oluşması söz konusudur. Sözgelimi Neil Smith'in (2017) belirttiği üzere, kapitalist toplumda çalışma

pratiğinin evden ayrılması ile birlikte çalışma ve ikamet yeri birbirinden ayrılmış boş zaman, sanayi, ulaştırma gibi etkinlikler kendi mekânlarını yaratmıştır (2017: 197-199). Dolayısıyla toplumsal süreçler, mekânın örgütlenmesini etkilemektedir. Bu bağlamda toplumsal süreçler kentsel mekânları yeniden biçimlendirerek, yeni mekânsal formlar inşa ederek ya da var olan mekânsal biçimleri dönüştürerek kenti ve kentsel mekânları örgütlemektedir.

Döngüsel ve yerel farklılıkları gözetken kırsal zaman-mekândan homojenliğe ve rasyonelliğe eğilimli endüstriyel zaman-mekâna geçiş yaşanarak kentsel form, yapı ve işlevlerin yeniden üretilmesi söz konusudur (Lefebvre, 2015: 39). Modernleşmenin iddiası olan homojenizasyon mekânın paradoksal bir biçimde toplu konut uygulamaları üzerinden aslında parçalara ayrılarak birbirinden yalıtılmış mekânların üretilmesine ve dolayısıyla birbirleriyle düzgün bir biçimde birleşmemiş toplulukların oluşmasına neden olmuştur (Lefebvre, 2014: 26). Böylece modernleşmenin yaratmış olduğu zamansal ve mekânsal ayrışmanın etkisini, kentsel mekânların örgütlenmesi üzerinden görebilmemiz mümkündür. Harvey'in (2016: 39) de bahsetmiş olduğu gibi, uzmanlaşmayla beraber mekânların farklılaşarak kent içerisinde çoğalması sonucunda farklı işlevlere hizmet eden kentsel mekânlar ortaya çıkabilir. Dolayısıyla modernitenin mekânı parçalara ayırarak çalışma, konut ve boş zaman mekânları gibi kendi mekânlarını üretmesi ve böylece mekânı örgütlemesi söz konusudur. Bu bağlamda mekân modernleşmenin yeniden biçimlendirmiş olduğu üretim ilişkileri ve toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkilerden etkilenecek yeniden üretilir.

Bu duruma ek olarak mekânsal farklılaşmanın yalnızca kapitalist kente özgü bir nitelik olmadığını Gideon Sjöberg'in (2002) *Sanayi Öncesi Kenti* isimli çalışmasında görebilmemiz mümkündür. Toplumsal farklılaşmaların mekânsal ayrışmalara neden olması yalnızca günümüz modern kentlerinde değil sanayi öncesi kentlerde de görülebilen bir durum olduğunu belirten Sjöberg (2002: 40) farklı meslek gruplarının genellikle birbirinden ayrı yerleşim yerlerinde bulunduklarından bahsetmektedir. Bu yerleşim yerlerinin de kentin belirli bir alanını işgal ederek mekânın o meslek grupları üzerinden üretilmesi söz konusudur. Dolayısıyla karşılıklı bir ilişki içerisinde toplumsal farklılaşma sonucunda mekânsal ayrışmanın yaşanması mekânın yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

Mekânın inşa edilmesinde toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkilerin etkili olması ve mekânın bünyesinde bu ilişkileri barındırarak yeniden üretilmesi söz konusudur. Dolayısıyla mekânsal örgütlenmeler bütün bu ilişkilerden etkilenecek gerçekleşen ve sonucunda da yine bu ilişkilerin devamlılığına hizmet eden ikili bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğanın, kentin ve kentsel mekânların toplumsal üretim sonucunda meydana geldiğini ileri süren Henri Lefebvre, Neil Smith, David Harvey ve Edward Soja gibi coğrafyayı Marksist bir perspektiften ele alan düşünürler genel olarak mekân ve toplum arasındaki ikili ilişkiye, mekânın iktidar ilişkilerinin gerçekleştiği bir alan olduğuna ve sermaye birikimi için kullanılan bir araç olduğuna dikkat çekmektedirler.

Mekânın oluşumu ve biçimlendirilmesi hakkında Henri Lefebvre'nin (2014) *Mekânın Üretimi* isimli kitabında bahsetmiş olduğu mekânsal dönemselleştirme anlatısı mekân, zaman ve toplum üçlüsü üzerinden ilerleyerek mekânın toplumsal bir ürün olarak üretimini açıklamaktadır. Lefebvre (2015: 27) tarihsel zamanı üretim tarzları üzerinden dönemlendirmelere ayırmaktadır. Dolayısıyla Lefebvre'nin (2014: 25-28) “mekânın tarihi vardır” söylemi ve her üretim tarzının kendi mekânını yarattığı düşüncesi üzerinden oluşturulan dönemlendirmelerin her birinin kendine ait mekânları ürettiği ve böylelikle kent ve kentsel mekânsal örgütlenmelerin toplumsal üretim tarzlarından bağımsız düşünülemeyeceği fikrini yaratmaktadır. Lefebvre (2015: 119) mekânın “dönemler, alanlar ve hâkim faaliyetler” üzerinden yeniden üretildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda yaşanan her bir değişim kentin ve kentsel mekânların yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Sözelimi Lefebvre'nin (2014: 245-247) “mutlak mekân” olarak adlandırdığı dönem tarımsal ilişkilerin gerçekleştiği ve toplumun mekânı tam olarak etkileyemediği dolayısıyla “tasarlanan mekân” değil “yaşanan mekân”ın yaygın olduğu mekânsal dönemi ifade etmektedir. “Soyut mekân” olarak adlandırdığı dönem ise kapitalist üretim ilişkileri etrafında şekillenen ve şehircilik ideolojisinin strateji ve planları ile üretilen “tasarlanan mekân”ın hâkimiyetine karşılık gelmektedir (Lefebvre, 2014: 215). Benzer bir biçimde Harvey (2003: 279) de sanayileşme ile birlikte tasarlanan mekânın yaşanan mekân üzerinde egemenlik kurduğundan söz eder.

Smith, *Eşitsiz Gelişim: Doğa, Sermaye ve Mekânın Üretimi* (2017) isimli eserinde Lefebvre'nin mekânın üretimi fikrini doğa üzerinden geliştirerek doğanın üretiminden ve bunun sonucunda yaşanan kentsel eşitsizliklerden bahsetmektedir. Smith'e (2017: 106) göre “doğayı nasıl ürettiğimiz” ve bunu “kimin kontrol ettiği” sorusu sorulmalıdır.

Böylece kapitalizmin doğa üzerindeki hâkimiyetinden bahsedebilir ve bu hâkimiyeti elde ederken mekânla kurmuş olduğu ilişkiyi irdeleyebiliriz. Sermayenin mekânı üreterek eşitsiz gelişimi sürdürdüğünden bahseden Smith'e (2017: 24-25) göre doğa, mekân ve eşitsiz gelişimin yarattığı sorunlar birbirlerine bağlıdır ve bu bağlılığın yaratıcısı da sermayedir. Doğanın üretilmesini doğa-toplum ilişkisi üzerinden kuran Smith (2017: 67) ekonomik gelişmenin ilerlemesi amacıyla çevresel bir görünüş sunan peyzajın toplumsal bir biçimde geliştirilerek doğanın üretilmesine karşılık gelmesinden ve böylelikle toplumsal üretimin bir ürünü olarak doğanın üretilmesinden bahsetmektedir. Dolayısıyla doğanın toplumsal bir ürün olarak üretilmesi gibi mekânın da üretilmesi söz konusudur (Lefebvre, 2014: 56). Smith (2017: 133) bireyin mekân içerisinde eylemde bulunmak yerine eylemde bulunarak mekânı üretmesi üzerinden toplumun mekânı ürettiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla mekânın, mekânın kullanıcıları tarafından, mekânla kurulan ilişkiler üzerinden farklılaşması ve yeniden üretilmesi mekânın toplumsal bir ürün olduğunun göstergesidir. Smith'in (2017: 122) belirttiği gibi, aynı zamanda farklı toplumların mekânı farklı kullanmaları ve örgütlemeleri üzerinden mekânı örgütleyen toplumun yapısı anlaşılabilir.

Benzer bir biçimde Lefebvre'den etkilenen Soja'nın (2017) *Postmodern Coğrafyalar: Eleştirel Toplumsal Teoride Mekânın Yeniden İleri Sürülmesi* isimli kitabında bahsetmiş olduğu mekânın ikili yapısı üzerinden mekânın toplumsal bir ürün olarak üretildiği düşüncesine ulaşmamız söz konusudur. Toplumsal süreçlerin mekânsal formları biçimlendirmesi üzerinden mekânın toplumsal bir ürün olarak ortaya çıkması ve aynı zamanda ortaya çıkan mekânın toplumsal ilişkileri şekillendirmesini Soja'nın (2017: 78) bahsetmiş olduğu "toplumsal-mekânsal diyalektik" olarak ele alabiliriz. Bu çift yönlü ilişki mekânın örgütlenmesi ve mekânın kullanımı açısından önem taşımaktadır. Soja (2017: 109-112) mekânsal örgütlenmenin hem toplumsal hem de mekânsal ilişkileri içeren diyalektik bir yapıya sahip olduğunu vurgulayarak mekânı "dönüşüm ve deneyimin bir ürünü" olarak açıklamaktadır. Mekânsal ve toplumsal ilişkilerin karşılıklı ilişkisi aynı zamanda birbirlerine bağımlı olmalarına neden olmaktadır (Soja, 2017: 114). Dolayısıyla mekânın örgütlenmesi toplumsal ilişki ve pratiklerden meydana gelmekte ve onlar sayesinde biçimlenmektedir. Bu bağlamda mekânın örgütlenmesi toplumsaldır. Kentin mekânsal örgütlenmesi toplumsal ilişkilerin birer yansıması olarak işlev gösterirken aynı zamanda toplumsal ilişkileri de etkilemektedir (Harvey, 2003: 280). Lefebvre'nin (2014: 56) ifade ettiği gibi, "mekân toplumsal bir üründür" ve mekânın

örgütlenmesinde toplumsal ilişkiler etkilidir. Kentsel mekânların dönem içerisindeki konjonktüre göre değişmesi ve gelişmesi mekânın bir ayna işlevi üstlenerek toplumsal hayata dair pratikleri yansıttığı bir alan olarak karşımıza çıkar (Ergin, 2001: 233). Smith'in (2017: 123) de bahsetmiş olduğu üzere, mekân ve toplumun etkileşimi sonucunda mekânsal örgütlenmeler toplumsal yapıyı yansıtmaktadır. Dolayısıyla mekân toplumsal ilişkilerin bir görüntüsüdür (Soja, 2017: 174). Farklı toplumların mekânı farklı biçimlerde ürettiği ve kullandığından ve böylelikle inşa edilen mekânın üretildiği toplumun niteliklerini içererek fiziksel görüntüsüne bu durumu yansıttığından bahseden Smith (2017: 122), kapitalist toplumun mekânsal görüntüsünün feodal toplumunkinden farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânların örgütlenmesinde etkili olan toplumsal süreçlerin kentin fiziksel görünüşünü etkileyerek farklı mekânsal görünüşlerin yaratılmasına sebep olmaktadır. Mekânın örgütlenmesinin toplumsal oluşumu ve mekân içerisinde gerçekleşen toplumsal ilişkilerin mekâna yansması Soja'ya (2017: 16) göre, mekânın toplumsal niteliğinin göstergesidir. Bununla birlikte, Harvey'in (2003: 280) belirtmiş olduğu toplumsal ilişkilerin bir yansıması olan mekânsal örgütlenmelerin de toplumsal ilişkileri etkileyebilmesi söz konusudur. Her toplumun kendi mekânını ürettiğini belirten Lefebvre (2014: 61) aynı zamanda mekânın, cinsiyet ve yaş ilişkileri, işbölümü ve örgütlenme gibi toplumsal ilişkileri içerdiğinden bahsetmektedir. Böylece toplumsal ilişkilerin mekân içerisinde ve mekân üzerinden var olması toplumsal ilişkiler için mekânın bir dayanak noktası olarak düşünülmesini sağlamaktadır (Lefebvre, 2014: 402).

Lefebvre (1976), Harvey (2010; 2013; 2016), Soja (2017) ve Smith (2017) gibi düşünürlerin kapitalizmin kendi krizlerini aşmak için mekâna başvurması üzerine geliştirmiş oldukları fikirleri ekonomik ilişkiler etrafında örgütlenen mekânın anlaşılmasını sağlamaktadır. Lefebvre'ye (1976: 21) göre kapitalizm kendi çelişkileri ve krizleriyle başa çıkmak için mekâna başvurarak bu çelişki ve krizleri yumuşatmaya çalışmış ve bunu da “mekânı işgal ederek, mekânı üreterek” yapmıştır. Smith'in (2017: 228) de bahsetmiş olduğu üzere, Lefebvre'nin “mekânın üretimi” olarak kastettiği şey aslında toplumsal amaçlar ile fiziksel boyutun kaynaşmasıdır. Dolayısıyla Lefebvre'nin mekânın üretimi anlatısı kapitalist toplumun toplumsal üretim ilişkilerini mekân üzerinden nasıl yeniden ürettiğini açıklamaktadır (Smith, 2017: 140).

Kapitalizm üretim ve tüketimi mekânsal olarak örgütleyerek kendi mekânlarını yaratıp bu çelişki ve krizleri gidermeyi amaçlaması söz konusudur. Lefebvre'den etkilenecek kapitalizmin tutarsızlıkları neticesinde oluşan krizlerin üretim biçimini değiştirmesi ve bu değişimin de mekâna yansımalarına odaklanan Harvey (2010: 206) kapitalist üretim tarzının tutarsızlıkları ve çelişkileri nedeniyle kendi içerisinde krize eğilimli olduğundan söz etmektedir. Örneğin 1973-75 yıllarında yaşanan krizin Fordist-Keynesyen dönemdeki hükümet politikalarından kaynaklandığını belirten Harvey (2010: 191-192), fordizmin katılıklarının yaratmış olduğu krizin aşılması için yeni bir üretim biçimi olan esnek üretim biçimine geçişin yaşandığından bahsetmektedir (2010: 317). Dolayısıyla yaşanmış olan bu üretim biçimindeki değişikliklerin yalnızca iktisadi alanla sınırlı kalmadığından siyasi, kültürel, toplumsal ve mekânsal açıdan da değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına sebep olduğundan bahsedebiliriz. Hatta Harvey (2010: 7) bahsedilen bu değişimin kültürel boyutunu postmodernizm olarak nitelendirmiştir. Kapitalizmin dönemsel krizlerinin aşılabilmesi için üretim biçiminde değişikliklere gidilmesinin tek başına yeterli bir çözüm olmaması ve örneğin kapitalizmin aşırı birikim sorunun çözülebilmesi adına emek gücü fazlalıkları dahil fazlalıkların emilmesi için “mekânsal bir tedavi” yöntemine başvurulması söz konusudur (Harvey, 2016: 57). Dolayısıyla kapitalizmin devamlılığını sağlamak adına mekân üzerindeki hakimiyeti (Harvey, 2016: 92) ve mekânla kurmuş olduğu ilişki mekânın örgütlenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Zaten kapitalizmin temel amacı kârını maksimum seviyeye ulaştırmak olduğundan bunu sağlayabileceği alanlara ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla Harvey'in (2003: 211-212; 2013: 45-46) bahsetmiş olduğu üzere, kentin artık değer hem üretilmesi hem de emilmesi için kapitalizmin başvurduğu önemli bir alan olarak değerlendirilmesi söz konusudur.

Kriz dönemlerinin yeniden yapılandırma dönemleri olduğundan bahseden Smith (2017: 223) ise krizler esnasında mekânın yeniden yapılandırılarak kapitalizmin mekânı daima kendi amaçları adına dönüştürdüğünü ifade etmektedir. Smith (2017: 223-224) kentsel dönüşüm ve iyileştirme gibi süreçlerin kentsel mekânın yeniden yapılandırılmasının bir görünüşü olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Harvey (2013: 60) de kentsel yenileme yoluyla sermayenin emilmesinin sağlandığından ve bu durumun kapitalist kentleşme süreci için temel bir işleve sahip olduğundan bahsetmektedir.

Harvey'e (2016: 45) göre kapitalizm üretim ve tüketim üzerinde egemenliğini elde etmek için üretimi, tüketimi ve mübadeleyi denetleyebileceği bir alan olarak yapılı çevreyi üretmek zorundadır. Harvey (2016: 111) yapılı çevreyi yol, okul, hastane, devlet dairesi, konut, mağaza gibi mekânsal açıdan hareketliliği olmayan, genellikle büyük yatırımlarla inşa edilen çeşitli alanları içeren bir kavram olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda kapitalist sistemde sermayenin, kendisi için uygun yapılı çevreyi inşa etmesi ve bir sonraki krizde de bunu yıkması, kapitalizmin kendi çelişkilerinin sonuçlarının yapılı çevrenin tarihsel süreç içerisindeki değişimi üzerinden okunabilmesini sağlamaktadır (Harvey, 2016: 123). Buna ek olarak kent ve kentsel mekânların sermaye adına önemli merkezler haline gelmesi sonucunda kentsel mekânsal örgütlenmelerin bu duruma hizmet etmesi adına düzenlenmesi ve yeniden üretilmesi söz konusudur. Sözelimi kentler yerleşim ve turizm mekânları olarak pazarlanan ve tüketilen bir meta haline gelmektedirler (Smith, 2006: 26). Dolayısıyla Lefebvre'nin (2015: 146) de bahsetmiş olduğu gibi, mekânın kendisi alınıp satılan bir metaya dönüşmüş olur. Benzer bir biçimde Soja (2017: 226) da kapitalizmin mekânı "yeniden yapılandırma" ile yeniden düzenlediğinden ve mekânın sermaye için rekabet edilen bir merkez haline getirdiğinden bahsetmektedir. Tüketime gerçekleşmesi amacıyla Lefebvre'nin (2015: 24) sokakların sergilenen nesnelerin satın alınması için vitrinleri fark etmeye yönelik kullanıldığından bahsetmesi de mekânı ekonomik ilişkilerin devamlılığının sağlanması adına başvuru alanı olarak değerlendirmemizi mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla kapitalizmin mekân üzerinden hâkimiyetini koruması ve sürdürmesi ekonomik ilişkilerin mekânın üretilmesi ve örgütlenmesi üzerindeki etkisini göstermektedir.

Kent ve kentsel mekânların kaynak ve hizmetlerin üretildiği ve tüketildiği bir alan olması sebebiyle kentsel mekânlarla kurulan ilişkilerde bu kaynak ve hizmetlerden yararlanma imkânı doğrultusunda mekânsal tercihlerin şekillenmesi söz konusudur. Dolayısıyla ulaşım, sağlık ve eğitim gibi çeşitli hizmetler etrafında kentin mekânsal kullanımının biçimlenmesi kentsel mekânsal örgütlenmelerin oluşturulmasında etkilidir. Sözelimi kentin bir bölgesinde eğitim hizmetini karşılamak amacıyla inşa edilen bir üniversitenin kentin o bölgesinin üniversite çalışanları, öğretim üyeleri ve öğrenciler gibi yeni kullanıcılar tarafından kullanılmasını ve mübadele ağlarının genişlemesini sağlayabilir. Böylelikle kentin o bölgesi mekânsal açıdan yeniden örgütlenebilir. Bununla beraber kent sakinlerinin her biri kentin kaynak ve hizmetlerinden eşit derecede yararlanamazlar (Harvey, 2003: 85). Harvey'in (2003: 81) belirtmiş olduğu üzere, kentin

fiziksel yapısının planlanmasında genellikle güçlü gruplar söz sahibidir. Dolayısıyla güçlü gruplar tarafından örgütlenen kentsel mekanların kent içerisindeki kaynakların yeniden dağıtımını etkilemesi söz konusudur (2003: 69)

Lefebvre (2015: 45) de şehircilik olarak adlandırılan, aslında ideolojik ve kurumsal temsiller aracılığıyla kapitalist üretim ilişkilerinin kentsel mekânlar üzerinden planlama ve stratejiler yoluyla devamlılığının sağlandığı faaliyetlerden bahsederek kentin ve kentsel pratiklerin çıkar grupları tarafından düzenlendiği ve yönetildiğine değinmektedir. Böylece kapitalizmin hayatta kalma durumuna şehirciliğin katkısından da söz edebiliriz. Dolayısıyla mekânın karar vericiler tarafından örgütlenmesi ve bu örgütlenen mekâna tabi olan mekânın kullanıcıları arasında bir tahakküm meselesi ortaya çıkmakta ve mekân politik bir alan olmaktadır (Lefebvre, 2015: 45). Bununla beraber Soja (2017: 201) da mekânsal farklılaştırma yoluyla iktidarın mekân üzerinden dışlamayı ya da dahil etmeyi kontrol ederek kişilerarası etkileşim noktasında kutuplaştırıcı ya da birleştirici bir güce sahip olduğunu söyler. Dolayısıyla mekân hakkında alınan kararlar ya da yapılan uygulamaların iktidar ilişkilerine hizmet etmesi ve bu yolla yeniden üretmesi söz konusudur.

Her üretim biçiminin birtakım toplumsal ilişkiler üzerinden kendi mekânını üretmesi toplumsal üretim ilişkilerinin devamlılığını sağlamaktadır (Lefebvre, 2014: 28). Sözgelimi kapitalist üretim ilişkilerine dayalı kentlerin mekânsal örgütlenmesi uzmanlaşmaya dayalı birbirinden ayrılmış sektörlerin mekânları ile kendisini yeniden üretmektedir (Soja, 2017: 122). Dolayısıyla mekânın gerek politik gerek ekonomik gerekse toplumsal ilişkiler çerçevesinde kullanılması ve örgütlenmesi söz konusudur. Mekânın bu ilişkiler doğrultusunda inşa edilmesi aynı zamanda bu ilişkilerin güvence altına alınabilmesine ve devamlılığının sağlanmasına hizmet etmektedir. Bu bağlamda mekân politik bir alandır ve egemen grubun çıkarları doğrultusunda şekillenebilmektedir. Dolayısıyla mekânın örgütlenmesinde siyasi ilişkilerin etkisi söz konusudur. Bu çerçevede mekân iktidarın korunması ve sürdürülmesi için kullanılan bir alandır. Mekânın bir iktidar aracı işlevi göstermesi meselesi Lefebvre'nin (2015: 24) bahsettiği iktidardakilerin kendilerini tehlike altında hissettiklerinde yapacakları ilk şeyin sokaklarda toplanmayı yasaklamak olduğu düşüncesinde görülmektedir. Dolayısıyla mekânın iktidar ilişkilerinin sağlandığı ve yeniden üretildiği bir alan olarak kullanılması söz konusudur (Lefebvre, 2014: 326). Örneğin ataerkil bir toplumsal yapı içerisinde

örgütlenen kentsel mekân erkeğin kadın üzerindeki hakimiyetini üretmesini ve sürdürmesini sağlayabilir. Alkan'ın (2000: 76) belirtmiş olduğu gibi, kamusal alanın erkeğe, özel alanın ise kadına atfedilmesi mekânın toplumsal cinsiyet temelli yapılandırılmasının örneğidir. Böylelikle kamusal alanların erkeklerin mekânı, özel alanların ise kadınların mekânı olarak görülmesi kentin ve kentsel mekânların erkek egemen bir biçimde üretilmesine ve mekânsal örgütlenmeyi etkileyebilecek hakim grubun erkekler olarak kabul edilmesine neden olmaktadır. Böylelikle kadınlara atfedilen evin 'kadınların mekânı' olarak sınırlandırılması, kadınların kamusal alan kullanımlarını kısıtlamakta ve kentsel yapılı çevrenin inşasında kadınların göz ardı edilmesi söz konusu olmaktadır (Mackenzie, 2002: 254). Yani mekânın bir iktidar alanı olarak hakim ataerkil toplumsal yapı çerçevesinde inşa edilmesi ve yapılı çevrenin kadınların kentsel mekân içerisindeki varlığını yadsıyarak üretilmesi söz konusu olmaktadır. Feminist coğrafyacıların perspektifinden değerlendirilen bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin mekânsal ayrışmalar ve mekânla kurulan ilişkiler üzerinden yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır (Alkan, 2017: 13). Hakim grubun mekân üzerindeki tahakkümü, mekânın bir iktidar aracı olarak kullanılmasına ve bu tahakkümün devamlılığının sağlanmasına hizmet eder. Dolayısıyla mekânsal örgütlenme üzerindeki egemenlik ve mekânın kullanımı aracılığıyla yeniden üretilen iktidar, aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerinin de yeniden üretilmesine hizmet eden bir araçtır (Harvey, 2016: 263).

Sonuç olarak yukarıda bahsedilen toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkiler çerçevesinde mekânın toplumsal olarak örgütlenmesi söz konusudur. Lefebvre'nin (2014: 110-111) ifade ettiği üzere mekân, iktidar ilişkilerini, toplumsal ilişkileri ve üretim ilişkilerini içeren üretilen bir alandır. Mekanın oluşumunda ekonomik, siyasi, kültürel ve toplumsal ilişkiler etkilidir. Dolayısıyla mekânın bu ilişkileri içinde barındırması, ilişkilerin devamlılığının sağlanması için mekânın kullanılan bir araç olarak işlev görmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda mekân, hem tüketilen bir ürün olarak hem de hammaddenin ve alışverişin gerçekleştiği bir üretim aracı olarak işlev göstermektedir (Lefebvre, 2014: 111). Mekân ve toplumsal ilişkiler arasındaki karşılıklı ilişki mekânın anlaşılması için toplumsal ilişkilerin anlamlandırılmasına, toplumsal ilişkilerin anlaşılması için de mekânsal örgütlenmenin anlamlandırılmasına bağlı olmaktadır (Harvey, 2003: 40).

1.2.Kentsel Mekânların Kullanımı

Gündelik yaşam pratiklerinin sergilendiği ve bir etkileşim alanı olan mekân, toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkiler doğrultusunda örgütlenmekte ve kullanılmaktadır. Dolayısıyla bütün bu ilişkilerin etkili olduğu mekân, “toplumsal olayların içinde geçtiği sosyal bir olgudur” (Yırtıcı, 2005: 1). Bu bağlamda kentsel mekânlar üzerinden gündelik hayata dair pratiklerin yorumlanabilmesi muhtemeldir. Harvey’in (2013: 117) de sözünü ettiği üzere kent, her türden insanın bir arada yaşadığı ve müşterek bir hayatı ürettiği bir mekândır. Kentsel mekân ise kent içerisinde yer alan ve çeşitli ilişkiler etrafında üretilen, biçimlenen ve örgütlenen mekânları işaret etmektedir. Harvey’e (2003: 35) göre kent içerisinde mekânın biçimlenmesinde kültürün, ihtiyaçların, değerlerin, korku ve endişelerin, var olan toplumsal düzenin rol oynamasından ötürü kentsel mekânlar incelenirken onların yalnızca fiziksel boyutu değil ilişkili oldukları bütün yaratıcı anlamların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kentsel mekânlar gündelik hayat pratiklerinin geçtiği alanlardır. Bu alanlar kültürden, tarihten, sosyo-ekonomik bağlam ve siyasi havadan etkilenecek inşa edilmektedirler. Dolayısıyla kentsel mekânların insan yaşamıyla olan ilişkisi onların toplumdan topluma, kültürden kültüre farklı biçimlerde görülmelerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda toplumsal olarak üretilen kentsel mekânlar kendilerine özgü kimlikler içerisinde bulunan toplumdan etkilenecek biçimlenmektedir. Birey ve grupların gündelik hayat pratikleri kent ve kentsel mekânların toplumsal yönünü oluşturmaktadır (Harvey, 2013: 126). Dolayısıyla kentsel mekânların kullanımı aynı zamanda kentsel mekânların oluşumunun da koşuludur. Lefebvre’nin (2015: 23) de belirtmiş olduğu gibi, mekânın sahiplenilmesi ve bu sahiplenilme üzerinden mekânın kullanımı aynı zamanda mekânı yaratmaktadır.

Lefebvre (2015: 29) kentsel mekânı doğal ve yapay olanın birleşimi olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânın kent içerisinde doğal ve belirli insan ilişkileri üzerinden üretilen yapay bir mekânsal örgütlenmeye karşılık gelmesi söz konusudur. Mekân, doğadan, toplumsal ilişkilerden ve onu biçimlendiren üretim ilişkilerinden ayrı düşünülemez. Mekânın içerisinde barındırmış olduğu bu çoklu ilişkiler aynı zamanda onun yeniden üretilme sürecini de içermektedir. Mekânın yeniden üretilmesi sonucunda mekânın kullanıcılarının, mekânla kurulan ilişkilerin ve kentsel mekânın kullanımının değişmesi söz konusudur. Ergin (2001: 233) kentsel mekânları, kent sakinlerinin rastlaşmalar yaşadıkları ve bu rastlaşmalar sonucunda da üretimler

meydana getirdikleri hareket merkezleri olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânların üretilmesinde ve kullanılmasında alışkanlıklar, gündelik hayat pratikler ve kültürel yapılar önemli bir faktörlerdir.

İrk, etnik köken, cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir durumu gibi çeşitli değişkenlerin kentsel mekânların kullanımı üzerinde etkisi vardır. Mekânsal tercihler kişi ve grupların farklı özelliklerine göre şekillenmektedir ve mekânla kurulan ilişkiler genellikle bu özellikler üzerinden gelişmektedir. Sözelimi Harvey (2003:38-39) birey ve grupların mekân içerisinde genellikle benzer eylemlerde bulunduklarından ve hepsi olmasa da farklı eylemlerin yaş, cinsiyet ve gelir durumu gibi toplumsal nitelikler üzerinden açıklanabilir olduğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda kentsel mekânların kullanımının mekânın kullanıcılarının profillerine göre değişim göstermesi nedeniyle mekân içerisinde sergilenen eylemlerin farklılık göstermesi ve bu farklılıkların kentsel mekânların kullanımında etkili olabilmesi muhtemeldir. Dolayısıyla mekânın kullanımının kişisel farklılıklar ve ihtiyaçlar gibi mekânın kullanıcılarının gündelik hayat pratikleri çerçevesinde şekillenebilmesi söz konusudur. Örneğin mahalleler, birey ve grupların değer, tercih ve toplumsal etkileşimleri sonucunda oluşan bilinç durumlarının şekillendiği alanlardır (Harvey, 2016: 170). Bununla beraber Harvey'e (2016: 159) göre mekânsal tercihlerin anlaşılmasında güç bir durum söz konusudur ve bunun nedeni birbirine benzer insanların mekânsal açıdan aynı yerde yaşamalarından ötürü mü birbirine benzedikleri, yoksa birbirine benzedikleri için mi aynı mekânları tercih ettiklerinin belirlenmesinin zor bir durum olmasıdır. Dolayısıyla bu ikili durum hem birey ve grupların niteliklerinin mekânsal tercihleri üzerindeki etkiyi hem de mekânın birey ve gruplar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Toplumsal ilişkilerin, iletişimin geliştiği, etkinliklerin devamlılığının sağlandığı kentsel mekânlar hem birleştirici hem de ayrıştırıcı işleve sahiptir. Kentsel mekânlar içerisinde yer alan birey ve grupların heterojen bir şekilde dağıldığı ve birbirleri ile etkileşimde bulunmaları için elverişli bir ortamın sağlandığı, mekâna dair aidiyetin gelişebildiği bir durumken bir yandan da birey ve grupların mekânsal ayrışmalarının varlığı da söz konusudur.

Mekânsal ayrışma, genel olarak farklı grupların kentsel alanda birbirinden ayrışmasını ifade etmektedir (Tümtaş, 2018: 815). Mekânsal ayrışma genellikle sosyo-ekonomik farklılıkların mekâna yansıyan görüntüsü olarak değerlendirilebilir. Kentte yer

alan farklı niteliklere sahip birey ve grupların ortaklık gösterdikleri noktalarda birleşerek kent içerisindeki mekânsal ayrışmaya neden olabilmeleri söz konusudur. Bunun yanı sıra mekânsal ayrışma yalnızca birey ve grupların farklılıkları sonucunda ortaya çıkan bir durum değildir. Kentin ve kentsel mekânların örgütlenmesinde etkili olan birçok faktörün benzer bir biçimde mekânsal ayrışmaların ortaya çıkmasında da etkili olduğu ifade edilebilir. Sözgelimi mekânın ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü bir alan olarak işlev görmesi bu ilişkinin devamlılığının sağlanması amacıyla kentsel mekânın yeniden üretilmesine ve bunu yaparken de genellikle mekânsal ayrışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kentsel mekânların ekonomik ve siyasi tahakküm aracı olarak kullanılarak farklı mekânsal örgütlenmeleri yaratması ve bu örgütlenme etrafında farklı mekânsal pratik ve topluluklarının oluşmasına neden olmaktadır (Harvey, 2016: 366). Bu bağlamda mekânın farklı güdüler etrafında üretilmesi kentsel mekânların kullanımının bu durumlardan etkilendiğini göstermektedir.

Mekân kullanıcılarının, mekânı kendi deneyimleri doğrultusunda bölgeselleştirmesi ve sınırlandırması söz konusudur. Mekâna dair zihinsel haritanın üretilmesi için toplanan bilginin çoğu Harvey'in (2003: 40) bahsetmiş olduğu üzere, kişisel deneyimle elde edilmekte ve deneyimlerin birikerek zihinsel haritayı genişletebilmesi veya değiştirebilmesi mümkün hale gelmektedir. Dolayısıyla kişisel deneyimlere dayalı inşa edilen zihinsel haritalarda mekân kategorilendirilmekte ve bu kategoriler doğrultusunda bireyin mekânsal tercihleri gerçekleşmektedir. Her ne kadar zihinsel haritaların inşa edilmesi öznel deneyimlerle ilişkili olsa da bu deneyimleri etkileyebilecek kentsel mekânın örgütlenmesinde etkili olan ekonomik ilişkiler ve iktidar ilişkilerinin payı da söz konusudur. Aynı zamanda birey ve grupların zihinsel haritalarını üretmelerinde kültür, eğitim, cinsiyet ve gelir durumları gibi farklılıklar etkili olmaktadır (Harvey, 2003: 39)

Kenti paylaşan farklı yaş, cinsiyet, etnik köken ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip bireylerin kentsel mekânları kullanımları farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar kentsel mekânların bu değişkenler üzerinden okunmasına imkan vermektedir. Sözgelimi kentsel mekânı bir kadının kullanımıyla bir erkeğin kullanımı farklılık gösterebilir. Kadınların sürekli bir biçimde konut mekânlarını kullanımı, kadınların mekânsal açıdan erkeklere göre daha fazla hakimiyet elde ettikleri alanlar olarak karşımıza çıkarken tersi bir durum olarak erkeklerin kamusal alanları kadınlara göre daha

fazla kullanmaları kamusal alanların erkeklerin hakimiyet alanları olarak düşünülmesine neden olmuştur. Dolayısıyla belirli bir grubun belirli bir mekânı sürekli kullanımı o mekânın grup tarafından tahakküm altına alınmasına neden olur (Harvey, 2016: 363). Benzer bir biçimde, kentsel mekânların kullanımında etkili olan sosyo-ekonomik durumun sınıfsal açıdan kentsel mekânları birbirinden ayırıştırması söz konusudur. Örneğin orta sınıfın kenti tehlikeli temasların yaşanabileceği, sakıncalı insanlarla aynı ortamların paylaşabileceği, kalabalık ve düzensiz bir yer biçiminde algılamaları sonucunda kentsel mekânsal tercih ve kullanımlarının bu yönde gerçekleşmesi ve böylece kentsel mekânsal ayrışma yoluyla bu algının hafifletilmesi söz konusudur (Ayata, 2005: 42). Dolayısıyla kentsel mekânların kullanımında toplumsal cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durum gibi değişkenler etkilidir.

Harvey (2016: 170), birey ve grupların mekânsal tercihlerinin farklılaşmasında kısıt kaynak ve hizmetlere erişimin etkili olduğundan bahsetmektedir. Kentin sağlamış olduğu hizmetlerden yararlanmak isteyen birey ve grupların, kentin farklı bölgelerinde örgütlenen kaynak ve hizmetler doğrultusunda mekânsal tercihlerini şekillendirmesi söz konusudur. Dolayısıyla mekânsal tercihlerde öznellikten bahsedilebilir. Bununla birlikte kirlilik gibi dışsal etkiler de mekânsal tercihler üzerinde söz sahibi olmaktadır (Harvey, 2003: 59) Mekânsal tercihler, kişisel tercihler olarak ele alınsa bile kentsel mekânların üretilmesinde ekonomik ilişkilerin, dolayısıyla da kapitalist üretim sürecinin oynamış olduğu rol sebebiyle aslında mekânsal tercihlerin birey ve grupların kendi tercihleri olarak düşünülmemesi gerekmektedir (Harvey, 2016: 177). Dolayısıyla kapitalist sistem içerisinde sürdürülen gelir eşitsizliği, mekânsal açıdan da yeniden üretilmektedir. Alt gelir gruplarına mensup kişilerin mekânsal açıdan daha az kaynak ve hizmetlerden yararlandığı alanları tercih etmek zorunda kalmaları, aynı zamanda yoksulluğun mekânsal yansıması olarak da değerlendirilebilir. Harvey'e (2016: 365) göre düşük gelire sahip grubun mekânı örgütleyebilecek araçlardan yoksun olması sebebiyle genellikle bu grubun kendisini belirli mekânlarda kısılmış halde bulması ve böylece bu grubun başka seçeneği olmadığı için mekânla kurmuş olduğu ilişki ve mekâna karşı olan bağlılığı artar. Dolayısıyla farklı toplumsal niteliklere sahip birey ve grupların kentsel mekânları farklı biçimlerde kullanmaları, deneyimlemeleri ve bu deneyimler sonucunda da kente dair farklı taleplerde bulunmaları söz konusudur. Bu bağlamda mekânsal tercihler toplumsal farklılaşmayı yeniden üreten bir işleve sahip olmaktadır (Harvey, 2016: 178).

Harvey'e (2016: 13) göre, sokakta edinmiş olduğumuz tecrübeler doğrultusunda kente bakan gözlerimiz tarafsız değildir. Dolayısıyla kent sakinlerinin kent ve kentsel mekânlara dair topladıkları deneyimler, kent ve kentsel mekânlara farklı anlamlar yüklemelerini sağlayarak, onlarla kurmuş oldukları ilişkilerini şekillendirebilmektedir. Sokakta karşımıza çıkan fiziksel ve toplumsal ögeler, kent ve kentsel mekânlara karşı olan düşünce ve eylemlerimizi etkiyebilmektedir. Kent ve kentsel mekânların farklı birey ve gruplar tarafında nasıl yorumlandığının anlaşılabilmesi için onların zihinsel haritalarına başvurmak gereklidir. Kent ve kentsel mekâna dair tecrübelerine göre biçimlenen zihinsel haritalar üzerinden birey ve grupların kent ve kentsel mekânlar hakkındaki düşünceleri anlaşılabilir. Mesela kişinin geçtiği bir sokakta gaspa uğramış olması, orayı zihninde tehlikeli bir mekân olarak işaretlemesine neden olabilir. Harvey'e (2016: 14) göre her insan bir bilişsel/zihinsel harita oluşturmaya meyillidir ancak bu zihinsel haritalar deneyimler üzerinden inşa edildikleri için tutarlılık gösteremeyebilirler. Dolayısıyla birey ve grupların kentsel mekâna dair deneyimleri değiştikçe zihinsel haritaları da değişim gösterebilmektedir. Harvey (2016: 342) "ne zaman kentte dolaşsam onu kendim için yeniden inşa ederim" diyerek mekândaki bireysel hareketliliklerin kentsel mekânlara anlam kazandırdığından bahsetmektedir. Dolayısıyla kentin kullanıcılarının kentsel mekânla etkileşimde bulunması ve kullanması sonucunda, kenti ve kentsel mekânları yeniden üretmesi söz konusudur. Harvey'in kenti kendisi için yeniden inşa etmesi, aynı zamanda kente dair düşüncelerinin de her seferinde yeniden oluşmasına karşılık gelebilmektedir. Bu bağlamda kent sakinlerinin kentsel hareketliliklerinin, onların mekâna dair düşünce ve algılarını etkilemesi muhtemeldir.

Kentsel mekânların şekli insan davranışları üzerinde etkilidir (Harvey, 2003: 47). Soja'nın (2017: 162) da belirtmiş olduğu üzere, mekân psikolojik ve fiziksel süreçlerden ayrı düşünülemez. Zihinsel haritaya yerleştirilmiş mekânlar, toplumsal yapı ve ilişkiler etrafında örgütlenmiş mekânların bireysel tecrübeler tarafından şekillenmesi söz konusudur. Toplumsal hayatın mekânsallaştırılmasında zihinsel haritalar ve kentsel mekâna dair temsiller önemli bir rol oynamaktadır (Soja, 2017: 163). Lefebvre'ye (2015: 89) göre ise mekân anlam barındırır ve kentsel mekânın kullanıcılarının her bir üyesine yasak ya da izinleri açık bir biçimde söyler. Dolayısıyla mekânın kendi işaretleri, imgelemleri mekân hakkında bilgi verebilir. Sözelimi terk edilmiş bir bina o mekânın tekinsiz olduğu hakkında bir imgelem işlevi görür ve o mekânın kullanımı bu imgelem doğrultusunda gerçekleşebilir. Tekinsiz bir yer olarak güvensizlik yaratması sebebiyle

kullanılmayan ya da bu özelliği bakımından bir suç mekânına dönüşerek suçluların kullanımına hizmet eden bir yer olabilir. Sözelimi “aşılmaz ayrılıkların mekânı” olarak nitelendirilen mezarlıklar (Lefebvre, 2014: 157) gibi terk edilmiş binaların olduğu yerlerin de suç mekânları olarak görülmesi mümkündür. Dolayısıyla mekânla kurulan ilişkiler mekâna anlamlar yüklenmesini ve mekânın kendine özgü nitelikler kazanmasını sağlayarak mekânı kullananların yaşantısından etkilenebilir ve mekân yeniden üretilebilir. Ek olarak Harvey’in (2016: 344) bahsetmiş olduğu, kapitalist ilişkiler çerçevesinde iyileştirme, kentsel dönüşüm ve banliyöleşme gibi uygulamalarla yapıları çevrenin ‘yaratıcı yıkım’ a uğrayarak kentsel mekânların yeniden üretilmesi, beraberinde birtakım sorunlar yaratabilir. Sözelimi iyileştirme çalışmaları sonucunda mekânın terk edilmesi ve suç mekânına dönüşmesi olasıdır. Dolayısıyla mekânın farklı amaçlarla yeniden üretilmesi her zaman öngörülen sonuçlara neden olamayabilir. Öngörülemeyen bir biçimde farklı kentsel mekânların üretilmesi ve kullanılması da söz konusu olmaktadır.

Sonuç olarak kentsel mekânların kullanımı bireyden bireye ya da gruptan gruba, birey ve grupların özellikleri doğrultusunda farklılık göstermektedir. Aynı zamanda mekânın örgütlenmesinde etkili olan toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkilerin birey ve gruplar üzerinde de etkisi olması, mekânın kullanımını etkileyerek bahsedilen bu ilişkilerin devamlılığını sağlamaktadır. Birey ve grupların mekânla kurmuş oldukları ilişkiler, kentsel mekânların toplumsal bir biçimde örgütlenmesini ifade eder. Kentsel mekânların kullanımı üzerinden kentin kullanıcıları olan birey ve grupların kentsel mekânla kurmuş oldukları ilişkilere, mekânsal pratiklerine, mekâna dair algı ve düşüncelerine ve zihinsel haritalarına başvurularak kentsel mekânsal ilişkilerin anlaşılması söz konusudur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KENTTE GÜVENLİK VE GÜVENSİZLİK: ZİHİNSEL HARİTALAR

Bu bölümde kentsel mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olan faktörlerin anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak mevcut literatürden yararlanılarak güvenlik kavramı üzerinde durulmaktadır. Daha sonra ise güvensizliğin anlaşılması adına risk, tehlike ve tehdit gibi kavramlara değinilmektedir. Güvensizliğin açıklanmasının ardından toplumsal hayatta güvensizliğin meydana gelmesinde etkili olan birtakım etkenlerden bahsedilerek güvensizliğin nedenleri ve sonuçları tartışılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda günümüz toplum yapısına ilişkin Ulrich Beck, Anthony Giddens ve Zygmunt Bauman'ın geliştirmiş oldukları teorilerden yararlanılarak güvensizlik konusu üzerinde durulmaktadır.

Bu bölümde ayrıca, araştırmanın ana konusu olan gündelik hayatta güvensizlik hissedilen alanlardan birisi olan kentsel mekânların söz konusu güvensizlikle ilişkisinin açıklanması adına kent ve suç arasındaki ilişkiye değinilmektedir. Aynı zamanda kentsel mekânların fiziksel ve sosyal yapısı gibi kentsel mekânların güvenli veya güvensiz olarak görülmesinde etkili olduğu düşünülen birtakım etkenlerden de bahsedilerek kentsel mekânlardaki hissedilen güvensizliğin açıklanması amaçlanmaktadır. Bu bölümde son olarak zihinsel harita kavramı ele alınarak kentsel mekânların kullanıcıları tarafından mekâna dair bilgi ve deneyim yoluyla oluşturulan zihinsel haritaların, kentsel mekânların güvenli ya da güvensiz olarak belirlenmesi üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.1. Güvenlik Kavramı Üzerine

Psikolog Abraham Maslow (1943), kendi ismiyle üretmiş olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde, insanın kendini gerçekleştirebilmesinin koşulu olarak yaşamındaki gereksinimlerini sağlayabilmesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Maslow'un (1943: 371) teorisinde, bu gereksinimler hiyerarşik bir biçimde birbirlerinin üzerine inşa edilen ve altta yer alan gereksinimler sağlanmadan bir üsttekine çıkılamayacak şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla, teoride yer alan (1943: 373-376) gıda, uyku ve cinsellik gibi temel fizyolojik ihtiyaçlar karşılandıktan sonra diğer bir gereksinim olan güvenlik ihtiyacına geçilmektedir. Maslow'a (1943: 381) göre, bireyin hem fizyolojik hem de güvenlik ihtiyaçları sağlanamadan sosyal ihtiyaçlar olarak nitelendirilen sevgi, aidiyet ve

kendini gerçekleştirebilme gibi gereksinimlerin sağlanması mümkün değildir. Bu bağlamda temel bir ihtiyaç olan güvenliğin sağlanması durumunun insan yaşamında oldukça önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Geçmişten bugüne kadar yaşayan pek çok canlı için oldukça önemli bir mesele olan güvenliğin kişisel güvenlik, kent güvenliği ve devlet güvenliği gibi bireysel ve toplumsal hayatın her alanında yer alan bir ihtiyaca karşılık gelmesi söz konusudur. Bu bağlamda birey, grup ve hatta ulusların yaşamlarını sürdürmek amacıyla tehlikelerden korunmaları ve güvenliklerini sağlamaları gerekmektedir. Güvenlik kavramının anlaşılması adına literatüre baktığımızda kavramın tarih, uluslararası ilişkiler, siyaset, hukuk, felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından çeşitli biçimlerde ele alındığı görülmektedir. Aynı zamanda güvenlik kavramının kişiden kişiye farklı şekillerde yorumlanabilecek bir nitelikte olması sebebiyle de anlam konusunda ortak bir düşüncenin olamaması söz konusudur. Genellikle güvenlik kavramına atfedilen anlam ulus-devlet ekseninde toprak bütünlüğünün korunması amacıyla yürütülen politikalar üzerinden değerlendirilmektedir (Baldwin, 1997: 5). Ancak, gündelik hayatımızın her alanında güvenlikle ilgili endişeler var olmaktadır. Böylece güvenlik kavramı makrodan mikroya, zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde hayatın her alanında yer alan önemli bir ihtiyaca karşılık gelmektedir. Genel bir tanım vermek gerekirse “canlı veya cansız şeylerin tehdit ve tehlikelere karşı korunması” (Urhal, 2009: 57) şeklinde güvenlik kavramı açıklanabilir. Bununla beraber, güvenlik kavramı önemli değerlere yönelik tehditlerin azaltılmaya çalışılması biçiminde de ifade edilmektedir (Williams, 2013: 5). Dedeoğlu’na (2008: 21) göre güvenlik, insanlığın varlığından itibaren geçirmiş olduğu her evrede kullanılan bir kavram olarak “varlığını koruma ve sürdürme” amacıyla gerçekleştirilen her eylem biçimine karşılık gelmektedir. Sözlük tanımına göre ise güvenlik, “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” biçiminde ifade edilmektedir (TDK, 2022). Bu bağlamda bütün bu tanımlamalardan yararlanılarak güvenliğin karşılaşılabilecek tehdit ve tehlikelerden korunma amacı taşıyan bir kavrama karşılık geldiğini söyleyebiliriz. Arends’in (2009: 5) belirttiği üzere, Latince *securitas* kelimesinden türemiş olan güvenlik kavramı *se* (olmaksızın) ve *cura* (endişe) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kavramın Latince kökenine bakıldığı zaman, “endişe olmaksızın” anlamı taşıdığı görülmektedir. Güvenlik kavramına ilişkin tanımlamalarda da görüldüğü gibi güvenlik; endişe, tehdit ve risk gibi genellikle olumsuz nitelikteki kavramların azaltılması ya da

yokluğunun sağlanması amacıyla ortaya çıkan bir olgu olarak ele alınmaktadır. Bu sebeple Dedeoğlu'nun (2008: 22) da belirttiği gibi, güvensizlik durumlarının ortadan kaldırılmasına karşılık gelen güvenlik kavramının anlaşılabilmesi adına tehdit ve risk gibi güvensizliğin oluşmasında etkili olan durumların da açıklanmasını gerekmektedir.

Tehdit, somut bir tehlikeye karşılık gelmesinden ötürü önlem alınarak mücadele edilebilir bir kavram olarak nitelenmektedir (Elmas, 2013: 74). Risk ise belirli bir tehlike doğrultusunda hasar alma, yaralanma, ölüm veya başka bir olumsuz durumla karşı karşıya kalma olasılığına karşılık gelmektedir (Furedi, 2001: 43). Böylece bu olumsuz durumlarla karşı karşıya kalma olasılığının kesinlik ifade etmemesi nedeniyle risk ile belirsizliğin birbirleriyle ilişkili kavramlar olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Bu bağlamda somut bir gerçeklik olmasından ziyade bir tehdit ile karşılaşabilme olasılığına karşılık gelen risk, bir algı konusu haline gelmekte ve öznel bir niteliğe sahip olmaktadır. Riskin meydana gelmesinde bireyin düşüncesi ve davranışları, dışsal bir niteliğe sahip olan tehditten farklılık taşıyarak algısal bir biçimdedir ve bu risk algısı sonucunda bireyler risklere karşı birtakım kararlar almaktadırlar (Elmas, 2013: 77). Aynı zamanda risk algısı, içinde bulunulan toplumsal koşullarla ilişkilidir. Sözelimi, tecrübe etmiş olduğumuz Covid-19 pandemisi öncesinde el sıkışma riskli bir eylem değilken pandemi ile birlikte el sıkışmanın sağlığımız için riskli bir eyleme dönüşmesi söz konusudur. Dolayısıyla, risk bilincinin ve riskli olarak görülen durumların değişimi Furedi'nin (2001: 94) bahsetmiş olduğu üzere, tarihsel ve toplumsal bağlam göz önünde bulundurulmaksızın anlaşılamamaktadır.

Fukuyama'ya (1996: 26) göre güven, “ortak normlara dayalı, dürüst ve işbirlikçi davranışlardan oluşan düzenli bir topluluk içinde, o topluluğun diğer üyeleri tarafından ortaya çıkan beklentidir”. Güvensizlik ise güvenin olmayışı, güvenliğin sağlanamaması; endişe ve korku durumuna karşılık gelebilmektedir. Gündelik hayatta çeşitli alanlarda güvenliğimize yönelik riskler ve tehditlerle karşılaşabilmemiz ihtimal dahilindedir. Bu risk ve tehditlerin yoğunluğu kişiden kişiye farklı biçimlerde yorumlansa da genel olarak bir güvensizlik hissinin varlığı söz konusudur. Riskin her türlü insan deneyimini bir güvenlik konusu haline dönüştürebilmesi, güvenliğin önemli bir mesele haline gelmesine sebep olmaktadır (Furedi, 2001: 30).

Geçmişten günümüze insanlık, birçok risk ve tehlikeyle karşı karşıya kalmıştır. Giddens (2017: 198; 2000: 40), bugünün risklerinin geçmiş risklere göre farklılığından

bahsederken geçmişte daha çok ‘dışsal riskler’ olarak adlandırdığı deprem ve sel gibi insanlık için fazlasıyla yıkıcı sonuçlara sebep olan doğa olaylarının tehditlerine işaret ederken; çağdaş toplumumuzda ise insanın sahip olduğu bilgi ve teknolojilerin kullanılması sonucunda ortaya çıkan kirlilik, suç ve savaş gibi insan kaynaklı ‘imal edilmiş risk’lerin artarak farklılaştığından bahsetmektedir. Tehlikelerin yaratmış olduğu riskler ve risklere yönelik algı, zaman içerisinde farklılaşmakta, değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Bu bağlamda tehlike ve risklerin zaman içerisindeki değişimi güvenlik algısının da değişmesine sebep olabilmektedir.

Dedeoğlu’na (2008: 24) göre, edinimler arttıkça onların kaybedilmesine yönelik endişe de artmaktadır. Dolayısıyla kişisel ya da ulusal boyutta gelişme yaşandıkça elde edilen edinimlerin kaybedileceğine yönelik endişelerin meydana gelmesi ve bu endişeler doğrultusunda da farklı güvenlik önlemlerinin alınması oldukça olasıdır. Sözelimi, teknolojinin gelişmesiyle beraber hayatımıza giren internet, kullanıcılarına sağlamış olduğu yararların yanı sıra kişisel verilerin çalınması gibi olumsuz durumların yaşanmasına da neden olmakta ve kullanıcılarının güvenlik problemleri ile karşı karşıya kalmalarına sebebiyet verebilmektedir. Siber suçlar olarak nitelendirilen yeni bir suç türünün tanımlanması ve bu tehditlere karşı güvenlik önlemlerinin alınması, değişen koşullar çerçevesinde güvenlik meselesinin değişime uğradığını göstermektedir.

Zaman içinde tehdit ve risklerin değişim göstermesi sonucunda geleneksel ve yeni güvenlik anlayışları oluşmuştur. Geleneksel anlamda güvenlik, toprak bütünlüğünün korunması amacıyla devlet kavramı ile özdeşleştirilmiş ve devletin ve vatandaşlarının varlığını tehlikeye sokacak dış tehditlerden korunması noktasında savunma odaklı ve özünde askeri nitelik taşıyan bir anlayışa karşılık gelmektedir (Urhal, 2009: 99). Günümüzde de halihazırda geleneksel güvenlik anlayışı geçerli olmakla birlikte Urhal’ın (2009: 99-100) belirttiği üzere, değişen ve gelişen koşullar çerçevesinde ortaya çıkan küresel ısınma, aşırı nüfus artışı, kitlesel göçler ve salgın hastalıklar gibi yeni tehdit ve riskler sebebiyle küresel boyutta daha genel bir güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Yeni güvenlik anlayışı, devlet merkezli güvenlik anlayışının terk edilmesini amaçlamakta ve geleneksel güvenlik anlayışında olduğu gibi güvenliği devlet ve vatandaşlarının korunması amacıyla sınırlandırmayarak diğer öznelerin de güvenliğinin sağlanması amacıyla genişletmektedir (Ergüven, 2016: 814). Bu nedenle güvenliğin kim için olduğu ya da hangi değerleri koruyacağı soruları güvenlik kavramının anlaşılması adına önemli

olmaktadır (Baldwin, 1997: 13; Williams, 2013: 7). Güvenliğin bir koruma durumu olması sebebiyle kimin, neyin ve nasıl korunduğu güvenlik algısının zaman içerisindeki değişimiyle ilişkilidir. Sonuç olarak güvenlik meselesinin geçmişten günümüze farklı süreç ve koşullar etrafında değişime uğramasında risk ve tehdit türlerinin çeşitlenmesi ve korunması gereken değerlerin artması gibi etkenler güvenlik anlayışının değişmesine ve hayatın her alanında güvenlik endişesinin varlığına neden olmaktadır. Güvenlik endişesinin hayatın her alanına sirayet etmesi sonucunda ise çeşitli önlemler alınmaktadır. Günümüzde, toplumsal hayatı ilgilendiren her konu neredeyse bir güvenlik sorunun parçası durumuna gelmiş ve güvenlik endişesindeki artış sebebiyle güvenliğin sağlanması noktasında devletin yanı sıra artık bireyler de dahil olmaya başlamıştır (Elmas, 2013: 3). Dolayısıyla güvenlik meselesi, bireylerin kendi kendilerine çözmeleri gereken bir sorun haline gelmektedir. Bu doğrultuda, özel güvenliktir sitelerde oturma, ailelerin çocuklarını okula kendilerinin götürüp getirmesi ya da en uç noktada bireysel silahlanma gibi bireysel stratejiler ile karşılaşabilmemiz söz konusudur.

2.2. Toplumsal Hayatta Güvensizlik

Gelişen teknolojik ve bilimsel ilerlemeler sayesinde bir taraftan insan ömrünün uzaması ya da yaşam standartlarının kolaylaşması gibi olumlu neticeler söz konusuysen bir taraftan da yaşanan hızlı değişim ve ilerlemelerin yaratmış olduğu belirsizlik ve bireyselleşme ortamının gelişmesi, küresel boyutta etkili olan salgın hastalıklar, bozulan ekolojik denge ya da şiddet ve terör olayları gibi bireysel ve toplumsal açıdan hayatı olumsuz bir biçimde etkileyen durumların yaşanması mevzu bahisdir. İçinde çeşitli risklerin barındığı bu olumsuz durumlar, birey ve toplumlar üzerinde güvensizlik hissinin yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda günümüzde çeşitli ilerleme ve gelişmelere rağmen bireysel ve toplumsal açıdan güvensizlik hissi, hayatın çeşitli alanlarında var olmaktadır.

Furedi (2001: 8), *Korku Kültürü* isimli kitabında geçmişe nazaran hastalık ve ölüm gibi olumsuz durumlarının artık insanlar tarafından daha az deneyimlendiğini ancak, bireysel güvenlik meselesinde önemli ölçüde artış olduğunu ve korkunun hayatımızda oldukça fazla yaygın bir hale geldiğini belirtmektedir. Furedi (2001: 8), korkuyu, “beklenmedik ve öngörülemeyen bir durumla karşılaşan insanın, zihni yoğunlaştırmasını sağlayan bir mekanizma” olarak ifade etmektedir. Gündelik hayatımızda güvelliğimizi

tehdit edecek birçok konuya ilişkin çeşitli korkulara kapılabilmemiz söz konusudur. Bu korkulardan birisi de suç korkusudur ve Ferraro'nun (1995: 4) belirtmiş olduğu üzere, “bir kişinin suça veya suçla bağdaştırdığı sembollere karşı duymuş olduğu korku veya endişe şeklindeki duygusal bir tepki” olarak tanımlanmaktadır. Suç korkusu, bireysel farklılıklar ve çevresel koşullar gibi birtakım değişkenler etrafında şekillenmektedir. Örneğin, suç korkusuna ilişkin yürütülmüş olan çalışmalarda cinsiyetin önemli bir faktör olarak kadınların erkeklere göre daha çok suça maruz kalmaktan korktukları sonucuna ulaşılmıştır (Valentine, 1989: 385; Ferraro, 1995: 85). Bir diğer belirleyici faktör ise yaşıdır. Yaşlılar arasında suç korkusunun gençlere göre daha yoğun olduğundan söz eden Ferraro (1995: 67-68), bu durumun tam tersi bir biçimde suç istatistiklerine göre genç ve genç yetişkinlerin suç mağduru olma risklerinin çok daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer bir biçimde Pain (2001: 907-908) de gençlerin suça maruz kalma konusunda daha fazla risk altında bulunduklarından ve son zamanlarda gençlerin bu durumdan yaşlılara kıyasla daha fazla etkilendikleri yönünde bir görüşün geliştiğinden söz etmektedir. Bir kişinin yaşamış olduğu yer ile suç mağduru olma arasında ilişki olduğundan bahseden Giddens (2017: 965) ise bu durumun genellikle sosyo-ekonomik açıdan yoksul olan yerlerde daha fazla yaşandığını ifade ederek hem çevresel hem de sosyo-ekonomik farklılıkların suç korkusu üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Dolayısıyla bireysel farklılıkların tehlike ve risk durumları karşısında gelişen genelde kaygı ve korku özelde ise suç korkusu gibi duygu durumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bütün bu kaygı ve korku durumlarının bireysel açıdan farklı düzeylerde etkili olması söz konusu olsa da Furedi'nin (2001: 109) sözünü etmiş olduğu üzere, “korku ve güvensizlik temelinde ilerleyen sosyalleşmenin” güvensizliğin oluşmasında etkili olması, güvensizliğin yalnızca bireysel değil toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Günümüz dünyası farklı düşünürler tarafından çeşitli biçimlerde ele alınmaktadır. İçerisinde yer aldığımız çağı Ulrick Beck (2011) “risk toplumu”, Anthony Giddens (2010) “üst” ya da “geç” modernite, Zygmunt Bauman (2017) ise “akışkan modernite toplumu” olarak kavramsallaştırmıştır. Her ne kadar düşünürler tarafından farklı şekillerde adlandırılrsa da yaşadığımız bu çağın ortak sorunlara sahip olduğu düşünülebilir. Bu sorunlardan biri olan güvenlik meselesi, gerek bireysel gerek toplumsal gerekse ulusal düzeyde farklı disiplinlerin ele aldığı önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenliğin ya da güvensizliğin toplumsal hayatta nasıl üretildiği ve

toplumsal hayatı nasıl etkilediği meselesi ise güvenliğin sosyolojik bir perspektif üzerinden ele alınmasına olanak sağlamaktadır.

Hem Beck (2011) hem Giddens (2000; 2010) hem de Bauman (2000), günümüz toplum yapısını, modernliğin devamı olarak ele alırken risk ve belirsizlik kavramlarına dikkat çekmektedirler. Beck (2011: 343), toplumsal hayatın her alanında belirsizliklerin arttığına değinirken Giddens (2010: 13) da bu belirsizlik ortamlarında güven ve risk kavramlarının önemli bir yere sahip olduğundan bahseder. Bauman (2000: 23) ise bu belirsizlik ortamlarının birey ve toplum üzerinde güvensizlik, korku ve kaygı yarattığını ifade ederek risk ve belirsizliklerle harmanlanmış hayatın genellikle “kavşakta yaşanır” olduğundan ve dolayısıyla da seçilen bütün yollarda belirli risklerle karşı karşıya kalma durumundan söz eder (2000: 168). Bu bilgiler ekseninde günümüz toplum yapısının sahip olduğu niteliklerden birisinin belirsizlik olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla, günümüz toplum yapısının niteliklerinden birisi olarak değerlendirilen ve endişe ve korkuya neden olan risk ve belirsizliğin toplumdaki güvensizliği yaratması ve beslemesi söz konusudur. Bauman’ın (2000: 27) sözünü etmiş olduğu üzere artık “belirsizlikler içinde yaşamak bir yaşam biçimi” haline gelmiştir. Böylece belirsizlikler etrafında yaşamın sürdürülmesi, birey ve grupların kendilerini güvende hissetmeleri noktasında belirleyici bir etken olmaktadır. Kısacası, insanın üretmiş olduğu belirsizliklerin, yine insanlar üzerinde yaratmış olduğu güvensizlik ortamı, değişen toplumsal hayatın belirleyici faktörlerinden biri haline gelmektedir.

Giddens (1994: 17), modernliğin sağladığı imkanlar sayesinde insan hayatına kolaylık, mutluluk ve güvenlik gibi olumlu gelişmelerin yaşanacağına olan inancını, günümüz dünyasının gergin ve tehlikeli yapısı nedeniyle sorgulamakta ve eleştirmektedir. Bauman (2017: 54-55) ise modernitenin totaliter bir rejim oluşturmaya yarayan aygıtlara sahip olduğunu öne sürmekte ve sözgelimi, Holocaust'u, “modernliğe özgü kültürel eğilimlerin ve teknik başarıların oluşturduğu bağlam dışında anlaşılamayacak, karakteristik bir modern fenomen” (1997: 15) olarak yorumlayarak modernitenin sahip olduğu aygıtlar ile soykırım arasındaki ilişkiden bahsetmektedir. Beck (2011: 21) de üretici güçlerin modernleşme ile birlikte gittikçe büyümesi sonucunda, tehlike ve tehditlerin olağanüstü bir seviyeye ulaştığından söz etmektedir. Bu bağlamda Giddens (2017: 106) ve Beck (2011: 25) modernliğin kendisi ve yaratmış olduğu risk ve belirsizliklerin üzerine düşünülmesine karşılık gelen “düşünümsel modernite” ya da

“dönürlü modernleşme” ifadeleri ile modernitenin devamı olan bugünün toplumsal yapısındaki konu ve sorunların sorgulanmasını amaçlamaktadırlar. Dolayısıyla, modernleşme ve modernleşmenin sonuçları eleştirel bir biçimde ele alınmakta ve böylelikle modernleşmenin risk ve tehlikeleri yaratan yönüne dikkat çekilmektedir.

Geleneksel toplumların kader, talih ya da Tanrıların isteği biçiminde yorumlamış oldukları durumların modernleşmeyle birlikte “gelecekteki olasılıklar düşünülerek etkin biçimde değerlendirilen tehlikeleri” işaret eden risk kavramına dönüştüğünü belirten Giddens’a (2000: 36-37) göre risk, “modern sanayi uygarlığının gerçekten temel karakteristik özelliği”dir. Günümüz dünyasını “üst” ya da “geç” modernite olarak adlandıran Giddens (2010: 13-14), modernitenin bir yandan bazı alanlarda riskleri azalttığını diğer taraftan ise yeni riskler yarattığını ve “modernliğin radikalleşmesi ve genelleşmesiyle açıklanan ‘risk kültüründe’” (2001: 91) yaşadığımızı ifade etmektedir. Giddens’a (2001: 222-223) göre ‘imal edilmiş risklerin’ yeni risk ortamları üreterek insan hayatına nüfus etmesi, toplumda güvenlik meselesinin önemli bir konuma gelmesine neden olmaktadır. Örneğin silah, üretimi için başvuru bilgi, bilim ve teknolojik aygıtların savaş ya da terör gibi risklerin üretilmesinde ve devamlılığının sağlanmasında etkili olması söz konusudur (Giddens, 2010: 15).

Bauman (2017: 12) ise “akışkan modernite” kavramı ile “değişmeyen tek şeyin değişim, kesin olan tek şeyin ise belirsizlik” olduğuna dikkat çekerek toplumun risklere açık ve kırılgan bir hale geldiğini vurgulamaktadır. Bauman (2017: 54) eskinin modernitesini “ağır, katı, yoğun, sistemsel” günümüzdekini ise “akışkan, hafif, sıvılaşmış” olarak değerlendirerek günümüz modernitesinin “her an değişebilir” olduğunu işaret etmek amacıyla “akışkanlık” kavramını kullanmıştır (2017: 26). Bu akışkanlık durumuyla birlikte belirsizliklerin meydana geldiğini ifade eden Bauman (2017: 263), akışkan modernite çağında hayatın her alanının akışkan bir hale geldiğini ve bu durumun da belirsizlik yaratarak güvensizliği doğurduğunu öne sürmektedir. Bauman’a (2000:33) göre belirsizliğin egemen olduğu günümüz dünyasında kesin olan düşünce, günümüzdeki belirsizliklerin yaratmış olduğu endişelerin azalacağı yönünde çok az umudun olması ve dahası ileride daha fazla belirsizliklerin ortaya çıkacak olmasıdır.

Bayhan’ın (2002: 188) belirtmiş olduğu üzere, Beck’in ‘risk toplumu’ yirmi birinci yüzyılın toplum yapısını açıklamak amacıyla geliştirilmiş bir kavramdır. Beck’e

(2011: 25-26) göre risk toplumundaki risk ve tehlikelerin asıl kaynağı “sanayideki aşırı üretim” olarak ele alınmakta ve “modernleşmenin riskleri” şeklinde ifade edilmektedir. Beck (2011: 73-74) modernliğin yaratmış olduğu risk ve tehlikelerin sistematik, genellikle birbirleriyle benzer ve küresel boyutta etkili olma gibi niteliklere sahip olduğundan bahsetmektedir. Dolayısıyla risk toplumu ifadesi sanayi toplumunun yaratmış olduğu risk ve tehlikelerin şekillendirdiği bir modernlik evresine karşılık gelerek modernizmin yaratmış olduğu risklerin küresel bir boyuta ulaştığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, risk toplumunun belirleyici niteliği risk ve tehlikelerin yaratmış olduğu güvensizlik olarak değerlendirilebilir.

Beck (2011: 71) “risk toplumu” teorisiyle birlikte modernite ve sanayi toplumunun gelişmesi sonucunda ortaya çıkan risklerin görünür ve egemen bir pozisyona gelerek içerisinde bulunduğumuz çağın bireylerin modern dönemdeki “açım!” söyleminin yerini “korkuyorum!” söylemine dönüştürdüğünü, artık önemli olanın “iyi bir şeye ulaşmak değil, bilakis en kötüyü önlemek” amacı taşıyan farklı bir toplumsal dönemde yaşadığımızı anlatmaya çalışmaktadır. Günümüzde risk ve tehlikelerin hayatın her alanına sirayet eden bir yapıda olduğu düşüncesi bireysel ve toplumsal açıdan güvenliğe ilişkin algı ve düşüncelerin değişmesine ve eylemlerimizin de bu doğrultuda değişim göstermesine sebep olabilmektedir. Furedi’nin (2001) de belirttiği üzere, risk ve tehlikelerin bir sonucu olarak güvenin azalması insan eylemlerinin potansiyel bir risk kaynağı olarak algılanmasına (2001: 58-59) ve bu sebeple de bireylerin herhangi bir eylemde bulunurken ihtiyatlı davranmalarına neden olmaktadır (2001: 194).

Beck’e (2011: 49) göre, modernleşmenin risklerinin küresel boyutta olması bu risklerden etkilenme noktasında eşitliğin yaratılmasına yol açar. Hatta Beck (2011: 50), “bumerang etkisi” olarak adlandırdığı risklerin, eninde sonunda onları yaratan ya da onlardan kazanç sağlayan zenginlerin ve güç sahiplerinin güvenliklerini tehdit etmesi durumundan söz ederek yaratılan risklerden zengin ve iktidar sahiplerinin de etkilendiğini ifade etmektedir. Ancak bununla birlikte herkesin risklerden etkilenme düzeylerinin farklılık gösterdiğini belirten Beck (2011: 47), yoksulluğun kaçınılması gereken risklerden kaçınamama ve güvenlikten mahrum olma durumlarını yarattığını, zenginlerin kendilerini risklerden sakınmaları ve güvenli kılma noktasında yoksullara kıyasla avantajlı olduklarını vurgular. Bu bağlamda örneğin, güvenli siteleri gelir seviyesi daha iyi durumda olan kişilerin kendileri için güvenlik satın almaları şeklinde

yorumlayabiliriz. Günümüzde risklerden kaçınabilme veya kaçınamama durumu ya da etkilene düzeylerindeki farklılıklar, aynı zamanda toplumsal eşitsizliğin hâkim olduğu başka bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Beck, 2011: 47-48).

Beck'in (2011: 80) ifade ettiği üzere, artık görünmeyen tehlikelerin de görülebilir hale geldiği bu zamanda, insanların endişe ve korkunun hâkim olduğu bir toplumda yaşantılarını sürdürmek zorunda kalmaları söz konusudur. Toplumdaki korkular ve gerçek tehlikeler arasındaki farktan bahseden Furedi (2001: 41-42), suçun algılanışı ve vakalar arasında doğrusal bir ilişkinin olmadığını belirterek hayatın daha çok şiddet içerikli hale geldiği kanısının yaratıldığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla, riskin kendisi ve bireyler tarafından algılanışı risk ve tehlikelere dair elde edilen bilgi ile ilişkilidir. Sözgelimi, toplumun çoğu tarafından herhangi bir konuya ilişkin bilginin medya aracılığıyla elde edilmesi mevzubahistir. Kasperson ve Kasperson'a (1996: 97) göre, "medyadaki haberlerin görünürlük düzeyi; verilen bilginin miktarı; riskin nasıl tanımlandığı; risk hakkında görüşlerin yorumlanma biçimi; riski betimleme ve karakterize ederken başvuru semboller, metaforlar ve söylemler", grup ve bireylerin riske ilişkin algılarının medya yoluyla şekillendirilmesinde önemli olan etkenlerdir. Risklere ilişkin bilginin genellikle deneyimden ziyade medya yoluyla öğrenilmesi sebebiyle medya, toplumun güvenlik algısının oluşumunda önemli bir role sahiptir. Bu nedenle Furedi'nin (2001: 83) de belirttiği gibi, medyanın toplumun risk algılayışının belirlenmesinde ciddi bir etkisi söz konusudur. Örneğin, medyada belirli bir hastalığa ya da suça yönelik yapılmış olan haberler, toplum üzerinde bu sorunlara ilişkin endişelerin oluşmasına neden olabilir. Böylece, önemli bir enformasyon aracı ve kamuoyu üzerinde önemli bir etkiye sahip olan geleneksel ve yeni medya, güvensizlik ve korku ortamlarının yaratılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Kul, 2013: 21). Özellikle de medyada sıklıkla yer alan şiddet haberleri, kamuoyunda tedirginliğin oluşması ve suça maruz kalma korkusunun artması noktasında belirleyici bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda medya şirketlerinin özellikle görsellikle beraber şiddeti sergileyerek şiddetin kazanç elde etmek amacıyla araçsallaştırılmasına da karşılık gelmektedir (Erdal, 2012: 18). Dolayısıyla, medya şirketlerinin kazanç güderek sergilemiş oldukları bu tutum, Erdal'ın (2012: 48) bahsetmiş olduğu üzere, şiddetin neredeyse herkese ulaşarak gündelik hayat içerisinde sıklıkla karşılaştığımız bir olgu haline gelmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, şiddetin ve suçun bu kadar göz önünde bulunduğu bir ortamda, şiddete ve suça maruz kalabilme endişesinin de artması söz konusudur. Kısacası, medyanın risklerin

algılanması ve suç korkusunun şekillenmesinde önemli bir etkisi olmaktadır (Ferraro, 1995: 4). Toplumun bilgi edindiği araçlardan birisi olan medya aynı zamanda güvensiz bir ortamın yaratılmasına da yol açmaktadır.

Beck (2011: 34), bilimin tehlikeleri görünür kıldığını ve onların tehlike olarak nitelendirilmelerini sağladığını belirterek kamuoyunda ortaya çıkan güvensizliğin “bütünüyle bilgilenmeyle ilgili bir sorun” olduğunu ifade eder (2011: 83-84). Bu nedenle herhangi bir konunun görünürlüğünün ve konuya ilişkin elde edilen bilginin artması, beraberinde o konunun daha fazla dikkat çekici hale gelmesine neden olabilmektedir. İnsanlığın bilme ve anlamadaki gelişimi ile “üretilmiş belirsizlik” arasında bir birliktelik olduğunu söyleyen Giddens (1994: 184-185) da benzer bir biçimde, birçok belirsizliğin insanlığın sahip olduğu bilgideki artış ile ilişkili olduğundan bahsetmektedir. Bilginin artması ve risklerin görünür hale gelmesi, güvenlik meselesine karşı duyarlılığın artmasına neden olabilmektedir. Sözgelimi, insan sağlığını tehdit eden zararlı gıdaların araştırılarak oluşturulan “çevre haritaları” ile besinlere yönelik güvensizliğin haritasının çıkarılması (Beck, 2011: 32) ya da geçtiğimiz yıllarda tecrübe ettiğimiz Covid-19 pandemisinde T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından geliştirilen “Hayat Eve Sığar (HES)” uygulamasının riskli alanların tespit edilerek Covid-19 riskinin haritalandırılması (Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, 2022) gibi risk ve tehlikelere ilişkin haritalar, güvensizliğin toplum tarafından görünür hale gelmesini sağlayarak risk bilincini üreten bilgi sistemleridir. Bu bağlamda, risk ve tehlikelere karşı toplumsal duyarlılığın artarak risk ve tehlikelere ilişkin toplumsal bir bilinçlenmenin oluşması söz konusudur. Risklere ilişkin bilinçlenme durumu, Giddens’a (2010: 231) göre çoğu kişide genel bir kaygıya sebep olmakta ve ortaya çıkan bu kaygı da bireyin güven duygusunu etkilemektedir. Furedi (2001: 80) ise risk bilincinin artmasının toplumsal bir güvensizlik yarattığından bahsederek “gereksiz” olarak nitelendirdiği kaygı ve korkuların meydana geldiğini söylemektedir. Böylece güvensizlik hissinin, toplumda endişe yaratarak var olan durumu daha da kötü bir hale getirebilmesi de ihtimal dahilindedir. Bu nedenle Bauman’ın (2000: 154) belirttiği üzere, davranışlarımız ne kadar çok bilgiye dayalı olursa o kadar kaosa katkıda bulunmamız ve böylelikle belirsizliği onarmaya çabalarken aslında yaratmamız söz konusudur.

Sonuç olarak, insanların toplumsal hayatta kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olan birçok etken mevcuttur. Güvensizliğin meydana gelmesinde ve toplumda

yaygın bir konuma ulaşmasında suça maruz kalma endişesinin, medyada karşımıza çıkan suç ve şiddet içerikli haberlerin ya da Castells' in (2006: 183) belirtmiş olduğu 11 Eylül Saldırıları gibi terör olaylarının, kısacası çeşitli risk ve belirsizliklerin etkili olması söz konusudur. Dolayısıyla yaşamın içerisinde daima yer alan ve güvenlik problemi yaratan risk ve belirsizlikler bireysel, toplumsal ve ulusal düzeyde korku ve güvensizliğin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle Balta'nın (2019: 12) da ifade ettiği üzere, "belirsizliğin yarattığı kırılganlık ve güvensizlik hissi, dönemin koşullarına, deneyimlediğimiz eşitsizliğin boyutlarına, sahip olduğumuz yaşam şansına ve etrafımızdaki sosyal ağların gücüne bağlı olarak değişir." Korku ve güvensizlik ortamlarının yaratılması sonucunda ise toplumsal hayatın ve bu koşullar içerisindeki insani ilişkilerin olumsuz bir biçimde gelişmesi muhtemeldir. Böylece "korku kültürü", insanları birbirlerine karşı yabancılaştırarak insanlar arasında şüphe yaratmakta ve karşılaşılan problemlerle mücadele etmeyi engellemektedir (Furedi, 2001: 19). Sözgelimi insanlar, trafik terörüne ilişkin korkularının artması sonucunda yolcu koltuklarında silah taşımaktadır (Furedi, 2001: 52). Bu durum aynı zamanda paradoksal bir biçimde toplum güvenliğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda güvensizliğe karşı geliştirilmiş olan bireysel stratejilerin toplumsal pratiklere dönüşmesi toplumsal hayattaki güvensizliğin varlığını göstererek güvensizliği yeniden üretmekte ve güvensizliğin devamlılığını sağlamaktadır.

2.3. Kentsel Mekânın Güvensizliği

Kentlerin inşa edilmesinde güvenli bir ortamın oluşturulması önem taşımaktadır. Geçmişte inşa edilen birçok kentin etrafının sur, hendek ve duvar gibi dış tehditlerden korunmayı sağlayacak materyaller ile çevrilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir. Günümüzde ise kentler, çeşitli emniyet sağlayıcı araçların kullanıldığı korunaklı yerlerdir. Dolayısıyla geçmişten günümüze kentler, güvenliğin sağlandığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kentlerin yalnızca güvenliği sağlayan değil, aynı zamanda kalabalık ve karmaşık yapısıyla korku ve güvensizliği de üreten yerler olarak ikili bir biçimde değerlendirilmesi de söz konusudur:

Kentin genellikle korkutucu bir yer gibi görünebilmesi son derece ironiktir. Doğanın bariz karmaşasını ve kaosunu düzeltmek için inşa edilen şehrin kendisi, kiralık evlerin sakinlerinin üzerine yıkıldığı, yangınların çıktığı ve yoğun trafiğin yaşamı ve uzuvları tehdit ettiği, kafa karıştırıcı bir fiziksel ortam haline gelir. Her sokak ve bina ve aslında

içlerindeki tüm tuğlalar ve taş bloklar açıkça planlama ve düşüncenin ürünü olsa da nihai sonuç geniş, düzensiz bir labirent olabilir. (Tuan, 2013: 146-147)

Toplumsal hayatın ve ilişkilerin gerçekleştiği ve sürdürüldüğü kentler ve kentsel mekânlar, yapısı nedeniyle hem olumlu hem de olumsuz durumları barındıran çift yönlü alanlardır (Çalışkan, 2022: 367-368). Bu bağlamda, bünyesinde negatif anlamları da bulunduran kent ve kentsel mekânlar, toplumsal hayattaki güvensizliğin hissedildiği alanlardan birisidir.

Dünya nüfusunun yüzde 55'i kentlerde yaşamaktadır (United Nations, 2019). Küresel olarak kentlerde kırsala göre daha fazla insanın yaşaması söz konusudur. Kentlerin, kırsal alanlara kıyasla refah seviyesinin daha yüksek olmasına rağmen hızlı kentleşme ile birlikte, kentlerde işsizliğin ve yoksulluğun yoğunlaşması, zayıflayan geleneksel değerler ve farklı kültürlerin bir arada yaşaması gibi nedenlerin kentsel alanlarda suç işlemeye katkıda bulunduğundan bahseden Jan Van Dijk (2008: 92-94), suçun kırsal alanlara göre kentlerde daha yaygın olduğunu belirtmektedir. Alkimim ve arkadaşları (2013: 124) ise kentsel mekâna ilişki düşünce ve algıların değişmesinde ve kentsel mekân kullanıcılarının yaşam kalitesi üzerinde kentin suçla olan ilişkisini ele aldıkları çalışmada, suçun kentsel mekânlardaki görünürlüğünün artması sonucunda bireysel ve toplumsal açıdan korku ve endişenin meydana geldiğinden söz etmektedir. Dolayısıyla kentsel mekân kullanıcılarının mekâna ilişkin algı ve yaşam kaliteleri, kentin suç ile olan ilişkisinden etkilenmektedir. Bu durum, aynı zamanda gündelik hayatı olumsuz bir biçimde etkileyerek gündelik hayattaki rutinlerin değişmesine de neden olmaktadır (Alkimim, vd.,2013: 131). Bu bağlamda kent ile suç arasındaki ilişki, kentsel mekân kullanıcılarının mekânsal açıdan güvensizlik duymalarında ve gündelik pratiklerini düzenlemelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin suç mağduru anketleri verilerine göre, suç korkusunun büyük kentlerde yoğunlaştığı ve büyük kentlerde yaşayanların “anti-burglary cihazlar” gibi hırsızlığa karşı güvenlik sistemlerinin yaygın bir biçimde kullanmaları (Van Dijk, 2008: 92-93) ya da suça maruz kalma endişesiyle kentin terk edilmesi (Gökulu, 2010: 220) gibi durumların yaşanması kentlerde yaşayan insanların suça maruz kalma endişeleri sebebiyle kendilerini korumak adına geliştirmiş oldukları bireysel önlemlere karşılık gelerek Kul’un (2013: 20) belirttiği üzere, suç korkusunun varlığını göstermektedir. Kentsel mekânlarda meydana gelen suç sonucunda, bu durumdan etkilenen insanların suç korkusu yaşamaları ve kendilerini

güvensiz hissetmeleri muhtemeldir. Bu bilgiler doğrultusunda, kentsel mekânların güvensiz alanlar olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla kentsel mekânlarda güvensizliğin hissedilmesinde, kentin suç ile ilişkisi belirleyici bir etkidir.

Suçun fiziksel çevre ile olan ilişkisine kriminoloji, psikoloji, sosyoloji ve coğrafya gibi çeşitli alanlar tarafından yaklaşıldığından bahseden Ferraro (1995: 13), suçun meydana gelmesinde fiziksel çevrenin sahip olduğu niteliklerin etkili olduğundan söz etmektedir. Sözgelimi, kentin suç ile ilişkisine yönelik sosyolojik çalışmalarda bulunan Chicago Okulu'nun geliştirmiş olduğu ekolojik yaklaşımla kentteki toplumsal değişim açıklanmaya çalışılmış ve suç, kentsel bir sorun olarak değerlendirilerek Sosyal Düzensizlik Teorisi ile kentin çevresel koşullarının kentte meydana gelen suç olaylarını etkilediği düşüncesi temelinde kentin suç ile ilişkisi anlaşılmaya çalışılmıştır (Kaya Ciceralli ve Ciceralli, 2018: 98 ; Çalışkan, 2022: 370-373).

Kentsel mekânlarda meydana gelen suçlar kentsel alanların bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, kentlerde güvensizlik hissinin oluşmasına neden olan suçun kentsel mekânla ilişkisi, suçun mekânsal açıdan üretilmesine karşılık gelmektedir. Böylece, suçun işlendiği mekân suçun meydana gelmesinde rol oynamaktadır. Kentsel mekânın suçlular tarafından hedef olarak seçilmesinde, kentsel mekânın sahip olduğu özelliklerin etkisi olduğundan bahseden Brantingham ve Brantingham'a (1995: 7-9) göre, kentsel mekânlar farklı potansiyellere sahiptirler ve bu potansiyellere göre suçla ilişkili olarak dört kentsel alan türüne ayrılmaktadır: Bunlardan ilki, çok sayıda insanın bulunduğu alışveriş bölgeleri, iş merkezleri ya da seyahat noktalarının kesiştiği otobüs durakları gibi kentsel hareketliliğin yaşandığı "suçu üreten" alanlardır. İkincisi, belirli suçların işlendiği bilinen ve dolayısıyla suçlular için de motivasyon kaynağı yaratan zayıf güvenli otoparklar ya da bar bölgeleri gibi "suçu çeken" alanlar olarak tanımlanır. Üçüncüsü, suç fırsatlarının olmadığı, dolayısıyla suçlular için cezbedici olmayan "suçsuz" alanlardır. Dördüncüsü ise kendisini belirli bir durumda risk altında hissederek bu konuda herhangi bir şeyin yapılamayacağı düşünülen metro istasyonları gibi bir sonraki durakta hangi yolcunun bineceğinin bilinmediği, dolayısıyla da potansiyel olarak savunmasız hissedilen veya Wilson ve Kelling'in (1982) sözünü etmiş olduğu kırık pencereler gibi düzensizliklere ilişkin göstergelerin bulunduğu kentsel mekânlara karşılık gelen "korku üretici" alanlardır. Dolayısıyla kentsel mekânların suçlular tarafından tercih

edilmesinde, kentsel mekânların sahip olduğu nitelikler, Giddens'in (2017: 957) belirtmiş olduğu üzere suç işlemek isteyen suçluların motive olmalarına olanak sağlamaktadır.

Wilson ve Kelling'in 1982 yılında yayımlanan makalesinde, kırılmış olan bir pencerenin tamir edilmemesinin toplumsal bir düzensizliğe karşılık gelen suça nasıl dönüştüğü 'Kırık Pencere' Kuramı ile açıklanmaktadır. Wilson ve Kelling (1982: 1), 1970'lerin ortasında New Jersey' de güvenliğin sağlanması için geliştirilen bir programın (*Safe and Clean Neighborhoods Program*) uygulanmasıyla polis memurlarının mahallede devriye gezmeleri sonrasında, suç oranlarının azalmamasına rağmen mahalle sakinlerince suçun azaldığı ve kendilerini güvende hissettikleri sonucuna ulaşıldığından bahsetmektedirler. Bu sonucun oluşmasında "düzensizlik tarafından rahatsız edilme korkusu" olduğunu belirten Wilson ve Kelling'e (1982: 1-2) göre polis memurlarının devriye gezmeleri sarhoş, fahişe, dilenci ve akıl hastası gibi toplumda genellikle düzensizlik yarattığı düşünülen kişilerin denetlenmeleri ile ilişkilidir. Wilson ve Kelling (1982: 4), "denetlenmeyen dilenci aslında ilk kırılan penceredir" ifadesi ile kentsel mekânın sahip olduğu toplumsal yapıya dikkat çekmekte ve mekânın toplumsal yapısının denetlenerek güvenliğin sağlanacağını öne sürmektedir. Benzer bir biçimde Urry (1999: 257), kentin kirlenmesinden bahsederken kentin fiziksel kirlenmesi, yani fiziksel görünümünün kirlenmesi ve fahişeler, uyuşturucu kullananlar ve evsizler gibi "kirletici" olarak görülen belirli grupların kenti kirlettiği toplumsal kirlenmeden söz eder. Dolayısıyla, mekân kullanıcılarının mekânın toplumsal yapısını yansıtması sebebiyle düzensizlik yaratan ya da kirletici olarak nitelendirilen bu toplumsal grupların kentin toplumsal yapısında güvensizlik yaratan etkenlerden biri olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu duruma ek olarak Wilson ve Kelling (1982: 2), sokakta yürüyen insanların "müdevim" ve "yabancı" olarak ayrıldıklarından ve yabancılara şüphe ve endişe ile bakıldığından da bahsetmektedir. Bu bağlamda Dedeoğlu'nun (2006: 66) belirttiği üzere, "yabancı" ya da "öteki" den sakınmak ve korunmak gibi güdüler, tarih boyunca insanlığın güvenlik endişesi etrafında şekillenen doğal bir eylemidir. Kısacası mekân kullanıcılarının oluşturduğu mekânın toplumsal yapısı, mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde rol oynamaktadır. İster tanıdık ister yabancı kişiler tarafından olsun, karşılaşılabilecek risklerin varlığı, her zaman muhtemeldir. Ancak bu bilgiler ekseninde kendimizi tanıdığımız kişilerin etrafında daha güvende hissetme eğiliminde bulunmamız ve güvenlik algısının da bu yönde etkilenmesi söz konusudur.

1969’da Psikolog Philip Zimbardo’nun gerçekleştirmiş olduğu bir deneyde plakasız ve kaputu açık iki araç sosyo-ekonomik açıdan düşük ve yüksek olarak belirlenmiş iki farklı mahalleye park edilmiştir. Sosyo-ekonomik seviyesi daha düşük olan mahalleye bırakılan aracın 10 dakika içerisinde saldırıya uğrayarak içerisindeki her şeyin boşaltıldığı; sosyo-ekonomik seviyesi daha yüksek mahalledeki araca ise 1 haftadan fazla bir süre dokunulmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum sonucunda Zimbardo sosyo-ekonomik seviyesi daha yüksek mahalledeki aracın bazı camlarını kırarak deneyi devam ettirmiş ve camları kırılmış olan aracın birkaç saat içerisinde saldırıya uğradığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla, kırılan ve sonrasında onarılmayan bir camın, bir suç eylemine sebebiyet verdiği görülmektedir (Wilson ve Kelling, 1982: 2-3). Bu bağlamda Giddens’in (2017: 959) belirtmiş olduğu üzere Zimbardo’nun bu deneyi, kırık pencereler teorisinin kökeni olarak değerlendirilebilir. Bu bilgiler ekseninde kırık pencereler teorisi, kentsel mekânların fiziksel açıdan düzgün ve sağlıklı bir görüntüye sahip olmasının, suçun önlenmesi ve böylece güvenliğin sağlanması noktasında etkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak Wilson ve Kelling’in (1982: 1-9) kırık pencereler kuramı, penceresi kırılmış ve sonrasında onarılmamış bir binanın, umursanmadığı düşüncesinin oluşmasına neden olduğunu, kentsel mekânın fiziksel yapısının ve mahallede düzensizlik yaratan kişilerin varlığı ile de mekânın toplumsal yapısının kentsel mekânın güvenli ya da güvensiz olarak görülmesinde rol oynadığını anlatmaktadır. Bu bağlamda kentsel mekânın inşa edilmiş görüntüsüne karşılık gelen fiziksel yapısı ve mekân kullanıcılarının oluşturmuş olduğu mekânın toplumsal yapısı, kentsel bir mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olmaktadır.

Wilson ve Kelling’in (1982) kırık pencereler teorisinde olduğu gibi Ferraro (1995: 15) da kentsel mekânı fiziksel ve toplumsal açıdan değerlendirerek çöp, kullanılmayan arsa ve duvar yazıları gibi göstergeleri fiziksel çevrenin düzensizliği ve dilenci, sarhoş, evsizler gibi yıkıcı sosyal davranışlarda bulunanları ise toplumsal düzensizliği meydana getiren unsurlar olarak görmekte ve mekânsal bağlamda suç korkusunun dolayısıyla da güvensizliğin artmasında bu unsurların etkili olduğunu ifade etmektedir. Benzer bir biçimde kadınların suç korkusunu ele alan Valentine’ e (1990: 291) göre, metro ve katli otopark gibi sınırlı çıkışı olan kapalı alanlar, kadınların kendilerini savunmasız hissetmeleri nedeniyle saldırıya uğrama endişesine sahip oldukları mekânlar olmakta ve dolayısıyla kentsel mekânların sahip oldukları fiziksel özellikler kadınların kendilerini güvensiz hissetmelerinde rol oynamaktadır.

Ek olarak, kentlerin gündüz ve gece farklı şekillerde işlev gördüğünü ve algılandığını belirten Tekeli (2011: 155-156), kentteki faaliyetlerin mekânda olduğu gibi zamanda da farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda günün farklı zaman dilimleri, kentin ve kentsel mekânların kullanılması ve algılanması üzerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte Tekeli' ye (2011: 159) göre gece, bir denetimsizlik halidir. Kul'un (2013: 53) da bahsetmiş olduğu üzere, kentsel mekânlarda geceleri daha fazla güvensizliğin hissedilmesi söz konusudur. Dolayısıyla zamansal açıdan farklılıklar, kentsel mekânların güvenliği üzerinde rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, gündelik hayatın sürdürüldüğü kentsel mekânların yapısı mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olmaktadır. Kentsel mekânların fiziksel görüntüleri, mekânı kullanan kişiler, mekânda gerçekleşen suç ve şiddet olayları ve mekânın zamansal açıdan kullanımı gibi etkenler, kentsel mekânlarda güvensizliğin hissedilmesinde belirleyici olan faktörler olarak değerlendirilebilir. Böylece kentsel mekânlar güvensizliğin hissedildiği ve üretildiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, kentsel mekânlarda güvensizliğin hissedilmesi, mekânla kurulan ilişkileri negatif yönde etkileyebilecek birtakım sonuçlar doğurabilmektedir. Bunlar, mekânsal açıdan beslenen suç korkusu, mekânsal hareketliliğin azalması ya da mekânın terk edilmesi olarak örneklendirebilir (Göregenli, 2010: 164).

Güvensizliği üreten kentsel mekânların anlaşılması aynı zamanda kentsel suçlarla mücadele edebilme ve kentsel güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Kentsel mekânların sahip oldukları fiziksel ve sosyal özellikler aynı şekilde kentsel mekânların güvenli olarak değerlendirilmesinde de etkili olmaktadır. Bunların yanı sıra Weidemann ve arkadaşlarının (1982 :719) konut sakinlerinin memnuniyeti ve güvenlik algılarına yönelik yürütmüş oldukları çalışmanın bulgularına göre, kendini güvende hissetmeyen konut sakinlerinin daha fazla aydınlatmanın sağlanması neticesinde, kendilerini daha fazla güvende hissettikleri sonucunda görülebileceği üzere, kentsel mekânlarda yeterli düzeyde aydınlatmanın olması, kentsel mekânın güvenli olarak değerlendirilmesinde etkili olan faktörlerden birisi olmaktadır. Hillman ve arkadaşlarının (1990: 84) çalışmasında ise Alman ebeveynlerin sokakta yalnız olan çocuklarının, gerektiğinde onların ebeveynleri gibi davranan, diğer yetişkinler tarafından gözetim altında tutularak, diğer yetişkinlerin çocukları gözeticek kontrol mekanizmaları olarak işlev görmeleri (*in loco parentis*) sayesinde, herkesin güvende hissettiğinden bahsedilmekte ve dolayısıyla

güvenliğin sağlanması noktasında gözetimin bir güvenlik mekanizması olarak kullanıldığı görülmektedir (Furedi, 2001: 171). Günümüzde ise gelişen teknolojilerle birlikte, kamusal alanların denetimi ve güvenliğinin sağlanması noktasında sıklıkla başvuru kameralar aynı işlevi görmektedir (Giddens, 2017: 958). Bu nedenle suçun kolay bir şekilde tespit edilebilmesini sağlayan kameraların caydırıcı bir araç olarak yaygın bir biçimde kullanılması, kişilerin kendilerini güvende hissetmeleri ve kentsel güvenliğin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Böylece kentsel mekânlarda suça neden olan ya da güvensizlik yaratan faktörlerin tespit edilmesi, mekân kullanıcılarının kullandıkları mekânı nasıl algıladıkları ve mekânın düzenlenmesine yönelik taleplerine bağlı olarak kentsel mekânlarda güvenliğin sağlanabilmesi söz konusudur (Ataç, 2007: 18).

İnşa edilen kentsel mekânların kendisinden beklenen huzurlu ve güvenli ortamı yaratması adına kent güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. 1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından kentsel yaşam alanlarının düzenlenmesine ilişkin politikaları ve kent sakinlerinin sahip oldukları kentsel hakları içeren Avrupa Kentsel Şartı ile kentsel haklar adına temel oluşturabilecek bir belge oluşturulmuştur (Tekeli, 2011: 186; Gündüzöz, 2016: 348; Kaypak, 2016: 45). Avrupa Kentsel Şartı'nda, kentli hakları arasında "saldırılara ve suça karşı korunmuş güvenli bir kentte yaşama hakkı" maddesi yer almaktadır (Tekeli, 2011: 187-188). Bu bağlamda kentsel güvenliğin sağlanması, kentte yaşayan insanların güvenli bir çevrede yaşama hakkını içeren kentli haklarına karşılık gelmektedir (Kaypak, 2016: 45). Dolayısıyla kent tasarımı, trafik düzeni, kent bilgi ve güvenlik sistemleri, suçla mücadele edebilmek için gerekli fiziksel ve sosyal ortamların oluşturulması (Gündüzöz, 2016: 344) ve kolluk kuvvetlerinin kentsel alanlardaki faaliyetleri (2016: 336) gibi kentlerin güvenli kılınması amacıyla geliştirilen kente ve kentsel mekânlara ilişkin uygulamalar aracılığıyla kent güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

Kentsel bir hak olan kent güvenliğinin, herkesin eşit bir biçimde sahip olduğu bir hak olması gerekirken Alver'in (2007: 122) bahsettiği olduğu güvenli sitelerin göstermiş olduğu üzere, pratikte bu durumun sağlanamadığı ve aynı zamanda bu durumun mekânsal ayrışmaya da neden olduğu görülmektedir. Benzer bir biçimde Alkimim ve arkadaşlarının (2013: 125) belirttiği üzere, bu durum sonucunda mekân kullanıcılarının kendileri için daha güvenli mekânlar aramaları ve nüfusun mekânsal ve sosyo-ekonomik

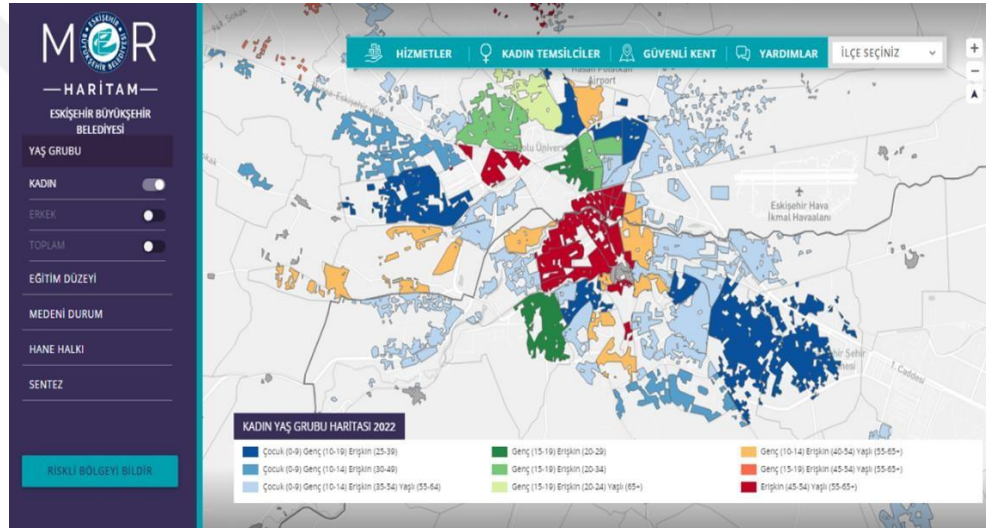
açından ayrışması söz konusudur. Bu bağlamda kent sakinleri tarafından eşit bir biçimde sahip olunması gereken ve kentsel bir hak olan güvenlik, sosyo-ekonomik açıdan kendilerine güvenlik hizmeti satın alabilecek kişilerin sahip oldukları ayrıcalıklı bir hak haline gelmekte ve böylelikle güvenlik üzerinden yaratılan mekânsal ayrışmanın da paradoksal bir biçimde kentsel mekânda güvensizliği yeniden üretmektedir.

2.4. Güvenli/Güvensiz Mekânları Belirlemek: Zihinsel Haritalar

Birey ve gruplar, içerisinde yer aldıkları kentsel mekânları anlamlandırmakta, yorumlamakta ve zihinlerine yerleştirmektedirler. Bireyin, mekâna ait görüntülerden etkilenecek mekânsal davranışlar sergilemesi söz konusudur (Göregenli, 2010: 17). Dolayısıyla herhangi bir eylemde bulunurken içerisinde yer aldığımız sosyal ve fiziksel çevreyi gözeterik davranışlarımızı şekillendirebiliriz. Göregenli (2010: 2), kentleşmenin hızlanması ve modern kent hayatının yaratmış olduğu problemlerin artması ve görünür hale gelmesi sonucunda kente dair yürütülen çalışmaların disiplinler arası bir nitelik kazandığını belirterek bu disiplinlerden birisi olan çevre psikolojisinin, insan ve çevresi arasındaki ilişkiye göre insan davranışlarının anlaşılmasını amaçlayan bir disiplin olduğundan bahseder. Çevre psikolojisini göre davranış, “birey, çevre ve her ikisi arasındaki etkileşimin ürünüdür.” (Göregenli, 2010: 4) İçinde bulunulan çevre, eylemi belirlemekte ve şekillendirmektedir. Bu bağlamda kentsel mekân içerisinde herhangi bir eylemde bulunurken Lynch’in (1990: 4) belirtmiş olduğu üzere mekâna dair geliştirilen zihinsel haritalara başvurulmaktadır.

Kaplan’a (1973: 275) göre zihinsel harita, insanların çevreyi nasıl tecrübe ettikleri ve yorumladıklarına dair bir model olarak önerilmiştir. Göregenli’nin (2010: 34) bahsettiği üzere zihinsel harita yöntemine başvurularak gerçekleştirilen çalışmalarda veriler, kentsel mekânlara dair harita çizme, gözlem ya da kentsel mekânlara ilişkin düşünce ve duyguların anlaşılması adına sorular sorma gibi çeşitli yöntemlerle elde edilmektedir. Mekân kullanıcılarının zihinsel haritalarına ilişkin bilgilere ulaşırken bu yöntemlerden yararlanılabilir. Örneğin, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Türkiye Ofisi tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı belediye hizmetlerinin sunulması adına geliştirilen “Mor Haritam” projesiyle, Ankara’nın kadınlar için daha güvenli bir kent haline getirilmesi amacıyla kentteki riskli ve güvensiz bölgeler, kadınların geri bildirimlerine göre belirlenmektedir (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2021). Daha sonra Eskişehir’de de

uygulanan (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2022) bu proje, kentsel mekânların birer kullanıcısı olan kadınların kentsel bölgeleri güvenlik noktasında nasıl değerlendirdiklerini gösteren zihinsel haritaları olarak yorumlanabilir. Mekân kullanıcılarının görüşlerine dayalı olarak geliştirilen uygulamada riskli bölgeyi bildirmek isteyen vatandaşlar, cinsiyet ve yaş bilgilerini girmekte ve “yetersiz ışıklandırma-karanlık sokak / cadde / mahalle / parklar; sözlü ve fiziksel taciz; güvensiz ve ıssız alanlar; takip edilme ve/veya fiziksel şiddet; dar sokak ve caddeler; çocukların güvenliği için uygun olmayan kamusal alanlar; yetersiz güvenlik önlemleri ve diğer” olarak belirlenmiş şikayet konularından birini seçerek haritada yer alan güvensizlik hissettiği bölgeyi işaretlemektedir (Mor Haritam Eskişehir Büyükşehir Belediyesi).

RİSKLİ BÖLGE BİLDİR

Cinsiyet
☒ Kadın ☐ Erkek

Şikayet konusu:

- ☐ Yetersiz ışıklandırma – Karanlık sokak / cadde / mahalle / parklar
- ☐ Sözlü ve fiziksel taciz
- ☐ Güvensiz ve ıssız alanlar
- ☐ Takip edilme ve/veya fiziksel şiddet
- ☐ Dar sokak ve caddeler
- ☐ Çocukların güvenliği için uygun olmayan kamusal alanlar
- ☐ Yetersiz güvenlik önlemleri
- ☐ Diğer

Açıklama

☐ KVKK metnini okudum ve kabul ediyorum.

RİSKLİ BÖLGEYİ BİLDİR

Riskli Bölge Bildir -> Bildirim Durumu Sorgula üzerinden sorgulama yapabilirsiniz.

BÖLGEYİ İŞARETLE

Çevre Yolu, Anadolu Üniversitesi, Yunus Emre Devlet Hastanesi, Eskişehir Eski Asker Hastanesi, Cumhuriyet Mahallesi, Hatboyu.

Görsel 2.1 Eskişehir Mor Haritam Uygulaması (<http://morharitam.eskisehir.bel.tr/>)

“Mor Haritam” uygulamasındaki verilerin bizzat kentin kullanıcıları tarafından oluşturulması, uygulamanın kullanıldığı kentlerdeki güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirmiş olan kentsel bölgelerin görünür kılınmasına hizmet etmektedir. Bu bağlamda “Mor Haritam” uygulaması, kent sakinlerinin zihinsel haritalarının dijital bir çıktısı olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle kentte yaşayan kişiler tarafından kentin nasıl algılandığını gösteren zihinsel haritalar, kentin güvenli ya da güvensiz bölgelerinin tespit edilmesi amacıyla kullanılabilir.

Göregenli’ye (2010: 30) göre zihinsel haritalar, “insanların yaşadıkları çevreye ilişkin bilgi ve imajların, onların zihinlerindeki simge ve anlamların tümüdür”. Aynı zamanda motivasyonel bir biçimde çevreye dair bilgiyi edinen insan zihninin iyi sonuçlanan durumları olumlu; aksi durumları ise olumsuz olarak kodladığından bahseden Göregenli (2010: 30) zihinsel haritaların da motivasyonel bir şekilde oluştuğunu ifade etmektedir. O halde bir yerde kötü sonuçlanan bir durumun deneyimlenmesi neticesinde oranın zihinsel haritada ‘kötü’ olarak kodlanması ya da tam tersi söz konusudur. Lynch’e (1990: 6) göre ise kentsel mekâna dair görüntüler, mekân kullanıcıları ve mekân arasındaki karşılıklı süreç içerisinde gelişmekte ve mekân kullanıcılarının amaçları doğrultusunda seçilerek oluşturulmakta ve anlamlandırılmaktadır. Dolayısıyla bireylerin birbirlerinden farklı ihtiyaç, amaç ve kişisel farklılıkları gibi değişkenler etrafında şekillenen kentsel mekân deneyimleri, zihinsel haritalarının oluşmasında etkili olmaktadır. Bu bağlamda mekânın her bir kullanıcı tarafından farklı amaçlar doğrultusunda kullanılması, mekâna dair birbirinden farklı görüntülerin oluşmasına neden olmaktadır. Benzer bir biçimde bu durumu mikro ölçekte ev üzerinden değerlendiren Ginsburg, (2004: 128), hane halkı üyelerince eve dair görüntülerin onların değerleri, rolleri ve ilgi alanlarına bağlı olarak gelişerek zihinsel haritalarına yerleştiğinden bahsetmektedir. Her hane üyesinin eve dair zihinsel haritaları tıpkı kentsel mekânda olduğu gibi kişiye özgü ve farklıdır. Kaplan’ın (1973: 276) ifade ettiği gibi, “deneyimin bir ürünü” olan zihinsel harita, kişinin zihninde yer alan ve deneyime dayalı bir biçimde çevreye dair geliştirmiş olduğu bilgileri içeren kişisel bir haritadır. Böylece zihinsel harita sahiplerinin farklı deneyimlere sahip olmaları sebebiyle zihinsel haritalar da kişiden kişiye farklılık göstermektedir.

Bireysel farklılıklar mekân içerisinde sergilenen davranışları etkileyebilmektedir. Örneğin Valentine’e (1989; 1990) göre kadınların mekânı nasıl kullandıkları ve

deneyimledikleri, kadınların “korku coğrafyaları”nın anlaşılmasını sağlamaktadır. Kadınların kamusal alan kullanımlarında erkek şiddetini belirli çevresel ortamlarla ilişkilendirmeleri sebebiyle (1990: 288) kadınlar, kamusal alanlarda güvende olmak için “tehlikeli zamanlarda algılanan tehlikeli yerlerden kaçınma” stratejisini geliştirmişlerdir (1989: 386). Aynı zamanda Valentine (1989: 386), bu stratejinin kadınlar arasındaki yaş, gelir ve yaşam tarzı gibi bireysel nitelikler tarafından farklılaştığından ve bu kaçınma stratejisinin sonucunda kadınların kamusal alanları kullanımlarının sınırlandığından söz etmektedir. Göregenli (2010: 104) de mekânsal davranışlara ilişkin yürütülen araştırmalarda cinsiyet açısından mekânsal davranışlar arasında farklılıklar olduğunu ve erkeklerin kadınlara kıyasla uzak mesafelere giderek daha geniş mekânsal alanları kullanabildiğine dair bulguların elde edildiğini ifade etmektedir. Bu duruma ilişkin başka bir örnek olarak Connerton’un (2012: 18) bahsetmiş olduğu on dokuzuncu yüzyılın sonlarında kentte yaşayan Avrupalı kadınların agorafobi deneyimleri verilebilir. Yürütülmüş olan agorafobi araştırmalarında hastaların çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmalarda bu kadınların evlerinden çıkamayacak derecede ıssız bir sokaktan geçememe, çok kalabalık mekânlara girememe kısacası gündelik hayatta herkesin kullanmış olduğu kentsel mekânları kullanamama gibi büyük kaygılardan mustarip oldukları sonucuna ulaşmıştır (Connerton, 2012: 18). Agorafobi vakalarında da görüldüğü üzere, kentsel mekânların kadınlar tarafından tehlikeli yerler olarak algılanması onların mekânla kurmuş oldukları etkileşim ve mekânsal deneyimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda, cinsiyetin mekânsal davranışlar üzerinde oldukça önemli bir etkisi olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda bireysel farklılıkların mekân içerisinde sergilenen davranışları etkilemesi sonucunda oluşturulan zihinsel haritalar da bu farklılıklar etrafında şekillenmektedir. Bu sebeple kentsel mekânla kurulan ilişkilerde bu farklılıklar göz ardı edilmemelidir. Böylelikle mekân kullanıcılarının yaş ve cinsiyet gibi bireysel farklılıkları, yaşanan deneyim ve ilişkileri etkileyerek kentsel mekâna dair görüşleri bu bağlamda da zihinsel haritaları etkilemekte ve kişisel hale getirerek birbirinden farklı kılmaktadır. Bu duruma ek olarak Lynch (1990: 7), benzer gruba mensup kişiler arasında önemli bir anlaşma olduğundan söz ederek şehir planlamacılarının aynı grupta yer alanların anlaşmış oldukları değerlere hitap etmeyi amaçladıklarından da bahsetmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânların örgütlenmesinde mekân kullanıcılarının mekânla kurmuş oldukları ilişkiye dikkat çekerek hem bireysel deneyimler doğrultusunda birbirlerinden farklı hem de bireylerin dahil olmuş olduğu

grupla ortak deneyimler paylaşması sonucunda birbirine benzer zihinsel haritaların oluşması söz konusudur.

Birey ve grupların zihinsel haritalarına başvurarak sergilemiş oldukları mekân içerisindeki davranışları, inşa edilmiş çevrenin görüntüsünden etkilenmektedir. Kaya'nın (2019: 170) bahsetmiş olduğu üzere, "kentlin insanı yönlendirebilmesi" söz konusudur. Kentsel mekânların fiziksel görünüşü, mekân kullanıcılarının zihinsel haritalarını ve eylemlerini etkileyen faktörlerden biridir. Sözgelimi, bir kişinin fiziksel açıdan kötü bir durumda olan bir yeri zihinsel haritasında kötü olarak konumlandırması ve oradan uzak durması muhtemeldir. Bu nedenle Ferraro'nun (1995: 19) ifade ettiği çevresel faktörlerin suç korkusu üzerindeki etkisinde olduğu gibi hem çevrenin kendisinin hem de kentsel mekân kullanıcılarının çevreye atfetmiş oldukları anlamların, kentsel mekân kullanıcıları tarafından risklerin algılanmasında ve zihinsel haritalarının şekillenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Kentsel mekânların güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olan birçok faktör, aynı şekilde kentsel mekânların mekân kullanıcıları tarafından anlamlandırılmasında ve zihinsel haritalarına yerleştirilmesinde de rol oynamaktadır. Bu nedenle deneyim yoluyla elde edilen zihinsel haritaların oluşmasında ve şekillenmesinde mekân kullanıcılarının kişisel özellikleri, mekânın fiziksel görünüşü, mekânda geçirilen süre ve mekânla kurulan ilişki gibi çeşitli faktörlerin etkili olması söz konusudur.

Ev, mahalle, sokak yalnızca yaşanılan bir yer olarak değerlendirilmemesi gereken bireyin amaçları ve tercihleri doğrultusunda mekânı kendisine ait kılarak yeniden oluşturduğu, dönüştürdüğü ve toplumsallaştırdığı ve gündelik hayatın devamlılığını sağladığı bir alan olarak düşünülmelidir. Kent ve kentsel yapıların inşa edilmesinde belirli ihtiyaçların giderilmesinin amaçlanması söz konusudur. Görengeli'nin (2010: 106) belirtmiş olduğu üzere, "insanlar evler inşa ederek, çitler dikerek, duvarlar örerek ve diğer işaretleyiciler ile bulundukları alanı istilaya karşı savunurlar". Dolayısıyla insanın yaşamış olduğu alanı kendine ait kılma çabasının altında yatan güdünün güvenlik ihtiyacıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda insani ihtiyaçlardan biri olan güvenlik ihtiyacı hem kent ve kentsel mekânların inşa edilmesinde hem de mekân kullanıcısının mekânla kurmuş olduğu aidiyet ilişkisi üzerinde etkili olmaktadır. Bilgin'e (2005: 157-159) göre, mekânı işaret ve davranışlarımız yoluyla kendimize ait kılarak 'burası' olarak nitelendiren ve 'orası'ndan ayıran böylelikle mekânın sahiplenmesine karşılık gelen bir durum yaratırız. Benzer bir biçimde Görengeli (2010: 188) de insanın

yaşadığı mekânı kişiselleştirerek ‘burası’nyı yarattığından bahseder. Böylelikle sahiplenilerek aidiyet kurulan mekân, zihinsel haritada güvenli mekân olarak kodlanabilmektedir. Kişinin mekânla kurduğu ilişki sonucunda elde ettiği mekâna dair bilgi ve deneyimin meydana getirdiği zihinsel haritada güvenli ya da güvensiz olarak mekânın kodlanması, kişinin mekâna dair geliştirmiş olduğu aidiyet ilişkisiyle bağlantılıdır. Mekân üzerinden geliştirilen ‘burası’ ve ‘orası’ ayrımı doğrultusunda, burası alanında yer alan kişi için burasının aidiyet kurulan yer olması ve orasına kıyasla daha güvenli olması muhtemeldir. Çünkü o kişi için burası kendine ait olan bölge iken orası yabancıysa olduğu alandır. Lynch (1990: 5) de benzer bir biçimde sahip olunan iyi bir çevresel zihinsel haritanın, kişinin kendisi ve çevresi arasında uyumlu bir ilişki kurmasından ve böylelikle de kişiye önemli bir güvenlik duygusu sağlamasından bahsetmektedir. Kısacası, zihinsel haritada diğer kentsel mekânlara kıyasla daha belirgin olan yerlerin, örneğin ev gibi, aidiyet kurulan ve böylece güvenli olarak kodlanan mekânların olması söz konusudur. Sözelimi bu sahiplenilen mekân öğrenciler için eğitim gördükleri kampüs ve çevresi olabilir. Bu bağlamda kampüs ve çevresi öğrencilerin kendilerini diğer kentsel mekânlara kıyasla daha fazla güvende hissettikleri mekânlar olarak değerlendirebilir. Bu durum aynı zamanda, mekânda söz sahibi olabilme ile de ilişkilidir.

Mekânla kurulan ilişki ve etkileşimin artmasının mekânın sahipliği ile ilgili olmasından dolayı Bilgin (2005: 266) mekânın kendilenmesini/kendinin kılınmasını, bir iktidar göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Güleç Solak (2017: 21) da benzer bir biçimde kentsel mekân üzerinde aidiyet geliştiren mekân kullanıcısının o mekân üzerinde sorumluluk ve hak sahibi hissedeceğinden bahsederek mekânın kendilenmesinin mekân üzerinde egemenlik kurmayı sağladığından söz eder. Aynı zamanda mekânın kendilenmesi sonucunda mekâna ilişkin alınan kararlarda katılımın sağlandığını belirten Bilgin’e (1990: 64) göre, mekânın kendilenme süreci ile gerçek bir demokrasi kurulacaktır. Göregenli (2010: 202-204) de benzer bir biçimde inşa edilen çevrenin ideolojik olduğuna değinerek insanların farklı yaşam tarzları, ihtiyaç ve beklentilerinin mekâna sahip olarak, sorumluluk alarak kısacası katılım yoluyla gerçekleştirebileceğinden bahsetmektedir. Böylece kentsel mekânların kullanımı sonucunda mekânla kurulan ilişkiler, mekân kullanıcılarının mekânı kendilemelerini sağlayarak mekân üzerinde hak ve söz sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda mekân kullanıcısının kentsel mekânla kurmuş olduğu, ilişki kentsel mekânın üretilmesinde doğrudan bir etkiye

sahiptir. Bu nedenle Lefebvre'nin (2014: 188-189) ifade etmiş olduğu üzere “mekânı mekân yapan, eylem kapasiteleri ve enerjileriyle birlikte beden”dir. Göregenli'nin (2010: 124) belirttiği gibi, kendileme “kabul etme ve niyetlilik” gerektirerek “bedenin katılımı” ile gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bir mekân kullanıcısının kent içerisinde tercih edip etkileşim kurduğu mekânlar, mekân kullanıcısı tarafından kendilenen yani sahiplenilen mekânlar olarak düşünülebilirken etkileşim kurmaktan kaçındığı mekânlar ise kendilemediği yani sahiplenmediği mekânlar olarak yorumlanabilir.

Göregenli (2010: 35), bireyin kente ilişkin deneyiminin yoğunluğu ile mekâna dair algılanan imajlar arasında doğrudan bir ilişki olduğunu belirtir. Kentsel mekân kullanıcıları, kentin belirli bir bölgesiyle, diğerlerine kıyasla daha uzun süreli bir ilişki kurabilir. Sözgelimi bu bölge bir öğrenci için okulunun çevresi olabilirken çalışan biri içinse iş yerinin bulunduğu bölgeye karşılık gelebilir. Dolayısıyla kişinin zamanını daha fazla geçirdiği kentsel bir mekâna dair bilgisi, kentin diğer bölgelerine kıyasla daha fazla olabilir. Bu nedenle kentsel mekânda geçirilen zaman, elde edilen mekânsal deneyimler ve mekâna dair oluşan algı ve düşünceler üzerinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda zihinsel haritanın deneyime bağlı olarak gelişmesi ve mekân kullanıcısının da daha fazla zaman geçirmiş olduğu bölgeye ilişkin daha çok deneyim ve bilgiye sahip olması sonucunda, kişinin zihinsel haritasında o bölgenin diğer bölgelere kıyasla daha net olması beklenebilir.

Sonuç olarak mekân deneyimi ve bu deneyim sonucunda oluşan mekâna dair zihinsel harita, mekân ve mekân kullanıcısı arasındaki etkileşim sonucunda meydana gelmektedir. Mekân kullanıcılarının bireysel farklılıkları ve kentsel mekânların gerek fiziksel gerekse sosyal açıdan sahip olduğu nitelikler, mekânda geçirilen zamanı ve mekânın deneyimlenmesini dolayısıyla mekânın kullanımını ve mekânla kurulan ilişkiyi etkilemektedir. Mekânın deneyimlenmesi sonucunda mekân kullanıcılarının zihinlerinde çizilen zihinsel haritalar, bu etkenler çerçevesinde oluşmakta ve şekillenmektedir. Bu nedenle gündelik hayatın bir parçası haline gelmiş olan güvensizlik hissinin kent ölçeğinde karşı karşıya kalınabilecek risk ve tehlikelere karşı kentsel mekânların güvenli ya da güvensiz olarak belirlenmesinde mekâna ilişkin oluşturulan zihinsel haritaların, kentsel mekânlarla kurulan ilişkileri şekillendirmesi, birey ve grupların mekânsal tercihlerini etkilemesi söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ESKİŞEHİR BAĞLAR'DA GENÇLERİN KENTSEL MEKÂN KULLANIMI VE GÜVENLİK ALGISI

Bu araştırma, gençlerin kentte gündelik yaşamda kentsel mekân tercihleri ve mekânları kullanım pratiklerine bağlı olarak güvenlik algılarını ele almaktadır. Bireysel, toplumsal ve ulusal düzeyde mühim bir mesele olan güvenlik aynı zamanda gündelik hayatın sürdürüldüğü üretim ve tüketim ilişkilerinin gerçekleştiği kentler için de oldukça önemli bir meseledir.

Bu tez çalışması, kentsel mekânların aktif birer kullanıcısı olan genç yetişkinlerin güvenlik algılarını; gündelik kent yaşamında mekân tercihlerini, mekânları kullanım pratiklerini inceleyerek ve mekânla nasıl bir ilişki kurduklarını tartışarak araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak kamu kuruluşları tarafından sağlanan güvenlik hizmetleri ve bireylerin güvenlik hakkı arasındaki ilişki ele alınmakla birlikte, gençlerin kentte hangi mekânlarda, kendilerini ne zaman, nasıl ve neden güvende veya güvensiz hissettikleri, güvenlik algılarının oluşmasını etkileyen faktörlerinin neler olduğu, bu faktörlerin toplumsal cinsiyet açısından nasıl farklılık gösterdiği gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Bu bağlamda tez, bireylerin ve farklı grupların bir arada bulundukları ve toplumsal faaliyetlerin gerçekleştiği kentsel mekânlarda, güvenlik ve güvensizlik duygusunu yaratan faktörlerin araştırılmasını içermektedir. Bu konu kapsamında kentsel mekânların aktif kullanıcıları olarak genç yetişkinlerin kentsel mekâna ilişkin güvenlik algıları ve deneyimlerine başvurulmaktadır. Araştırma, Eskişehir'de çoğunlukla üniversitede okuyan gençlerin yaşadığı ve aktif olarak kullandığı bir bölge olan Yenibağlar ve Eskibağlar mahallelerinde gerçekleştirilmiştir.

Eskişehir, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve Bolu, Bilecik, Kütahya, Afyonkarahisar ve Ankara illeri ile komşu, demiryolu hattı sayesinde ise İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerle ulaşım konusundaki kolaylığıyla stratejik bir konuma sahip olan bir Anadolu kentidir. Kentin içinden geçen Porsuk Çayı, kenti ikiye bölmekte ve kentin mekânsal açıdan örgütlenmesinde etkilidir.

Görsel 3.1 *Eskişehir Köprübaşı'ndan bir görünüm (www.eskisehir.bel.tr)*

Tarihsel olarak Cumhuriyet Dönemi öncesinde Eskişehir'in nüfusunun büyük bir kısmı, kentin güneyinde, günümüzde Odunpazarı olarak bilinen bölgede yaşamaktadır. Bağdat-Berlin demiryolu hattının işletmeye açılması ve beraberinde kurulan cer atölyesi ile birlikte kent, demiryolu etrafında gelişmiş ve aynı zamanda Balkan Savaşı sonrasında Kırım ve Rumeli'den gelen göçmenler de kentin mekânsal yapısını etkilemiştir (Özaslan ve Aksoylu, 2014: 14-15). Ülkenin yeniden inşa edilmeye çalışıldığı Cumhuriyet Döneminde ise Tayyare Bakım Atölyesi (1926), Şeker Fabrikası (1933) ve Devlet Demir Yolları (DDY) Cer Atölyesi gibi büyük devlet kuruluşlarının yanı sıra kiremit ve un fabrikaları gibi özel kurumlara ait tesislerin de kurulması, kentte iş imkânları yaratarak sözgelimi kiremit fabrikaları etrafında kurulan Kırmızıtoprak ve Yenibağlar mahalleleri gibi işçiler için yerleşim alanları oluşturmuştur (Özaslan ve Aksoylu, 2014: 20-21). Daha sonrasında kamu ve özel kuruluşlar tarafından kurulan çeşitli tesislerin ve bu tesislerde çalışan işçilerin barınması ve konut sahibi olmaları adına ilk olarak 1950'li yıllarda kooperatif yoluyla Osmangazi, Ertuğrulgazi, Gökmeydan, Sümer, Yenibağlar, Tepebaşı ve Hoşnudiye mahallelerinde tek veya 2-4 katlı apartman şeklinde toplu konutlar inşa edilmiştir (Özaslan ve Aksoylu, 2014: 37-40).

Bu planlı yapılaşmanın yanı sıra 1970'lerden sonra kentin çeperlerinde gecekondulaşma hızla artarak Şirintepe, Büyükdere, Fevzi Çakmak, Çamlıca, Karapınar gibi mahalleler meydana gelmiş ve 1980'li yıllardan sonra af yasalarıyla birlikte bu tek

ya da 2 katlı yapıların çoğunluğu çok katlı konutlara dönüştürülmüştür (Özaslan ve Aksoylu, 2014: 41). Kentte inşa edilen sanayi kuruluşlarıyla beraber 1958 yılında Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ismiyle bugünkü kurulan Anadolu Üniversitesi, 1993 yılında Osmangazi Üniversitesi ve 2018 yılında Eskişehir Teknik Üniversitesi'nin kurulması sonucunda kentin şekillenmesinde sanayinin yanı sıra eğitimin de etkisi görülmeye başlamıştır.

Görsel 3.2 Eskişehir uydu fotoğrafı (www.yandex.com.tr/harita/103835/eskisehir)

Araştırmanın gerçekleştirildiği Bağlar bölgesi, Anadolu Üniversitesi Yunus Emre yerleşkesinin hemen yanında bulunmaktadır. Anadolu Üniversite bünyesindeki Açık Öğretim Fakültesi ve Tepebaşı Belediyesi 19 Mayıs Gençlik Merkezi Bağlar bölgesi içerisinde yer almaktadır. Sıklıkla yeme-içme mekânlarının hakimiyet gösterdiği Bağlar bölgesinde Eskişehir'deki alışveriş merkezlerinden birisi olan Espark AVM hizmet vermektedir. Cadde boyunca çok sayıda öğrenciler için apart öğrenci yurtları ve stüdyo tipi daireler yer almaktadır. Eskişehir'in eski yerleşim yerlerinden biri olan Bağlar bölgesinin hem yerli halk için hem de dışarıdan gelenler için cazip bir mekân olması söz konusudur. Dolayısıyla öğrencilerin yoğunlukta yaşadığı bir bölge olması ve kentsel mekânların da bu doğrultuda şekillenmesi rastlantı değildir.

Kentte bulunan üç üniversitenin kentin fiziksel ve toplumsal yapısını şekillendirmesi söz konusudur. Bu bağlamda çalışmada ele alınan Bağlar bölgesindeki apart tipi konutlar ve apartlar bölgede bulunan Anadolu Üniversitesi'nin kentin mekânsal

örgütlenmesi üzerindeki etkisine örnektir. Akarçay ve Suğur'un (2016: 810-811) belirtmiş olduğu üzere Eskişehir Bağlar Caddesi (Yılmaz Büyükerşen Bulvarı) etrafındaki yerleşim alanlarının 2000'ler sonrasında müstakil evlerden 3-4 katlı stüdyo tipi apart dairelere dönüşmesi bu bağlamda ele alınabilir. Bu durum yalnızca kentin fiziksel yapısı üzerinde değil aynı zamanda toplumsal yapısı üzerinde de etkili olmaktadır. Taşçı ve arkadaşlarının (2008) yürütmüş oldukları *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı* isimli çalışmada "Anadolu Üniversitesi öğrencilerinin şehrin sosyal yaşamına etkisini Eskişehir halkı nasıl algılıyor?" adlı bölümdeki verilerden yararlanılarak gençlerin kentsel mekân üzerindeki fiziksel ve sosyal etkileri yorumlanabilir. Taşçı ve arkadaşlarının (2008: 152-153) çalışmasında katılımcıların %93,1'i "Üniversite öğrencileri Eskişehir'deki sosyal yaşamı zenginleştirir." ifadesine ulaşmıştır. Bununla beraber çalışmada (2008: 154) katılımcılar %85,1'i "Üniversite öğrencileri Eskişehir'e daha hoşgörülü ve özgürlükçü bir hava kazandırır.", %89,6'sı "Eskişehir'in daha çağdaş ve modern bir şehir olmasında üniversite öğrencilerinin önemli bir katkısı vardır.", %91,2'si "Üniversite öğrencileri Eskişehir'deki sanat ve kültür hayatının niteliğini artırır." ve %93,1'i de "Üniversite öğrencileri Eskişehir'deki sosyal yaşamı zenginleştirir." ifadelerine katıldıkları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla kentin yerel kullanıcılarının üniversite gençlerinin Eskişehir kenti üzerinde çoğunlukla olumlu gelişmelere sebebiyet verdikleri düşüncesine sahip oldukları görülmektedir. Aynı zamanda çalışmada katılımcıların büyük bir oranı (%89,9) Anadolu Üniversitesi'nin Eskişehir'in çehresinin değişmesinde etkili olduğunu düşünmektedir (2008: 172). Bu bağlamda Eskişehir'in gerek fiziksel gerekse toplumsal yapısının şekillenmesinde etkili olan genç nüfus, kentin mekânsal örgütlenmesi ve kullanılmasında yadsınamayacak derecede öneme sahiptir. Aynı zamanda Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı (ÜniAr) tarafından yayımlanan *Öğrenci Dostu Üniversite Şehirleri Araştırması: 2024'e göre Eskişehir, öğrenci dostu üniversite kentleri sıralamasında yetmiş bir şehrin arasında birinci sırada yer almaktadır* (2024: 7). Böylece Eskişehir'in üniversite öğrencileri için memnuniyet duyulan bir kent olması söz konusudur.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Kentin gündelik yaşamında mekânsal olarak gençlerin güvenlik algılarının anlaşılmasına yönelik bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel bir araştırmada Neuman'ın (2020: 307) da belirttiği üzere araştırdığımız kişilerin düşünce ve

bakış açılarından yararlanarak elde ettiğimiz verileri araştırdığımız konu çerçevesinde konumlandırmaya çalışırız. Bu sebeple araştırmanın veri toplama aşamasında, yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları, temel olarak demografik bilgiler, kentle ilgili güvenlik ve güvensizlik algısı, mahalle/sokakla ilgili güvenlik ve güvensizlik algısı başlıkları kapsamındaki sorulardan oluşmaktadır. Bu araştırmada Eskişehir’deki Yenibağlar ve Eskibağlar mahallelerinde yaşayan gençlerin, sorular doğrultusunda mekânı nasıl tecrübe ettiklerinin ve mekânsal açıdan güvenlik algılarının anlaşılabilmesi amacıyla görüş ve düşüncelerini aktarabilmeleri beklenmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında belirlenen niteliklere göre seçim yapılmasını sağlayan amaca yönelik örneklem, “bilgilendirici olan özgün vakaları seçmeye uygundur” ve bu sebeple daha çok derinlemesine bilgilerin edinilmesi söz konusudur (Neuman, 2020: 431-432). Bu bağlamda çalışma için mekânın aktif kullanıcıları olan, 20-30 yaş aralığında ‘genç yetişkin’ olarak kabul edilenlerin, kentsel mekân deneyimleri ve güvenlik algıları araştırılırken amaca yönelik örneklem seçiminden yararlanılmıştır. Göñç Savran’ın (2012: 86-87) bahsettiği gibi yarı yapılandırılmış görüşmede soru sorulacak konular önceden belirlenir ve araştırmacılar, içinde bulundukları ortama göre soruları adapte edebilirler, ek soru sorabilirler. Bu bağlamda Eskişehir’de yaşayan, Eskibağlar ve Yenibağlar mahallelerinde oturan 30 genç yetişkin ile araştırılan konuda düşünce ve deneyimleri hakkında bilgi elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın Eskişehir Bağlar bölgesinde yapılması ve katılımcıların genç yetişkinler olarak belirlenmesi, bölgenin daha çok genç nüfusundan kaynaklanarak mekân kullanıcılarının genelde öğrenci olduğu gözlemine dayanmaktadır. Bağlar Bölgesi Eskişehir’in Tepebaşı Belediyesi sınırları içinde, Anadolu Üniversitesi’ne yürüme mesafesine çok yakın ve tramvay duraklarının olduğu bir bölgedir. Bölgenin fiziksel yapısının, bölgede yer alan öğrenci popülasyonu sebebiyle çevrede bulunan ağırlıklı olarak 1+1 daireler, apart öğrenci yurtları, yeme-içme ve eğlence mekânları gibi öğrencilerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda hem mekânın örgütlenmesinde hem de mekânın aktif kullanıcıları olması sebebiyle bu araştırmada genç yetişkinlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Görsel 3.3 Bağlar bölgesi ana caddeden bir görünüm (www.eskisehirapartlar.com.tr)

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları üç başlık altında oluşturulmuştur. İlk başlık katılımcıların demografik bilgilerini içermektedir. Bunlar katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim durumu, gelir durumu, şu anda ikamet ettikleri mahalle ve bu mahallede geçirdikleri süre hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır. Bu demografik özellikler, katılımcıların profillerini belirlemek ve kentte geçirilen sürenin onların deneyimleriyle olan ilişkisini inceleyebilmek adına önem taşımaktadır. İkinci başlık ise kentle ilgili güvenlik ve güvensizlik algısının incelenebilmesi amacıyla oluşturulmuş olan soruları içermektedir. Üçüncü başlıkta ise mahalle/sokakla ilgili güvenlik ve güvensizlik algısının anlaşılması amacıyla sorulan sorular yer almaktadır.

Araştırmanın veri elde etme süreci Mart-Nisan 2023 tarihleri arasında yaklaşık bir buçuk ay sürmüştür. 30 katılımcıyla yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler esnasında görüşmecilerin beyanlarının eksiksiz bir biçimde kayıt altına alınması için, katılımcıların izniyle ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Katılımcıların gizliliği amacıyla numaralandırılarak isimlendirilmişlerdir. Görüşmeler bittikten sonra, araştırma kapsamında kentsel mekân kullanıcıları olan gençlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler deşifre edilerek kentsel mekân kullanım ve deneyimleri, kentsel mekâna ilişkin güvenlik ve güvensizlik algıları olarak belirlenen temalar doğrultusunda çözümlenmiştir. Bu bağlamda veriler

analiz edilirken, “bir olaylar dizisini ya da bir sürecin basamaklarını doğrulama”, “değişkenler arasında ilintiler bulma” ve “nedensel argümanları destekleme” amacıyla nitel veri analizine başvurulmuştur (Neuman, 2014: 662). Bulgulara ilişkin temalar ve kategoriler görüşmeler sonrasında mülakat metinlerinin deşifre edilmesi sırasında katılımcıların beyanları çerçevesinde oluşmuştur.

3.2. Araştırma Bulguları

Araştırmada 16 kadın ve 14 erkek olmak üzere 30 genç yetişkin ile görüşülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda çoğu üniversite öğrencisi olan katılımcıların yaşları 21 ile 29 arasında değişmektedir. Araştırmada görüşülen genç yetişkinler hakkındaki bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1 Katılımcılarla ilgili bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Doğum yeri	Yaş	Eğitim durumu	İkamet durumu
K1	Erkek	Azerbaycan	24	Yüksek lisans öğrencisi	1 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.
K2	Kadın	Gürcistan	25	Yüksek lisans öğrencisi	8 aydır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Daha önce başka bir mahallede yurttan kalmıştır.
K3	Kadın	İzmit	26	Üniversite mezunu	8 yıl Bağlar’da ikamet etmiştir. 1 yıldır Eskibağlar Mahallesi’nde yalnız oturmaktadır.
K4	Kadın	Ankara	24	Üniversite mezunu	10 aydır Eskibağlar’da yalnız oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.
K5	Erkek	Azerbaycan	25	Üniversite öğrencisi	3 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.
K6	Erkek	Bilecik	23	Üniversite öğrencisi	3 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde yalnız oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.
K7	Kadın	İstanbul	21	Üniversite öğrencisi	4 aydır Yenibağlar Mahallesi’nde yalnız oturmaktadır.
K8	Kadın	İzmir	21	Üniversite öğrencisi	1 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K9	Kadın	Uşak	23	Üniversite öğrencisi	4 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K10	Erkek	Uşak	24	Üniversite mezunu	4 yıldır Yenibağlar Mahallesi’nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.

Tablo 3.1 (Devam) Katılımcılarla ilgili bilgiler

K11	Erkek	Tokat	25	Üniversite öğrencisi	7 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K12	Kadın	Niğde	26	Yüksek lisans öğrencisi	8 aydır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır.
K13	Erkek	Kırlareli	26	Üniversite öğrencisi	7 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K14	Kadın	Eskişehir	23	Üniversite öğrencisi	23 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır.
K15	Kadın	İstanbul	22	Üniversite mezunu	5 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde yalnız oturmaktadır.
K16	Kadın	İstanbul	24	Üniversite mezunu	3 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır.
K17	Erkek	Konya	24	Üniversite öğrencisi	4 aydır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K18	Erkek	Ankara	21	Üniversite öğrencisi	3 yıldır Eskibağlar Mahallesi'nde yalnız oturmaktadır.
K19	Kadın	Eskişehir	24	Üniversite mezunu	10 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle oturmaktadır.
K20	Erkek	Elazığ	25	Üniversite öğrencisi	1,5 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde yalnız oturmaktadır.
K21	Erkek	Eskişehir	23	Üniversite öğrencisi	6 aydır Eskibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K22	Erkek	Uşak	24	Üniversite öğrencisi	3 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmıştır.
K23	Kadın	Uşak	24	Yüksek lisans öğrencisi	4 aydır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır.
K24	Kadın	Eskişehir	27	Üniversite mezunu	10 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır.
K25	Erkek	Almanya	29	Doktora öğrencisi	3 yıldır Eskibağlar Mahallesi'nde yalnız oturmaktadır.
K26	Kadın	İstanbul	23	Üniversite mezunu	8 aydır Yenibağlar Mahallesi'nde yalnız oturmaktadır.
K27	Erkek	Bulgaristan	26	Lise mezunu	3 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Öncesinde ailesiyle başka mahallelerde yaşamıştır.
K28	Kadın	Eskişehir	22	Üniversite mezunu	2-3 aydır Eskibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır. Başka bir mahalleden taşınmışlardır.
K29	Erkek	Samsun	25	Yüksek lisans öğrencisi	2,5 yıldır arkadaşıyla birlikte Yenibağlar Mahallesi'nde oturmaktadır.
K30	Kadın	Eskişehir	23	Üniversite mezunu	23 yıldır Yenibağlar Mahallesi'nde ailesiyle birlikte oturmaktadır.

Katılımcıların çoğu eğitim sebebiyle Eskişehir’de bulunduklarından ötürü 30 katılımcıdan yalnızca 6’sı Eskişehir’in yerlisi olarak araştırmada yer almaktadır. Bu 6 katılımcı kentte geçirilen sürenin güvenlik algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi açısından araştırma için önem taşımaktadır. Benzer şekilde 1 yıldan daha az bir sürede kentte vakit geçiren katılımcıların görüşleri de kentte geçirilen sürenin kentin güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde ne derece etkili olduğunun anlaşılması adına önemli olmaktadır.

Araştırmanın bulguları üç ana tema halinde sınıflandırılmış ve birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu temalar toplumsal ve mekânsal olarak güvenlik/güvensizlik algısı; toplumsal cinsiyet, mekân ve güvenlik; zihinsel haritalar, mekân ve güvenlik olarak belirlenmiştir. Temalar ve kategorileri Görsel 3.4’te gösterilmektedir.

Tablo 3.2 Bulgulara ait temalar ve kategoriler

3.2.1. Toplumsal ve mekânsal olarak güvenlik/güvensizlik algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların kendilerini Eskişehir Bağlar’da güvenli ya da güvensiz hissetme noktasındaki görüş ve deneyimleri yer almaktadır. Bu bölümde yaşadıkları kente ve mahalleye ilişkin güvenlik ve güvensizlik algılarının anlaşılması adına sorulan sorular doğrultusunda katılımcıların vermiş oldukları yanıtların yer almaktadır. Eskişehir Bağlar bölgesinin genç nüfusu ve Anadolu Üniversitesi’nin bu

bölgede yer alması, bu bölgedeki toplumsal ilişkilerin ve kent kültürünün şekillenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, gençlerin kentsel mekâna ve güvenlik algılarına dair görüşleri yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.2.1.1. Eskişehir ve Bağlar bölgesine yönelik güvenlik algısı

Eskişehir'in gerek yerel halk gerekse dışarıdan gelen kişiler tarafından “öğrenci kenti” olarak tanımlanması sadece öğrenci nüfusuna bağlı değil, aynı zamanda öğrenci olan/olmayan gençlerin ekonomik, toplumsal ve kültürel kent yaşamına katılımını sağlayan mekân ve faaliyetlerin bulunmasıyla ilişkilidir. Eskişehir'in bu özelliğinin, kentin tanımlanmasında ve güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirmesinde önemli ölçüde etkili olduğu gözlemlenmiştir:

Eskişehir'i öğrenci şehri olarak tanımlıyorum. Öğrenci şehri olarak tanımlama nedenim, öğrenciler için güvenli ve öğrencilerin istediğin zaman, zaman fark etmeksizin, gece-gündüz fark etmeksizin kendisini güvende hissettiği yer olduğu için bunu söylüyorum. (K1, Erkek, 1 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Yıllardır Ankara'da yaşıyordum. Ankara çok büyük, çok fazla göç alan bir şehir bence dışardan, farklı ülkelerden, ... o yüzden çok güven vermiyordu bana. ... Burada daha öğrenci ve yaşlı kesim var gibi geliyor bana, o yüzden daha güven veriyor. Akşam dışarı çıktığım saatlerde de aynı şekilde hiç böyle huzursuz olmuyorum. Kendimi güvende hissediyorum. Dediğim gibi hep öğrenciler var. (K4, Kadın, 10 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Kentte üniversite öğrencilerinin varlığı, güvenli hissettirmekte, özellikle gündüz olduğu kadar gece de hareket özgürlüğü sağlaması açısından vurgulanmaktadır. Bu bağlamda bir katılımcı, öğrenciler ile güvenli mekânlar arasında doğrudan bir ilişki kurmaktadır: “Bence genelde çok öğrenci olan alanlar genelde güvenli oluyor. Ya da genelde o bölgelerde zaten öğrenci yaşadığı için güvenli oluyor.” (K5, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor). Özellikle öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı Anadolu Üniversitesi kampüsü ve çevresindeki mahallelerde, öğrencilere yönelik bir bakış açısı ve anlayış oluşmuştur. Bu durum, öğrenci olan/olmayan gençler için daha rahat ve güvenli bir ortam sağlamaktadır:

Genelde öğrenciler var, ben gibi öğrenciler var. Bizim birbirimizi anlayabileceğimizi düşünüyorum. Ev sahipleri de var, olabildiğince yardımcı oluyorlar. Yerliler de artık

öğrencilere alışkın olduğu için, Eskişehir’de öğrenci kenti olarak bilindiği için güvende hissediyorum. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Bence Eskişehir’de özellikle kampüs civarı çok güvenli çünkü bir bakış açısı var, öğrenci mekânı burası ve aslında ne yapsak rahat olabilirmişiz gibi burada. Bir eylem olur, bir etkinlik olur bu sanki daha bize ait bir alan gibi. (K12, Kadın, 8 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

“Öğrencilerin çoğunlukta olduğu yerlerin güvenli olması”, oturulacak mahallenin seçiminde de etkili olmakta, gençler tarafından özellikle Bağlar bölgesi, Anadolu Üniversitesi’ne yakınlığının yanı sıra öğrencilerin yaşadığı bir bölge olması nedeniyle tercih edilmektedir.

Tamamen üniversiteme [Anadolu Üniversitesi] yakın olmasından kaynaklı olarak Yenibağlar Mahallesi’ni tercih ettim. Oturduğum mahallemden memnunum çünkü çok fazla öğrenci var. Genelde öğrenciler zaten Yenibağlar’ı tercih ediyorlar Anadolu Üniversitesi’ne yakın olduğu için. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Bağlar bana daha güvenli geliyor bunun sebebi öğrenci topluluğunun daha fazla olması. Öğrencinin olduğu yerde, benim gibi öğrencinin olduğu yerde, ben gerilmiyorum. (K13, Erkek, 7 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

3.2.1.2. Eskişehir ve Bağlar bölgesine yönelik güvensizlik algısı

Kentte üç üniversitenin bulunması, öğrenci nüfusun yoğunluğunu ve sürekli değişimini de beraberinde getirmektedir. Bu süreç, bazı katılımcıların kentsel mekâna ilişkin güvenlik algısını olumsuz yönde etkilemektedir:

Eskişehir’de hiçbir yere yüzde yüz güvenli diyemem çünkü öğrenciler çok yoğunlukta. Bu kadar öğrencilerin fazla olduğu bir yerde yüzde yüz güvenlik bence mümkün değil ama onun dışında dediğim gibi canlı yerler, Bağlar mesela ya da üniversite, kampüsün içi özellikle gayet güvenli. Özellikle üniversitenin içine kartla giriş-çıkış sağlandığı için zaten ipini koparan gelemiyor o yüzden daha iyi. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eskişehir genç nüfusu çok olan, gençlerin çeşitli şekillerde eğlencelere katıldığı ve genellikle sarhoş olup gecenin ikisinde, üçünde bir yerden bir yere gidebildikleri, yürüyebildikleri vesaire bir yer ama bu bazen aşırılığa kaçabilen örnekleri de beraberinde

getiriyor olabilir. Etrafa taşkınlık yapan, biraz sataşan, bağırان, küfreden bu gibi. (K25, Erkek, 3 yıldır Eskibağlar'da yaşıyor)

Kentte güvensizliğin kaynağı “sosyal çevre sürekli değiştiği için insan kitlesinin de çok değişmesi”ne bağlanmakla birlikte bazı katılımcılar, kent yaşamında güvensizlik ve memnuniyetsizlik yaratan durumların, son dönemde Eskişehir’e gelen nüfusun nitelikleri açısından farklılaşmasıyla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır:

Üniversiteye yakın olduğu için Yenibağlar’a taşındım. Şu an burada oturmaktan memnun değilim çünkü son yıllarda okul puanlarının düşmesi, şehrin dışardan çok fazla niteliksiz göç alması ve gelen kişilerin kalabalık olduğu için öğrenci mahallelerine gelmeleri, Yenibağlar, Eskibağlar ve Bahçelievler gibi mahallelerin öğrenci mahallesi olması sebebiyle, bu mahallelerde daha çok 1+1, 1+0 ulaşılabilir kirası olan daireler var. Diğer mahallelerde kiralar yüksek ve ulaşım aracı gerektiriyor çoğu mahalle. O yüzden burayı seçiyorlar, yani öğrencinin dışında çok fazla ne idüğü belirsiz insan var mahallenin içinde ve bunlar belirli taşkınlıklar yaratıyorlar, bir sürü taşkınlık oluyor her akşam. (K6, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Eskiden kendimi daha güvende ve daha rahat hissediyordum dışarı çıktığımda ya da sokağa çıktığımda şu an biraz daha karışık. Biraz daha beni geriyor insan çeşitliliği. Profillerin değiştiğini düşünüyorum. Öğrenciler var, evet ama eskiden sanki sadece öğrenciydik artık sadece öğrenci değiliz. Daha farklı, çeşitli, güven vermeyen insan profilleri olduğunu düşünüyorum. (K13, Erkek, 7 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Özellikle Yenibağlar Mahallesi'ndeki değişim, birkaç yıl içinde gerçekleşmiş, sadece burada oturanlar değil, aynı zamanda esnaf dükkanlarının da hızla el değiştirdiği görülmektedir. Önceden güvenli olan sokak ve caddeler, mahalleden ayrılmayı isteyecek ölçüde tekinsiz yerler haline gelmiştir:

Yenibağlar'da sanki böyle İstanbul'un başka bir yerindeymişim, herhangi bir yerindeymişim hissi uyandırıyor, ... aidiyet hissedemiyorum, ... çok fazla değişiyor. Herhangi bir tabelaya bakıyorsun bugün başka bir şey var sonra el değiştirmiş başka bir yer olmuş. Çok hızlı değişim. Yenibağlar çok hızlı değişiyor, Eskibağlar'a nazaran daha hızlı değişiyor. O bile insanın orayı benimsemesine engel oluyor. Ben üniversiteye ilk başladığımda çok farklıydı şu an çok farklı, ... insan profili bile beni rahatsız ediyor. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Şu an Yenibağlar'dan memnun değilim çünkü kitlesi çok değişti oturduğum caddenin, özellikle sokağın, böyle çok ortamı değişti. Ben taşındığımda böyle değildi, birkaç yıl

önce, o yüzden daha çok Odunpazarı tarafına geçmek istiyorum. Geceleri çok tekinsiz bir yer olmaya başladı, çok saçma olaylar olmaya başladı. Özellikle bizim sokağımızda, Şimşek Sokak'ta oturuyorum ben. Daha güvenli, daha böyle nezih bir yere geçmek istiyorum. Aslında Yenibağlar'da öyleydi ama son iki yılda çok bozuldu o yüzden taşınmak istiyorum. Sürekli sokağa polis geliyor mesela ve eskiden hiç böyle bir şey olmazdı. (K15, Kadın, 5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor).

Bu değişimin, pandemiyle başlayan bir süreç olarak değerlendirilmekte ve ülke dışından göçle gelenlerin de güvenliğin zayıflamasında etkili olduğu belirtilmektedir:

Eskiden çok daha güvenliydi bence. Pandemiden sonra birazcık daha farklılaştı diye düşünüyorum. Eskişehir özelinde, nüfusunda artmasıyla beraber bir de göç de başladı buraya, bir kontrolsüzlük başladı. Dediğim gibi nüfus burada çok fazlalaştı, yerlisi buranın iyidir, herhangi bir sıkıntısı olmaz ama şimdi dışarıdan gelen mülteciler olsun, dış göçler olsun, kayıtsız insanlar da artık bu çevrede takılmaya başladıkları için güvenli değil bence. (K21, Erkek, 6 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Ayrıca çevre illerden, öğrenci olmayan ve yaz aylarında, hafta sonları, geceleri Bağlar'a sosyalleşmeye gelenlerin sergiledikleri davranışlar, bu bölgede “huzursuz” ve güvensiz bir ortam yaratmaktadır:

Bağlar'ın kendi dinamikleri hala bir miktar huzursuz hissettiriyor. Bana sorarsan bu arabayla gezenler, motorlarını bağırttıranlar öğrenci değiller. Aslında buranın habitusundan insanlar değil hatta belki habitusun da ötesinde buranın habitatına uygun insanlar değiller. Bu insanlar kimler? Çok uzun zamandır gözlemlediğim bir şey var. Özellikle yaz aylarında, uzun yıllardır izledim yedinci yılımdayım burada, çevre illerden buraya çok fazla gelen insan var. Kütahya'dan, Afyon'dan, Uşak'tan insanlar hafta sonları buraya geliyor çünkü Eskişehir onlar için bir çekim merkezi. Kütahya'da bir şey yok, Afyon'da bu kadar sosyalleşebilecekleri bir ortam yok. Bu insanlar arabalarına atlayıp geliyor. Dikkat edersen fark edersin, geceleri, özellikle hafta sonları ve özellikle yaz aylarında 43 plakalı araçlara daha sık rast gelirsin. Afyon'un plakasını hatırlamıyorum, Afyon plakalı araçlara rast gelme olasılığın artar. ... Mesela orada (Barlar Sokağı'nda) alkol alıp ya da işte bir oraları turlayıp artık buralara gece sonunda gelmeye başlıyorlar. ... Geceleri burası da güvensiz bir mekâna dönüşüyor ama büyük oranda buralar daha iyi hissettiriyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Eskişehir'in nüfusunda ve kent dokusunda gerçekleşen değişimi, kentte “Barlar Sokağı” olarak bilinen bölgenin zaman içindeki dönüşümü örneğinde ele alan bir

katılımcı, bu süreci ülkede yaşanan dışarıdan göç ve nüfus hareketiyle yakından ilişkili olarak değerlendirmektedir:

Barlar Sokağı ben 2013'te üniversiteye başladığımda ve daha öncesinde, yaz tatillerinde giderdik, çok daha farklı bir algısı vardı. Genelde insanların iş çıkışı takıldığı-ettiği, kimsenin kimseye sataşmadığı ya da herhangi bir olayın çıkmadığı bir yerdi. İnsanların kendi hallerinde takılıyordu ve güzel de bir algısı vardı. Eskişehir denince “Barlar Sokağı, aaa çok güzel.” deniliyordu. Şimdi öyle değil. Şimdi ben etrafımdan çok duyuyorum işte Barlar Sokağı denince insanlar böyle bir tedirgin oluyorlar. ... 2000'lerin ikinci yarısından itibaren çok iyi bir profile sahip olan bu mekân şu an insanlar tarafından birinci derece güvensiz bir yer olarak görülüyor. Bu değişimin nedeni bana kalırsa bir, değişen öğrenci profili. ... İki, şehrin daha kalabalıklaşması. Göçmenler de tabi ki bunda etkili çünkü burada işletme açan birçok yabancı insan var. Bunların değiştirdiğini düşünüyorum. Şehrin dokusu değişti. Evet, hep öğrenci şehriydi ama hiçbir zaman bu kadar kozmopolit değildi, bu kadar karışık değildi. Ülkedeki bu her anlamdaki şiddet olaylarının, şiddet vakalarının 10 yılda arttığını düşünürsek, insanların güvensizlik duygularının, ne bileyim, korkularının hat safhaya çıktığı bir süreçte buranın da etkilenmemesi imkansız olurdu diye düşünüyorum. Burasıda nasibini aldı. O yüzden mekânlara dair yerleşik algılar değişti. Bu çok önemli bir şey. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor).

Görsel 3.4 Barlar Sokağı'ndan bir görünüm (www.wikipedia.org)

K29 ise Barlar Sokağı'ndaki mekânların kullanıcılarının değişmesinin ve bu yeni kullanıcıların “biz” ve “öteki” ayırımına dayanan tutumlarının güvensizlik yarattığını belirtmektedir:

Ben buraya ilk geldiğimde Barlar Sokağı bambaşka bir yerdi şimdi bambaşka bir yer. Benim için artık Barlar Sokağı'nın tümü güvensiz bir mekân. ... Bence pandemiyle çok değişti çünkü burada pandemiye zamansal bir nokta olarak kullanıyorum. Barlar Sokağı eskiden daha iyi bir yerdi. ... kendi habitusundan insanlarla sosyalleşebildiğin bir yerdi, kendi sınıfından, kendi bulunduğu gruptan. Mesela gençlerle sosyalleşebildiğin bir alandı. Politik bir bilinç de vardı. Örgütsüz insanların da politik bir bilinçle sosyalleşebildiği alanlardı. Dolayısıyla bu daha yüksek eğitim seviyesindeki insanların olduğu alandı. ... Şimdi poligonların olduğu, t-rap müziklerin çaldığı bir de mafyalaşmanın olduğu çünkü eskiden mesela çok daha az duyardık orada olay, silahlı çatışma, silahla birinin yaralanması, vurulması, öldürülmesi. ... oraya gelen grupların değişmesi, mesela o güvensizlik yaratıyor. ... (Bu gruplar) eskiden de sosyalleşiyorlardı orada ama arka planda kalıyorlardı. Onun üstünü daha böyle olumladığım gruplar kapatıyordu, görünmez kılıyordu onları. ... (Barlar Sokağı'nın) dönüşümü şu an aşırı tedirgin, güvensiz hissettiriyor. Hem oranın kullanıcılarının değişmesi hem o kullanım mekânlarının da değişmesi. ... Mekânların sahipleri mesela değişiyor. Doğrudan tanıdığım, yakından deneyimlediğim de bir şey bu. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor).

3.2.1.3. Mekânsal olarak güvenlik/güvensizlik algısı

Eskişehir'deki kentsel mekânların güvenli olup olmadığı, öğrencilerle ilişkili olarak belirlenmesinin yanı sıra genel olarak katılımcıların güvenlik algılarının şekillenmesinde çoğunlukla bu mekânları kullanan kişilerin özelliklerinin etkili olduğu görülmektedir:

Güvenli ve güvensiz bir mekânı içindeki kişilere göre tamamen tanımlarım ve sunduğu hizmete göre. Nasıl bir kitlesi var oranın, o bana biraz güvenli olup olmadığını belli ediyor. Çünkü o mekânın havasını, girenini çıkanını, verdiği hizmeti hep kitle belirliyor o yüzden önce gelen giden kişilere göre, belli oluyor zaten biraz. (K18, Erkek, 3 yıldır Eskibağlar'da yaşıyor)

Bence Cassaba Modern tarafı daha güvenli, yine bilmiyorum belki çok dış görünüşüne göre insanları ayırt ediyorum ama oraya giden insan kitlesi daha düzgün geliyor bana, daha güvenli hissediyorum kendimi. (K4, Kadın, 10 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Bu bağlamda Eskişehir'in konut bölgeleri ya da mahalleleri orada ikamet edenlerin sosyo-ekonomik durumuna göre değerlendirilmektedir. Katılımcıların Batıkent, Vişnelik, Sümer mahalleleri gibi orta ve üst statü ve gelir grubuna ait mahalleleri genellikle “nezih” olarak nitelendirmektedir:

Batıkent güvenlidir, üst kesim insanların yaşadığından dolayı daha nezih bir ortam olduğunu düşünüyorum. (K17, Erkek, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Sümer Mahallesi'nde iyi hissediyorum. İnsanların yaşam standartları da yüksek görünüyor burada. Genelde villa tarzı yaşamlar var. Onların mesela daha nezih olduğunu düşünüyorum çünkü daha sakin duruyorlar. (K26, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Nezih olarak tanımlanan bu mahalleler, aynı zamanda yerli halkın ikamet etmesi, eğitim düzeyinin yüksek olması, “*ailelerin oturduğu siteler*” olması vb. açılardan katılımcılar tarafından güvenli bölgeler olarak nitelenmekte ve kendilerini güvende hissettikleri yerler olarak ifade edilmektedir:

Vişnelik, Sümer, Atatürk Bulvarı en güvenli olarak oraları görüyorum çünkü yerli halkın yaşadığı yerler. Karmaşık değil. Göçmenler mesela güvenlik açısından tehlike arz ediyor, bunu kimse yadsıyamaz. O açıdan oralar bana güvenli geliyor. Memleketimmiş gibi hissediyorum oralara gittiğim zaman, ... rahatlıkla gece bile dolanabildiğim yerler. Korkmuyorum oralarda gezerken. Diken üzerinde hissetmiyorum kendimi. Orada esnaflar bile yerleşik mesela. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Yüzde yüz güvendiğim ve güvenli diyebileceğim yerler Vişnelik Mahallesi, Sümer Mahallesi biraz ilerisindeki Karabayır Mahallesi, yukarıya doğru Çankaya Mahallesi olabilir. Oturmuş bir kitle var oralarda, genelde memur oturur ya da üst düzey akademisyen, üst düzey memurlar oturur, yaşar. Belirli bir kısmında sanayiciler, iş adamları yaşar. Dışarıdan gelen göçü kabul edebilen mahalleler değildir, hâlâ bu mahallelerde çoğu ev kiralanırken emlakçıya değil muhtara sorulur. Bu, mahallelerin yapısının bozulmaması adına mahalleli tarafından alınan önlemler aslında. (K6, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Eskişehir'de sosyo-ekonomik duruma bağlı olarak alt gelir grubunun ikamet ettiği Kuyubaşı, Şirintepe, Karapınar, Sütlüce, Emek gibi mahalleler ise güvensiz yerler olarak görülmektedir:

Kuyubaşı, Şirintepe, Takkalı, Karapınar, bu taraflar biraz daha güvensiz. Öncesinde söylemiş olduğum gibi birazcık ekonomik durumlardan ötürü, alt gelir seviye insanların

biraz daha yozlaşmasıyla alakalı. Genellikle sokak kültürü olan yerler saydığımız yerler. Gelir seviyesi de düşünce insanlar farklı yönere sapıyorlar, aile yaşantıları genellikle daha sıkıntılı oluyor o tarafta, bu yüzden. Saydığım yerlerin çoğu da gecekondur yapılar, o tarz yapılarda olduğu için böyle illegal hayatlarda var. (K21, erkek, 6 aydır Eskibağlar’da yaşıyor)

Katılımcılar tarafından bu mahallerin “tekinsiz” olduğu belirtilmekte, burada yaşayanların bakış ve hareketleri rahatsız edici bulunmaktadır. Mahalle kültürüne ilişkin öğrencilerin sevilmediği, geceleri tehlikeli yerler olduğu ve güvensiz hissettirdiği vurgulanmaktadır:

Emek Mahallesi, Kuyubaşı falan oralar çok felaket. Özellikle bir kere akşam gitmişim, o kadar tekinsiz ki, gerçekten insanların yürüyüşlerinden bile belli aslında, dayı dayı yürüyorlar, bir garipti yani. Daha önce karşılaşmadığım insan profilleriyle karşılaştım orada mesela yere çömelip oturmuştu bir sıra insan. Çok garip, ellerinde tesbihle falan çok enteresandı. Hiç Yenibağlar ’da karşılaşmadığım insan profilleriyle orada karşılaştım o yüzden çok kötü bir yer o taraflar. Bakışlarıyla artı olarak ve hareketleriyle bayağı rahatsız ediciydiler. (K16, Kadın, 3 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Sütlüce Mahallesi gibi, Ferit Çakmak gibi, Kurtuluş Mahallesi gibi. Buralar daha güvenliği az bölgeler bence. Bir mahalle kültürü var orada ve oranın yerlileri öğrencileri pek sevmezler. Sütlüce Mahallesi’ne daha önce gittin mi bilmiyorum ama gece 12’den sonra gidersen büyük ihtimalle önünü keserler yani. (K20, erkek, 1,5 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Güvenli olmayan düşük sosyo-ekonomik düzeyde insanların yaşadığı mahallelerin, aynı zamanda kent merkezinden uzak olması, kültürel yapısının “farklı” olarak görülmesi, dışarıdan gelenlerin kendini “yabancı” ve güvensiz hissetmesine yol açmaktadır. Bununla birlikte, bu çevre mahallelerden sosyalleşmek için Bağlar bölgesine gidenler, ortama uymayan davranışları nedeniyle güvensizlik yaratmaktadır:

Daha mesela çeper mahalleleri, işte ne bileyim, Gündoğdu, Karapınar buralara gittim daha önce. Buralar mesela daha güvensiz hissettiriyor ister istemez çünkü oradaki insanların profillerini görüyorsun. Farklı bir kültürel yapı var, farklı bir gündelik yaşam var. Sen oraya yabancı olarak gidince onlar da daha güvensiz hissettiriyor. Yaban hayatı gibi düşün, yabancı bir canlı girmiş gibi hissediyorlar aramıza. O güvensiz hissettiriyor mesela ama gündelik yaşamımda sürekli sosyalleştiğim alanlar olmadığı için şey yapamam. (K29, erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eskişehirliilerin yukarı mahalle dedikleri Odunpazarı'nın gerçekten yukarı mahallelerinden (Bağlar'a) gelen bir kitle de var. Bu insanlar artık bu tarafa daha sık inmeye başladılar. Bunun da çeşitli sebepleri olabilir. Ben o mahallelerde gittiğim için biliyorum. Mesela Karapınar Mahallesi, oranın gençleri artık Karapınar'da sosyalleşmiyor. Orada bir kentsel dönüşüm oldu belki bu kentsel dönüşümle ilişkisi var. Artık buralara inmeye başladılar ama onların habitusu onların farklı davranmalarına yol açıyor. Buraya uygun davranmalarına yol açmıyor. ... o çeper mahallelerden, daha yoksul mahallelerden merkeze inen gençler de buraya gelip işte artık geceleri Bağlar'a dönmeye başladılar. Geceleri burası da güvensiz bir mekâna dönüşüyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Aynı zamanda mekânı kullanan kitlenin profiliyle birlikte inşa edilmiş yapıları çevrenin fiziksel özelliklerinin de mekânın güvenli ve güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkisi olduğu katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

Birazcık önyargıya giriyor maalesef ki, dış görünüş bazen birçok şeyi belirtiyor. O yüzden dış görünüşü, mekân da dahil bu arada sadece insan bazında değil hem mekânın fiziksel görünümü hem orada takılan insanların fiziksel görünümüyle beraber birazcık beni önyargıyla kötü etkileyebiliyor. Genelde bu izlenimi aldığımızda orada güvensiz bir ortam oluyor. Bu tarz şeylerde direkt güvensiz hissediyorum ben. Atıyorum sosyo-kültürü, ekonomisi biraz daha alt seviye olan insanlar zaten kendini belli ediyor biraz. Zaten elit insanların takıldığı yerler farklıdır, alt kesimlerin takıldığı yerler farklıdır ya o yüzden direkt fiziksel olarak tarif edemesem de bu zaten belli olan bir şey. Mekân üzerinden ise atıyorum Barlar'daki x bir mekânda karanlık, loş ışık ve böyle çok izbe bir ortam, temiz olmayan bir yer gibi, çok çok insanın rağbet etmediği yerler bence güvensiz yerler. (K21, Erkek, 6 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Kentte mahalle içindeki “metruk yerler”, boş arazileri de kullanıcılarının belirsiz olması, sık sık “olay çıkması” nedeniyle huzursuzluk ve rahatsızlık vermekte, güvensizlik yaratmaktadır:

Tam benim evimin karşısındaki sokak, böyle garip bir sokak. Eskiden de bu Bağlar'ın eski evlerinden vardı orada birkaç tane ama böyle metruklaşmış ama hala içinde oturan insanlar vardı, bu geri dönüşüm işçisi birkaç insan vardı. Mesela onlar sürekli orada olay çıkartıyorlardı. O sokak, tam bizim karşıımızdaki sokak, böyle hep olaylı bir yerdi. Mesela daha fazla huzursuzluk veriyordu. Sürekli o köşede bir olay var, bir polis gelme durumu var, bir polis kovalamacası durumu var. Birçok kez şahit olduğum şeyler. Bu mesela orada yaşayan, benim sokağımda yaşayan birkaç insanın davranışları da mesela huzursuz

ediyordu. Şimdi bunlar gitti. Alkol alıyorlardı, kuş besliyorlardı karşıdaki boş arsa dediğim yerde sosyalleşiyorlardı ama kendi içlerinde değil yani. Orada sosyalleşmeleri aslında o çevreye de bir şekilde zarar veriyor ve dokunuyordu. O açıdan daha güvensiz ve huzursuzdum...Belki orası çevrilmeseydi ve bu insanların başına bu tarz olaylar gelmeseydi kalabalıklaşıyordu ve suçun sosyalleştiği bir alana dönüşecek potansiyele sahipti çünkü gitgide kalabalıklaşıyordu, toplanma alanı haline geliyordu (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Ayrıca kentsel mekânda güvende hissetme noktasında zamansal farklılığın etkisi de söz konusudur. Katılımcıların genelde kendilerini gündüz ve kalabalık alanlarda daha fazla güvende hissettiği görülmektedir:

İnsanların çoğu dışarıda gündüz oluyor, daha çok kalabalık oluyor. Gece daha az insan olduğu için, belki de başıma bir şey gelirse falan, pek bir insan yardım edemeyebilir. Yanımda birileri varsa daha güvenli hissediyorum kendimi, tek olduğum da daha güvensiz. (K2, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Mesela 4-5 kız bir mekândan çıktıysak gece vakti, tabii ki insan gündüz vaktindeki kadar kendini güvende hissetmiyor. Dediğim gibi bir mekândan arkadaşlarımla çıkıyorsak hele vakit birazcık geçse ve yürüme mesafemizde varsa ara sokaklardan geçmek çok sıkıntılı. Hele fakültenin küçük dar bir sokağı var, karanlık, biz zaten oradan geçerken flaşla gidiyoruz mesela, daha kestirme olduğu için, orada ben gerçekten korkuyorum yani. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Geç bir saatte kimsenin olmadığını düşündüğüm bir ortamda yürürken tedirgin oluyorum hatta arkamı bir kaç kere kontrol ederek yürüyorum. Onun dışında kış zamanlarında, kış periyotlarında saat 21.00, 22.00 gibi karanlık olduğu saatlerde yalnız olabileceğim, insanların olmadığını düşündüğüm yerlerde yürümekten çok çekiniyorum. Mesela kestirme bir yol var bahar vaktinde oradan gitmenin bana daha çok güven vereceğini çünkü insanların geç saatlerde dışarıda olduğunu, canlı bir yer, ses geldiğini bildiğim için kendimi daha çok güvende hissedeceğim için oraları tercih ediyorum. Normalde parklarda yürüyemem o şekilde tedirgin olurum. (K26, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcılar tarafından özellikle akşam ve gece vakitlerinin ıssız olması ve kentsel mekanların yeteri kadar aydınlatılmaması güvensizlik hissinin oluşmasında etkili olarak görülmektedir:

Haller ve çevresi, Üniversite Caddesi, Bağlar'ın bu ara sokakları güvenli bence bir Büyükdere'dense buralar çok daha güvenli bence çünkü oralar çok daha ıssız, çok daha az sokak lambası. Mesela sokak lambası daha çok arttırılabilir. Sokak lambalarının olmadığı yerler, karanlık insanı korkutur yani onun için de çekinebilirim ben de. Atıyorum tek başımayysam karanlık bir sokaktan ziyade işlek bir caddeden geçmeyi tercih ederim. Onun dışında Porsuk, Adalar civarlı güvenlidir. Bana göre kalabalık, insan akışının olduğu yerler bana güvenli geliyor. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bir mekânın ya da bölgenin güvenli olabilmesi için yeterli sayıda gece lambası olması lazım bence, çok karanlık bir yer olmaması lazım. (K5, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Eskişehir için bence geceleri aydınlatma çok az, sokak lambaları bence çok yetersiz gece üzerinden düşünürsek. Bu yüzden de tehlike arz ediyor. Özellikle Barlar Sokağı etrafı çok fazla tehlikeli, geceleri özellikle. (K22, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Benzer şekilde kentsel mekânın kalabalık ya da ıssız olma durumunun güvende hissetme noktasında etkili olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmektedir:

Yürüdüğüm güzergah boyunca çok kendimi yalnız hissedersen güvensiz hissedebilirim o bakımdan buraların kalabalık olması benim için iyi bir şey. Mesela mekâna ulaşırken kullandığım güzergahta da kendimi güvende hissetmem gerekiyor. Bir mekân vardır biraz kuytu köşede kalmıştır, mekân güzeldir, müşteri profili güzeldir. Örneğin Odunpazarı bölgesinde OMM var, OMM gayet güzel bir mekân, müşteri potansiyeli de iyi, müşterileri de iyi, müşterilerinin genel kitlesi de iyi, mekânın sahipleri veya orada sürekli çalışanlarla ilgili herhangi bir rahatsızlığım yok ama gece belli bir saatten sonra o bölgenin aşırı derecede ıssız olması, arabaya gidip gelirken o arada, o Balmumu Müzesi'nin arkasına denk gelen bölgenin çok fazla sakin olması ve karanlık olması güvensizliğe dair bir izlenim yaratıyor. Aydınlık çok önemli mesela. Gündüz çok iyi bir bölge olmasına rağmen, hareketli bir bölge olmasına rağmen gece bana fazla ıssız ve izbe geliyor. Mesela Odunpazarı evlerinin bulunduğu bölge. (K25, Erkek, 3 yıldır Eskibağlar'da yaşıyor)

Merkez güvenli diyebilirim. Merkez çünkü her zaman kalabalık. Saat kaç olursa olsun elbet insan görebiliriz. Herhangi bir olay başınıza gelse bir çılgılık uzakta, en azından 1-2 kişi vardır. Benim için en güvenli yerler buralardır. (K27, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bununla beraber Eskişehir özelinde bazı katılımcılara göre kentsel mekâna ilişkin güvenlik algında zamansal farklılığın etkisi olmadığı da görülmektedir:

Gece veya gündüz farklılık göstermiyor. Geldiğim yerde bu benim için bir sıkıntıydı, alışkanlığım o yöndeydi yani çok güvenli hissetmiyordum geldiğim şehirde ama burada şaşırdığım ve beni en etkileyen şeylerden birisi gece saat kaçta çıkarsam çıkayım gerçekten kafam rahat ve güvende hissederek yürüyorum ve bu benim çok hoşuma gidiyor. (K13, Erkek, 7 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Aynı zamanda katılımcıların kentsel mekandaki mobilizasyonunun şekillenmesinde güvenlik unsurunun etkili olduğu görülmektedir:

Gece ve gündüz aktif olarak kullanıyorum ama güvende, güvensiz hissetme konusunda söylersem eğer mesela bir yere gideceksem mesela iki yol var. Bir aradan gidiyorum, aradan bir yol var. Bir de cadde üzerinden bir yol var. Mesela akşamları yalnız gidiyorsam oraya o cadde üzerinden olanı, daha uzun mesela ama orayı tercih ediyorum. Gündüz gidiyorsam ara sokaktan gitmeyi tercih ediyorum yakın olduğu için. (K23, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcıların kentsel mekânı kullanırken oluşturmuş oldukları güzergahlar güvenlik endişesi noktasında şekillenebilmekte ve kullanılabilmektedir. Bu durumu K30 şu şekilde ifade etmektedir:

Daha çok cadde kullanırım, sokak aralarına pek girmem. Yenibağlar, Eskibağlar 'da çok fazla sokak vardır zaten biliyorsun ama evime gideceksem veya bir yere gideceksem mesela 5 dakikalık bir yol vardır, 10 dakikalık bir yol vardır ama 10 dakikalık bir yolda daha fazla araba ve mekân vardır ben 10 dakikalık yolu seçerim çünkü en azından birisi peşindeyse bile ben evime gidene kadar beni yalnız yakalamasın kafasındayım. Yalnız yakalarsa eline bir koz düşer. Bir şey yapabilecek bir cesareti olur. O yüzden daha fazla cadde ve benzeri yerleri kullanıyorum. İnsanların olabileceği yerleri diyebilirim aslında. Kalabalık. (K30, Kadın, 23 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

3.2.2. Toplumsal cinsiyet, mekân ve güvenlik

Bu bölümde katılımcıların kentsel mekân içerisinde güvenli ya da güvensiz hissetmeleri toplumsal cinsiyet üzerinden değerlendirilmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların kentsel mekâna ilişkin güvenlik algı ve deneyimlerinin birbirlerinden

farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda, katılımcıların düşünce ve deneyimleri yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.2.2.1. Mekânda sergilenen davranışlar

Kadın katılımcıların kentsel mekâna dair güvenlik algıları hakkındaki görüşlerine bakıldığında çoğunlukla kentsel mekânda sergiledikleri davranışlar ve tercih ettikleri kıyafetler üzerinden bu durumu değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcılar kendilerini güvende hissettiklerinden bahsederken özellikle kıyafet tercihleri noktasında özgür olmaları üzerinden bu durumu değerlendirmişlerdir:

İnsanları daha rahat, istediğimizi giyip çıkabiliyoruz, istediğimiz saatte gidip gelebiliyoruz. Çok fazla böyle taciz olayıyla karşılaşmadım ben, birkaç kız olmamıza rağmen mesela gece vakti, yürümemize rağmen yolda. Mesela İstanbul'da olsa laf atmayla kalmayacak şeyler burada maksimum arabayla yandan geçerken arabayı yavaşlatmak olsun, korna öttürmek olsun o kadar. Daha az seviyede kalıyor. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Modern ve açık görüşlü olduğunu düşünüyorum çünkü bazı şehirlerde yapamayacağın birçok şeyi burada gayet normal bir şeymiş gibi görülebiliyor. Mesela bazı şehirlerde sarhoş olup da dışarı çıkamazsın. İnsanlar sana iğrençmişsin gibi bakarlar ama mesela Eskişehir'de o asla yok. Mesela ben tatile falan gittiğimizde Afyon ve benzeri yerlerde şort falan giydiğin zaman sanki suç işliyormuşsun gibi bakıyorlar. Fark etmişsindir zaten sen de bunu ama Eskişehir'de bu yok. (K30, Kadın, 23 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Mekânı kullanan insan profilleri ve onların sergiledikleri davranışların katılımcıların güvenlik algısı üzerindeki etkisinden araştırmada genel olarak bahsedilmektedir. Bu durum aynı zamanda toplumsal cinsiyet üzerinden ele alındığında, Eskişehir ve özellikle Bağlar bölgesinin öğrencilerden oluşması, kadın katılımcıların güvenlik algıları üzerinde pozitif bir etki yaratmıştır:

Büyük bir şehir olarak gayet bana ideal geliyor aslında çünkü hem her yer birbirine yakın hem güvenli, güvenli olması çok önemli çünkü bir kadın olarak özellikle dikkat ettiğimiz şeylerden gece dışarı çıkma vesaire için güvenliği hep göz önünde bulunduruyoruz. O açıdan güvenli bir şehir. 3 tane üniversitesi olması ve genelde öğrencilerin yaşıyor olması, özellikle bu çevrede, Yenibağlar çevresinde, daha genç hissettiriyor, daha rahat hissettiriyor yani giyinirken. Mesela ben kendi şehrimde dışarı çıkarken yaz aylarında daha çok dikkatli oluyorum ama burada daha rahatım çünkü insanlar alışkın. Daha

modern ve çağdaş geliyor bana Eskişehir, o konudan seviyorum. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcılardan biri olan K2, Eskişehir'i doğup büyüdüğü şehir olan Tiflis'ten daha güvenli olarak görmekte ve öğrenci nüfusunun yoğunluğu ile güvende hissetme arasında bir ilişki kurmaktadır:

Mesela Eskişehir'de kendimi güvende hissediyorum Tiflis'ten daha çok galiba, çünkü herkes öğrenci olduğu için. Yani hiç şeyle karşılaşmadım, çalma, bir şeyleri çalma [hırsızlık]. Birine bir şey sorsam hep yardımcı oluyorlar. Hiç böyle farklı bakışlar ya da bazı insanlar, erkekler tarafından özellikle kadınlara, İstanbul'da yaşadım, bir şeyler söylüyorlar açık giyinirsen mesela, böyle şeylere burada rastlamadım ve bu konuda güvenli hissediyorum kendimi. Güvensiz olarak ise biraz aynı cevabı vermiş olurum. Aynı şekilde neden güvenliysen burada güvensizi de aynı şekilde tanımlıyorum, çünkü başka bir şey tecrübe olarak yaşamadım. Mesela bazı şehirlerde gece çıkamıyorsun dışarı, biraz korku var. Biri bir şey söylemesin ya da biri bir şey yapmasın ya da bazı mekâna gidemiyorsun çünkü öyle insanlar takılıyor ki orada, bir korkun oluyor ya da kadın olarak ben öyle düşünmüş olabilirim. Güvensizliği de böyle tanımlayabilirim. (K2, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Öğrenci nüfusunun yoğunlukta olduğu Bağlar bölgesi katılımcılar için “bu taraf” olurken Bağlar bölgesi dışındaki yerler “o taraf” şeklinde değerlendirilmekte ve güvenlik algılarını etkilemektedir:

Yenibağlar tarafı bence güvenli, bence bunda daha çok öğrencilerin olmasının katkısı var. O yüzden daha güvenli geliyor bana ama mesela Odunpazarı tarafı daha güvensiz geliyor bana. Mesela burada etek giymiştim ve kendimi çok rahat hissediyordum. O tarafta bir yere gidecektim ve orada daha şey hissettim kendimi, insanların bakışları olsun, daha güvensiz hissettim kendimi. O yüzden o taraflar güvensiz buralar daha güvenli geliyor. (K23, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bence Eskişehir'de yine kampüsün arkası, mesela kampüs civarı diyorum ama bir kampüsün önü var, ana giriş kapısının önü, bir de arkası var Şirintepe civarı, orada da arkadaşım yaşıyordu, ondan bildiğim ve ev aradığım dönemde bildiğim kadarıyla o taraflar daha güvensiz. Ne açıdan güvensiz, yine kadın bağlamında güvensiz. Arkadaşım mesela diyordu “Ben gece döndüğüm zaman komşudan kötü bakış yiyorum.” işte “cık cıklama” falan, bir aile apartmanı oluyor orada mesela ya da çok fazla yabancı uyruklu var “Ben kendimi yabancı hissediyorum.” diyordu. Ondan duyduğum kadarıyla da şehrin

kampüs tarafı da aslında çok da güvenli değil, kampüsün önü ve arkası olarak ayrılıyor o alan. Bildiğim kadarıyla orası çok güvenli değil. Ben oranın pazarından geçtim arkadaşımınla birlikte, bir de bizim evimizin orada bir pazar var mesela bu Bağlar'ın sokağından girdiğimizde pazartesi pazarlarına denk geliyoruz. Orayla bu pazar arasında da çok fark var mesela. Orası çok Eskişehir dışı bir yer gibi, daha böyle Anadolu kentine benzetebiliriz. Bizim bu taraf biraz daha Batı gibi hissettiren bir tarafı var, halkının. Halk olarak bir farklılık gösteriyor. Bu bir de kendi tecrübelerim doğrultusunda, "Anadolu insanı güvensiz midir?" baktığımızda söylem olarak böyle söylemek çok yanlış olabilir ama Anadolu insanı güvensiz hissettirebilir bir kadına çok kolayca, bakışıyla, sözüyle, kınamasıyla yani giyindiğimiz şeyle bile rahat hissetmeyebiliyoruz belli alanlarda, sebebi bu aslında. (K12, kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bununla beraber erkek katılımcılarda biri olan K29 mekânı kullanan kişiler tarafından oluşturulan güvensizlik hissi sebebiyle davranışlarının şekillendiğinden bahsetmektedir. Aynı zamanda kadın katılımcılarda görülen kıyafet tercihinin dikkat edilme durumunun K29'un küpe örneğiyle benzerlik taşıdığı görülmektedir:

O güvensizlik hissi illa bana böyle silah çekecek güvensizliği değil, beni bıçaklayacak güvensizliği değil. O işte bana müdahil edecek, beni huzursuz edecek, benim o alanıma girecek, benim orada bir alanım var orayı işgal edecek güvensizliği var. O yüzden bir mekâna girdiğimde bakarım. Rakı bardağıyla bira içiyorsa bir derim yani "Bunun yanında rahat konuşamayacağım. Kendimi filtreleyeceğim." Hâlbuki ben yakın arkadaşlarımla oraya gelmişim. Filtrelemeye ihtiyaç duyduğum bir alanda değilim. Niye filtreletiyor bana kendimi yani. O filtrelemeyi yaşamamak için daha uzak bir masaya otururum. Hareketlerine dikkat ederim, onu bir takip ederim. Bana ne ölçüde müdahale edebileceğine, benim alanıma ne ölçüde girebileceğini keşfetmeye çalışırım. Ona göre davranırım. Nargile kafeye gitmem mesela. Bilirsin çünkü yine aynıdır. O mesela milliyetçilikle bezenmiştir, hegemonik erkekliğe sahiptir, o davranışları sergiler. Mesela senin küpe takıyor olman bir erkek olarak ona abes gelir. Bunların hepsi güvensizlik verici, huzursuzluk verici şeylerdir yani. Mekânsal tercihlerimi ve gittiğim mekânlardaki davranışlarımı gerçekten etkiliyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

3.2.2.2. Güvensizlik unsuru olarak erkekler ve eril bakış

Katılımcıların çoğunluğu tarafından kentsel mekânları kullanan kişilere göre mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Bir mekânın güvensiz olarak değerlendirmesinde özellikle kadın katılımcılar tarafından mekânın diğer

kullanıcıları olan erkeklerin ve onların bakışlarına maruz kalmanın güvensizlik unsuru olarak görüldüğü gözlemlenmektedir :

Benim için güvenli olması için çok fazla tuhaf tuhaf bakan erkek kitlesinin olmaması gerekiyor. Rahatsız eden şey o çünkü. Kadın olduğum için üstümde o bakışları hissetmek beni rahatsız ediyor, öyle bir yer benim için güvensiz bir yer. Çok kahvedeymiş gibi hissediyorum kendimi. Bu tip insanların olmadığı yerler bana güvenli geliyor. ...Mekân olarak dediğim gibi, kaçabileceğim ya da her şeyi görebileceğim yerlerde güvende hissediyorum. Bir şeyleri izliyorum, nereden ne gelebileceğini görebiliyorum. Bir şey olacaksa bile görüyorum yani. Kapalı, karanlık yerlerde oturmayı pek tercih etmiyorum. (K4, Kadın, 10 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Kent içerisinde maruz kalınan eril bakış “gerginlik” ve “rahatsızlık” hissettirerek kadın katılımcılar için güvensiz bir ortam yaratmaktadır:

Genelde bakışlardan ben rahatsız olurum özellikle o gün rahat bir giyim tercihi yaptıysam yani insanların bana bakışı, tavrı hani sürekli üzerimde bir göz hissetme durumu beni çok rahatsız eder bu da genelde dediğim gibi göçmenlerin fazla olduğu, bizim yaşımızda olup da daha çok sağlıksız gözüken hal ve tavırları, güvensiz gözüken karşı cinsler beni o şekilde geriyor. Güvensiz olarak o şekilde tanımlayabilirim. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Mesela Yenibağlar tarafında, daha böyle öğrencilerin takıldığı mekânlarda yaşlı amcaların oturup sadece etraflarına bakmaları mesela bu beni rahatsız hissettiriyor. (K23, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Kentsel mekân kullanıcıları arasında yer alan kadınların kamusal alandaki azlığı kadın katılımcılardan biri olan K12'ye göre mekânın güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkilidir. Bu nedenle kadınların kentsel mekânda güvenli ya da güvensiz hissetme durumunun kenti kullanma noktasında kadınları kısıtladığından K12 şu şekilde bahsetmektedir:

Direkt toplumsal cinsiyet açısından tanımlarım yani kadın olarak güvenli ya da kadın olarak güvensiz, böyle tanımlıyorum ben kenti. Mesela Iğdır'da da yaşadım, Iğdır belli bir saatten sonra kadın açısından güvensiz bir şehirdi çünkü sadece bakış açısından dolayı, o saatte dışardaysan rahat olamıyorsun. O yüzden kadın odaklı bakarım ben güvenlik açısından genelde. Eskişehir bağlamında ben geç saatlerde de rahat dolaşabiliyorum çünkü benim gibi başka kadınlarda, genç kadınlarda dışarda oluyorlar, kendimi rahat hissediyorum ama başka şehirleri düşündüğüm zaman işte saat bağlamında güvensiz

hissettiğim çok oluyordu, Eskişehir mesela bu kadar güvensiz hissettirmiyor bana. İstanbul'da her semt bir değilken Eskişehir'in birçok alanı kent olarak güvende hissettiriyor çünkü burası kadın mekânı, burası erkek mekânı diye Eskişehir'de pek yok. Bizde artık içgüdü haline mi gelmiş ne olmuş, gözümüzle bir yeri taradığımız zaman oradaki kadın sayısından bile aslında kendimiz karar veriyoruz kadın ya da erkek mekânı olduğuna. Ama bir noktada söylem etkiliyor, işte kahvehanelerin çok olduğu bir Odunpazarı belki erkek bir mekân sayılabilirdi ve ben orada gece bir buçukta rahat dolaşamayabilirdim veya daha tekinsiz görebilirdim çok fazla insan olmadığı için. Tepebaşı'nda çok fazla cadde var, arkaları saymıyorum, kampüs arkasını saymıyorum bu arada hiç çünkü mesela orada da çok fazla yabancı uyruklu var ve yabancı uyruklu insanlar hala özellikle Suriyeli, Afgan olduklarından, onların kadına bakış açısı çok daha farklı. Kendi coğrafyalarındaymış gibi düşünüyorlar ve onlara hala saat bir buçukta kadının dolaşması çok garip gelebiliyor ve bakıyorlar. Bakışlardan ötürü özellikle ben güvensiz hissediyorum mesela. Bir alanda bir caddede özellikle o saatte kadın oldu mu, farkındaysan hep saat diyorum yani çünkü saate göre çok değişiyor, şu an kadın çok fazla akşam 20.00'dan sonra çok azalıyor. Kadın göremediğim zaman güvensiz hissetme meyilli oluyorum. (K12, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Erkeklerin o saçma sapan muhabbetlerden tartışması beni çok korkutuyor, o Barlar Sokağı'ndaki olay da öyleydi. Alkollü ve çok fazla sayıda erkeğin düşünmeden hareket ettiği ortamlarda çok güvensiz hissediyorum. İşte o vurulma anı da öyleydi zaten, hatta ondan sonra günlerce rüya gördüm bununla ilgili. Beni çok etkiledi. Yine oradan geçiyorum işimden dolayı, sürekli geziyorum ama oraya gittiğimde camlardan uzak dururum. (K4, Kadın, 10 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Kent ve kentsel mekânlarla ilişki kurulmasında güvenlik etkili bir faktördür. Kentsel mekânların kullanıcılarının katılımcıların güvenlik algısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bazı kadın katılımcılar için mekânın bir diğer kullanıcısı olan erkek popülasyonunun fazla olması kendilerini güvende hissetmeleri noktasında negatif bir etkiye neden olmaktadır. Kadın katılımcıların bazıları için kentsel mekândaki erkeklerin güvensizlik unsuru olarak görülmesinin yanı sıra erkek katılımcılarda biri olan K29'da benzer bir şekilde kentsel mekânlarda kendisine güvensizlik yaratan mekân kullanıcılarının erkekler olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

Bana bu güvensizliği yaşatanların büyük bir kısmı, ben de erkek olmama rağmen, erkekler mesela. Kadınlar bana o alanlara, mekânlara girdiğimde bu güvensizliği pek yaşatmıyorlar. Genelde erkekler yaşıyorlar. Aynı erkekler kadınlara ya da farklı

toplumsal cinsiyet kategorilerinden insanlara, farklı etnik azınlıklardan, farklı sınıflardan insanlara da bu tedirginliği yaşıyor. Ama ben şunu biliyorum, çok katmerli bir yapı. O da bu erkek düzenin içinde yetiştiği için bu davranışları sergiliyor. O da daha yoksul bir sınıfın içinden geldiği için bu davranışı sergiliyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

3.2.2.3. Kadınların güvensizlikle başa çıkma stratejileri ve erkeklerin endişeleri

Katılımcılar tarafından kentsel mekânlarda kendilerini güvensiz hissettiklerinde geliştirmiş oldukları birtakım başa çıkma stratejileri olduğu görülmektedir. Özellikle kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla böyle bir durum geliştirmiş oldukları ve bazı erkek katılımcıların da kadınlar için endişe duydukları görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden biridir.

Kadın katılımcılar tarafından kentsel mekânda kendilerini güvensiz hissetmeleri sonucunda geliştirmiş oldukları bazı başa çıkma stratejileri şu şekilde ifade edilmektedir:

Sürekli takip ediliyor muyum diye arkama bakarım. Mesela bunu Yenibağlar' da ara sokaklarda çok hissediyorum. Gece saatlerinde bilhassa. Issız sokaklarda genelde hızlı hızlı yürümeye dikkat ederim. Oradan hemen ana yola çıkmaya çalışırım. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Genelde herhangi bir evi, mahalle üzerinde uygun gördüğüm bir evi kendi evimmiş gibi ziline basıyormuş gibi yapıyorum, eğer şüphelendiysem ilk bunu yapmaya çalışıyorum. Baktım öyle bir durumda değilim çevremde herhangi bir konut, ev herhangi bir şey yoksa, mesafeler yakın olduğu için arkadaşlarımı ararım, konuşmaya çalışırım tedirginliğimi, güvensizliğimi atmak için. “Aaa, geliyor musun?”, “Nerede kaldın?”, “Aaa, gördüm seni tamam, el sallıyorum.” şeklinde ufak roller yaparak ya da hiçbirini yapamıyorsa sokakta artık tanımadığım ama böyle birazcık dışardan ilk gördüğümde güvenli gözükten herhangi bir kimseden yardım isterim. Hiç olmazsa çok işlek bir caddeye çıkarım, ışıkların olduğu hala mekânların açık olduğu, gece bazında düşünüyorum bunu genelde gündüz çok olmuyor çünkü. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Kulaklığımı takmam, cebimde ve benzerimde anahtar ve ya sivri bir şey varsa onu elime alırım çünkü ne olur ne olmaz. Biri kolumdan tutarsa tepki göstereyim diye. Ne olur ne olmaz korkusuyla o sivri şeyi elimde tutmaya çalışırım ve telefonumun sesini bir tık açık tutarım çünkü telefonum normalde çok sessiz, sessiz kullanan biriyim, birisi aradığında

hemen ulaşabilsin ya da ben hemen birine ulaşabileyim diye mesela telefonumu daha fazla elimde tutarım. Sol elimde sivri bir şey varsa sağ elimde de aktif olarak açık bir telefon vardır. (K30, Kadın, 23 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Kadın katılımcıların kentte güvende hissetmek adına kendilerine belirlemiş oldukları güzergahlar çerçevesinde kenti kullandıkları görülmektedir. Kentsel mekânda güvensiz hissetme sonucunda katılımcıların davranışlarının şekillendiği bir diğer kategori olan mekânda sergilenen davranışlar başlığında ele alınmıştır. Bu durum aynı zamanda kadın katılımcıların güvensizlik hissiyle başa çıkma stratejisi olmaktadır:

Güvenli hissetmek için özellikle sokak tercihi yaparım, aydınlık, birilerinin olduğu. Arkamı yoklarım, biri beni takip ediyor mu diye. Ablam şey yaparmış mesela, geç dönüyorsa ya da alkollüyse falan 155'i yazarmış telefona böyle aramaya hazır bir şekilde, taksiye bindiğinde yaparmış bunu. Benim kendi kendime geliştirdiklerim genelde telefonla konuşmak, başkası bana yardım edemese bile benden haberdar olurlar, akıbeti belli olmayan çok fazla insan var bir anda kaybolup. (K12, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Dükkanların önünden geçmiyorum, kıraathanelerin önünden geçmem, kaldırımlardan yürümemeye dikkat ediyorum. Kaldırımlar beni çok rahatsız ediyor. Kaldırım önündeki iskemlelerde oturan o kişiler. Araba çarpacağını bile bile ana yoldan yürümeye çalışıyorum. Kaldırımları hiç sevmiyorum dip dibe çünkü. İnsanlara sürtünüyorsun, bakıyorlar, ediyorlar, onu sevmiyorum. Dükkanların önünden geçerken çok rahatsız oluyorum çünkü bakıyorlar. Vitrin, sanki sen konu mankenisin orada, seni izliyorlar falan. Teşhircilik yani bu. Kaldırımları kullanmıyorum bilhassa Üniversite Caddesi'ndekileri, Yenibağlar'daki kaldırımları. Çok dar, insana kaçmaya bile fırsat vermiyor. Geniş değil. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

K28'in yaşamış olduğu takip edilme durumu sonrasında kendisini güvensiz hissetmesi, kentsel mekânı tekrar kullanıp kullanmama noktasında ve bireysel başa çıkma yöntemleri geliştirmesinde etkili olmuştur:

Bu istasyon civarında, tren garından dolmuşa binmek üzere durduğum yerde, bir adam giderken yolunu değiştirip beni takip etmeye çalıştı. Sonrasında ben hemen karşıya geçerek oradaki esnafların yanına geçtim. Daha sonra adam saklandı. Benim gelmemi bekledi vesaire. Daha sonrasında ben taksiye binerek hemen evime geçtim. Daha sonrasında oraya gitmekte tedirginlik yaşadım. Genel olarak zaten bir tık, genel

gündemdir, Türkiye'dir vesaire, kadın olmak. Bu şekilde zaten korkuyorum aslında. Onların önüne geçmek için ya yanımda biri oluyor ya arkadaşlarım beni bırakıyor ya birini arıyorum ya da taksiye biniyorum. (K28, Kadın, 2-3 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Erkek katılımcıların bazıları kentsel mekânda kendilerini herhangi bir şekilde güvensiz hissetmedikleri ya da kendilerini kadınlara göre kıyasladıklarında daha az güvensiz hissettiklerine dair söylemlerde bulunurken daha çok kadınlar için bir güvenlik kaygısı içinde bulundukları gözlemlenmektedir:

Toplumda birazcık erkek-kadın durumu Türkiye'de maalesef fark ettiği için, yani ben bir erkek olarak tabii ki daha rahat bir şekilde dışarı çıkabiliyorum ya da kendimi olası bir aksi durumda koruyabileceğim konusunda daha güvende hissedebiliyorum o yüzden ben çok fazla mahallemde dışarı çıkarken gece ya da gündüz fark etmeksizin çekinmiyorum ama çekincem hanımefendi arkadaşlar için. (K10, Erkek, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bir erkek olduğum için problem yaşamıyorum ama tabii ki kız arkadaşlarım problem yaşıyor yürürken kimi zaman. Yenibağlar daha fazla öğrenci kesiminin takıldığı bir mahalle olduğu için öğrencilerde bazen fazla alkolün etkisiyle veya kullanılan uyuşturucuların etkisiyle kızları rahatsız edebiliyorlar. (K20, Erkek, 1,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Mesela Odunpazarı evlerinin olduğu bölge gündüz çok güzel olmasıyla beraber akşam bana biraz fazla izbe gelmişti, biraz fazla karanlık gelmişti ve oturduğumuz bir yerden araca giderken etrafta bir tane bile insan görmemiş olmayı ben garipsemiştim. Kendim şahsen korkmamıştım ama genç bir kadın olsaydım muhtemelen yalnız olsaydım korkardım. Karanlık, ıssız, izbe özellikle bu turist yoğun bölgelerinin Eskişehir'in, Odunpazarı buna iyi bir örnek, akşamları hem esnaf kapattığı için hem turist olmadığı için halihazırda orada yerleşik yaşayan insanlar da çok kalabalık olmadığı için biraz ıssız gelmişti yani. Örneğin her ne kadar ben bunu hissetmesem de mesela kız arkadaşlarımızın karanlık sokaklarda oturdukları için akşam bir saatten sonra yalnız gitmek istememeleri, mahallelerdeki hareketliliğin az olması, karanlık bir sokakta olması sebebiyle aslında merkezi bir yerde oturmasına rağmen kendini güvensiz hissettiğini biliyorum. (K25, Erkek, 3 yıldır Eskibağlar'da yaşıyor)

Erkek katılımcılardan birisi olan K6' da kadınların güvenlikleri noktasında endişe duyduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

Tek erkekken ikiden fazla kadın varsa yanımda o zaman güvensiz hissediyorum yani sarkıntılık yapılabilir yanımdakilere, bir şey olur. (K6, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

3.2.3. Zihinsel haritalar, mekân ve güvenlik

Bu bölümde katılımcıların kentsel mekâna dair edindikleri bilgilerin, kentsel mekândaki tecrübelerinin ve kentsel mekânla kurmuş oldukları aidiyet ilişkilerinin kentsel mekâna ilişkin güvenlik algılarının oluşmasında etkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların görüş ve tecrübeleri değerlendirilmiştir.

3.2.3.1. Bilgi ve güven

Kentsel mekânlara ilişkin çevreden duyulan söylentiler ya da medyada yer alan haberler gibi elde edilen bilgiler katılımcıların güvenlik algıları üzerinde etkili olmaktadır:

Zaten Eskişehir'de bir dedikodudur, “Mekânların alt katı vardır, orada daha farklı alemler vardır.” Mesela bir hayal kurarsınız “Bir kafe açsam ben de.” diye, hani vardır ya klasik, mesela öyle bir hayal kurduğunda biri mutlaka çıkıp “Haraç kesiliyor, burada da mafyatik bir düzen var. Sen öyle kafana göre açamazsın. Barlar Sokağı'na girebilmek belli bir ilişkiler ağına dahil olabilmek demektir.” falan diye zaten böyle bir mit dolanır. Böyle bir hayalet vardır, bir mafya hayaleti. Bütün şehirlerde var bu arada. Eskişehir'de de var. “İşte şu mekânın sahibi şu mafyadır, bu mekânın sahibi bu mafyadır.” diye daha böyle yerel insanların daha hakim olduğu, sen de bu insanlarla karşılaştınca duyduğun, bu hayaletin her yere yayıldığı bir ortamda vardır. Dolayısıyla bunları da duymak, haberlerin çıkması. Mesela SPR'de bir olayı duymak. Tüylerin diken diken olur anlatsam. İşte Barikat Bar'ın kurşunlanması. Bunlar ister istemez daha güvensiz bir şey haline getiriyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcılardan birisi olan K27, kendisi için güvensiz bir mekânın olmadığından bahsederken aynı zamanda bir mekânın güvensizliği ile mekâna ilişkin duymuş olduğu kriminal olaylar arasında doğrudan bir ilişki kurmaktadır:

Benim için, en azından şöyle söyleyeyim bir erkek olduğum için, çok aşırı güvensiz bir mekân yok. Mahalleden mahalleye ayırabilirim bunu. Belli birkaç mahalleler dışında bence güvensiz bir yer yok. Örneğin Kurtuluş Mahallesi, Yeşiltepe. Buralarda yaşayan genç kitle tehlikeli şekilde nitelendirebileceğin insanlar. Mesela örnek vereyim.

Genellikle, benim bildiğim ve duyduğum kadarıyla, hapis cezası yiyip tekrar çıkan insanlar genellikle bu mahallelerden. İşte adam yaralama olsun, herhangi kötü bir işte bulunup çıkan insanlar genelde buralarda yaşıyorlar. (K27, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Bir enformasyon aracı olan medya, kentsel mekânlara ilişkin bilgi sağlama noktasında önemli bir kaynaktır. Geleneksel ve yeni medyada yer alan haberlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda katılımcıların tecrübe etmemiş olmalarına rağmen suça maruz kalma korkusu taşıdıkları ve bu durumun kentsel mekânlarda kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olduğu görülmektedir:

Mesela Barlar Sokağı. Ben hiç karşılaşmadım ama işte bıçaklama olayları, duyuyoruz. Sadece duyuyorum ama o bile böyle korkmama sebep oluyor. Haberlerde falan gördüm. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Geçen yaz, bu Açık Öğretim Merkezi'nin arka tarafında bir tane meczup bir adamın olduğunu ve bir kızı saçından sürükleyerek götürdüğü hakkında bir şeyler duymuştuk hatta haberlere de çıkmıştı. Mesela onu duyduğumdan beri özellikle hem oraya, AÖF arka taraflarına hem de Seylap Caddesi'ne, Barlar tarafına keza dikkat etmeye çalışıyorum. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcılardan biri olan K1 ise medyada yer alan haberler ile kentsel mekâna ilişkin güvenlik algısı arasındaki ilişkiden şu şekilde bahsetmektedir:

Güvensiz mekânla alakalı bence önemli bir faktör var, o da medya. Örneğin, Eskişehir bazında bir örnek vereceğim, Barlar Sokağı denilen bir yer var, o tarafta sürekli silahlı çatışma oluyor veya bıçaklanma olayları oluyor. Biz bunu medyada, gazetelerde falan görüyoruz. Bu faktörlerden ben oranın güvensiz olduğu algısına kapılıyorum. (K1, Erkek, 1 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

K24 için de medyadaki haberler sebebiyle kendisini güvensiz hissettiğinden ve bu durumun kentsel mekânı kullanma noktasında kendisini kısıtladığını şu şekilde ifade etmiştir:

Medyanın da bunda etkisi var. Medyada çıkan haberlerden etkileniyorum. “Acaba benim başıma gelir mi, bir şey olur mu?” sürekli bu sorularla şey olduğum için, geceleri dışarı yalnızsam bilhassa asla çıkmam. Arkadaşlarım varsa da genelde birbirimizi bırakırız ya da eve beraber döneriz. Mesela dolmuşa bindiğim zamanda yalnızsam güvensiz

hissediyorum. Özellikle dolmuşlardan çok korkuyorum işte herkes indi, tek sen kaldın. “Ne olur acaba, başıma ne gelir?” diye düşünüyorum. Geçmişteki yaşanan tatsız bir durum da buna vesile oldu bu yüzden. (K24, Kadın, 10 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Aynı zamanda kentsel mekânların güvenli ya da güvensizliği ile ilgili olarak, katılımcıların kriminal durumların yaşandığını duyduğu yerleri zihinsel haritalarında güvensiz olarak işaretleme eğiliminde oldukları ve bu alanları kullanma noktasında çekindikleri görülmektedir:

Hiç gitmediğim ama duyduğum kadarıyla Kuyubaşı var, daha güvenli olmayan, tehlikeli olarak duyduğum ama dediğim gibi hiç gitmedim o yüzden bir fikrim yok. Legal olmayan her türlü işin döndüğüne dair dedikodulardan ibaret duyduklarım. O da bana bir güvensizlik yaratıyor, İşim oraya düşerse de duyduklarımdan dolayı oraya gitmekte tereddüt duyarım yani. (K13, Erkek, 7 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eskişehir’de Kuyubaşı güvensiz çünkü orada genelde yine duyduğum ve bildiğim kadarıyla böyle uyuşturucu muhabbetlerinin daha çok döndüğü ya da mesela atıyorum bir bisikletin çalınır, bir şey olur genelde o taraflardan çıkar falan o yüzden o taraflar böyle. Yani Eskişehir’in ortası dışında kenarları, kenar çevreleri genelde güvensiz hissettiriyor. (K14, Kadın, 23 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Emek Mahallesi, Kuyubaşı, Şirintepe, Bağlar’ın arka sokakları güvensiz. Legal olmayan şeyler dönüyor, duyduğum kadarıyla. Haricinde yine orada vakit geçiren ve yaşayan insanların kendi içlerinde problemleri davranışları olmasından dolayı. (K17, Erkek, 4 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

3.2.3.2. Aidiyet, tecrübe ve güven

Katılımcıların kentsel mekâna ilişkin güvenlik algılarının oluşmasında mekânla kurmuş oldukları aidiyet ilişkisinin etkili olduğu görülmektedir. Örneğin katılımcılardan biri olan K2’nin kendisini Eskişehir’de yabancı olarak nitelendirmesi ve kendini en çok memleketinde güvende hissettiğinden bahsetmesi kente ve kentsel mekâna ilişkin aidiyet hissinin gelişmesi ile kentsel mekânda güvende hissetme arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir:

En güvenli kendimi memleketimde hissediyorum. Burada yabancı olduğum için yüzde yüz güvende hissedemiyorum. En güvenli, yaşadığım şehirde, Tiflis’te, evimde, oradaki mahalleimde hissediyorum. Burada ise yaşadığım mahalle de yani Yenibağlar. (K2, Kadın, 8 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Benzer içimde bir diğer katılımcı olan K22’de aidiyet kurmuş olduğu kentsel mekânda kendini daha güvende hissettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Genel olarak evimin etrafında güvende hissediyorum ve yakın arkadaşlarımla berabersem kendimi güvende hissediyorum. Yeni tanıştığım, yeni bir ortamdaysam ve yanımda hiç tanıdığım kimse yoksa ve bilmediğim bir yerdeysem bir tedirginliğim olur, bir güvensizliğim olur. (K22, Erkek, 3 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Sıklıkla tercih edilen dolayısıyla kentsel mekânı kendileyerek bir aidiyet ilişkisi içine girilen mekânların katılımcıların kendilerini daha güvende hissetmelerinde etkili olduğu gözlemlenmektedir:

Şimdi gittiğim yerlerden bu Anadolu Üniversitesi ve Kanlıkavak tarafları bence güvenli. Neden güvenli, çünkü sık sık gidiyorum ve kendimi her gittiğimde huzurlu ve sakin hissediyorum. Ortam da sakin oluyor. Hiçbir olay yaşanmadığı için oranın güvenli olduğunu düşünüyorum. Onun dışında da güvensiz yerler özellikle Barlar Sokağı tarafı. Diğer yerlere gitmediğim için başka bir yer söyleyemeyeceğim. Barlar Sokağı da güvensiz hem medyada hem de bizzat kavga olaylarına tanık olduğum için... Yenibağlar’da kendimi güvende hissediyorum. Herhangi bir negatif, olumsuz bir olayla karşılaşmadığım için. Belki karşılaşsam bunu sorgularım ama şimdiye kadar sorgulamadım. (K1, Erkek, 1 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Tecrübe edinilen, gündelik yaşantının sürdürüldüğü ve böylelikle kentsel mekâna dair fikir sahibi olunulan bölgelerin katılımcılar tarafından güvenli olarak nitelendirdiği görülmektedir:

Buraya yeni geldiğim için çok bilgim yok ancak bulunduğum yerler Merkez, Bağlar, Doktorlar, Çarşı vesaire. Ben güvensizlik konusunda hiçbir sorun yaşamadım ve güvenli olduğunu düşünüyorum. Bir şey yaşamadığım için tecrübelerime dayanarak güvenli olduğunu düşünüyorum bu tarafların. (K2, Kadın, 8 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eskişehir’ de Bağlar civarı güvenli. Kassaba Modern, o arada kalan İsmet İnönü Bulvarı olması lazım İsmet İnönü Bulvarı, buralar güvenli. Hat Boyu güvenli en azından bir yere kadar, bir noktaya kadar güvenli. Bahçelievler Mahallesi falan güvenli bildiğim yerler bunlar. Genel olarak da şehri güvenli buluyorum ama kenarda köşede kalmış izbe yerleri, kenar mahalleleri, uzak mahalleleri çok iyi bilemiyorum ama genel olarak Eskişehir’i ben güvenli buluyorum. Çünkü buralar benim bildiğim yerler, bildiğim yerden hareketle bunu söyledim. (K25, Erkek, 3 yıldır Eskibağlar’da yaşıyor)

Tam tersi bir biçimde tecrübe edilmeyen ya da daha az tecrübe edilen kentsel mekânın ise zihinsel haritada güvensiz olarak işaretlenmesi ve tercih edilmemesi söz konudur. Bu bağlamda bir katılımcı, kentsel mekâna vakıf olamama durumu ile güvensiz hissetme arasında doğrudan bir ilişki kurduğunu şu şekilde ifade etmektedir: “Bilmediğim yerlerde güvende hissetmiyorum o yüzden de gitmiyorum zaten.” (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Kentsel mekânda deneyimlenen olayların kentsel mekânın güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkilidir. Çoğu katılımcı başına kötü bir olay geldiği ya da kötü bir olayın yaşandığını duyduğu bölgeleri zihinsel haritalarında güvensiz olarak işaretleyerek bu kentsel mekânları kullanmadıklarından şu şekilde bahsetmektedirler:

Şirintepe’deyken arabadan laf atanlar oldu, kaldırımda yürürken aracı yavaşlatıp. Bir şey yapamadım aslında o an, dondum kaldım yani çünkü böyle bir şey çok yaşamamıştım, İstanbul’da çok geç saatlere kalmıyordum, Eskişehir’de de genelde arkadaşlarımla çıkıyordum ama o gün tek başımdı, saat 10 gibi. Bu olaydan sonra Şirintepe’ye bir daha hiç gitmedim. (K7, Kadın, 4 aydır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eti Caddesi’nin orada bir park var, Eti Park [Kum Saha Bağlar Parkı] galiba, orada yazları bazen tedirgin hissediyorum çünkü kalabalık olsak dahi bir kere bir olay yaşamıştık orada sonra birkaç defa daha sıkıntılı olaylara tanık olduğum için. Genelde gençler yazın çok kullanıyorlar o parkı, biz de arkadaş çevresiyle gittiğimiz zaman hatta bir kere başımıza geldi. Alkol veya birtakım uyuşturucu etkisi altında olan bir grup genç bize durduk yere saldırmaya kalkmıştı mesela. Daha sonra oraya gitmede çekince yaşadım, arkadaşlarımı bilmiyorum ama ben bir süre gitmek istemedim. Onun yerine Espark’ın yanında bir park var, oraya gitmeyi tercih ettik. (K9, Kadın, 4 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Eti Caddesi’nde çok da geç değil, 1 buçuk gibi bir gün, işte Replik’ten çıktık Seyla’ya doğru dümdüz yürüyoruz. Eti Caddesi’nin ortasındaki parkta arabalar var bir sürü ve bize o gün geçtiğimiz her arabadan iğrenç laflar atıldı ve o gün çok iğrenç hissetmişim... Ben o gün mesela Eskişehir’e şok olmuşum gerçekten. Dedim ki “Bağlar’da gece dışarı çıkılmaz” orada dedim mesela, bir tek o gün dedim, sonra yine çıktım ama. O gün çok kötüydü. Mesela Eti Cadde’sinin oradan bir daha hayatta yani. Eti Caddesi çok kısa mesela yürüsen 15 dakika ama başından sonuna taksiyle giderim, bir daha gece o saatte oradan geçmem. (K14, Kadın, 23 yıldır Yenibağlar’da yaşıyor)

Benzer bir şekilde K10’ un Barlar Sokağı’nı güvensiz olarak nitelendirmesinde kentsel mekânda edinmiş olduğu tecrübenin etkili olduğu şu ifadelerinde görülmektedir:

Geceleri Barlar Sokağı'nın bazı mekânlarında her kimle gidersem gideyim kendimi tedirgin ve güvensiz hissediyorum çünkü o bahsi geçen mekânlarda, bazı mekânlarda güvenlik ihlali fazla, gelen profil daha böyle olaya müsait ya da güvensiz işler yapabilecek ya da güvensizliğe neden olabilecek durumları sağlayabilecek insanlar gibi geliyor. Bunu da birebir tecrübe ettiğim için bu mekânlar, Barlar Sokağı'ndaki bazı mekânlar bana güvensiz geliyor. Arkadaşlarımla da tek başıma da gece ya da gündüz oralara gitmemeyi tercih ediyorum bundan kaynaklı. (K10, Erkek, 4 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

K29 ise hem çalıştığı hem de sosyalleşmek için tercih ettiği bir mekânda arkadaşlarının ve kendi başına gelen olay sonrasında o mekânda kendisini güvensiz hissetmesi sonucunda mekânla olan ilişkisini kestiğinden şu şekilde bahsetmektedir:

Kız arkadaşımın çalıştığı bir bar vardı. Ben de bir hostelde çalışıyordum. Sahipleri ortak yani o barın sahibiyle benim çalıştığım hostelin sahibi ortaktı. Ben de sıklıkla giderdim, ziyaret ederdim. Sosyalleştığımız de bir mekândı. Orada işte bir gün, bir kaç kere yine üçlü bir erkek grubu orada çalışan garsonlara tacize varan şeyler olmaya başladı. Rahatsızlık duymaya başladılar. Buna karşılık bir önlem yoktu mekânın sahibi de almıyordu. İşte bir gün ben de oradayken benden rica ettiler sonuçta aynı iş yerinin çalışanları olduğumuz için öyle müdahale de edebiliyorduk. İki tane çalışan kadın arkadaş, biri kız arkadaşım, dediler ki "Sen git hesaplarını ver, masadan kalkmalarını ve bir daha gelmemelerini rica et." dediler. Ben de yaptım bunu. Sinirlendiler zaten. Masayı falan dağıttılar. Neyse bir şekil gittiler. ...Böyle şeyler mesela. Bunlar çok güvensiz hissettiren şeyler mesela. Bir de biz orada çalışmaya başlamadan önce sürekli gittiğimiz bir bardı. Çok hoş bir mekândı. Gayet güvenli ve konforlu hissettiğimiz bir bardı ama gittikçe kitlenin, oraya gelen mekânın kullanıcılarının değişmeye başlaması zaten o barı güvensiz hale getirmişti... Eskiden çok giderdik artık güvensiz hissettiğim için orada yaşanan şeyler, oranın kullanıcıları, bizim deneyimlerimiz, orayı kullanmayı bıraktık. Doğrudan etkiliyor aslında mekânın sana hissettirdiği şeyler onu kullanıp kullanmayacağına dair bir karar verdiriyor tabi ki. Bir kere yaşamak bile yetiriyor çünkü tekrar yaşanabileceğine dair ihtimalin arttığını hissettiriyor sen de gitmeyi bırakıyorsun. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcıların zihinsel haritalarında güvensiz olarak işaretlediği yerlere gitmeyi tercih etmemeleri onların güvenlik endişesinin kentsel mekân kullanımlarını etkilediğini göstermektedir:

Özellikle güvenli bir alan olarak tanımladığım bir yer yok ama güvensiz olarak tanımladığım yerler var. Mesela Barlar Sokağı'nı genel olarak güvenli bir yer olarak tanımlamam. O yüzden gitmeyi tercih etmiyorum. Olabildiğince uzak durmaya çalışıyorum. Onun dışında mesela Bağlar güvenli bir yer ama işte güvensiz hissettirdiği anlar olabiliyor. Güvensiz hissettirdiği deneyimler yaşatabiliyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Aynı zamanda katılımcıların “hırsızlık” gibi kriminal olayların yaşandığı yerlerde kendilerini güvensiz hissettikleri görülmektedir:

Son zamanlarda hırsızlık olayları çok arttı. Bu beni aşırı etkiliyor. Birkaç bina yanımda hırsızlık oldu, binanın girişine “Son zamanlarda hırsızlık olayları çok arttı, lütfen kapıyı kapatın.” tarzında yazılar asılmaya başlandı. O yüzden beni aşırı tetikleyen bir şey, birkaç gecedir uyuyamıyorum. Bu beni çok etkiledi açıkçası. Eskiden böyle bir şey yaşadığımı hatırlamıyorum, “kapıyı kapatın, hırsızlık olayı çok oluyor” diye bir yazının asılmasını hiç görmemiştim, Eskişehir’de bunu. Şu an o yüzden kötü bence. Uyuşturucu da çok fazla arttı, her zaman her yerde vardı bu, duyuyorduk, ama şu an alelade yapılıyor bu ve kimse de buna müdahale etmiyor. Bunlar da insanı tabii ki korkutan faktörler. (K15, Kadın, 5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Benzer şekilde K4’ün Barlar Sokağı’nda tecrübe etmiş olduğu silahlı saldırı da o bölgenin güvensiz olarak katılımcının zihinsel haritasında yer edinmiştir:

Bin tane polis olmasına rağmen sürekli olay oluyor Barlar’da. Yine ben orada [Barlar Sokağı] arkadaşımdaydım olduğum zaman biri vuruldu, altımda. Bir sürü de polis vardı sokakta. Ambulans bile gelmedi. O yüzden mesela orası asla güvende hissettiren bir yer değil zaten benim için ve polislerin olması da bence güvenli hissettirmiyor, hiçbir şey değişmiyor. (K4, Kadın, 10 aydır Eskibağlar'da yaşıyor)

Bununla beraber kavga, aşırı gürültü ve aşırı alkol gibi toplumda rahatsızlık yaratan durumların da güvensizlik yarattığı görülmektedir. Bu tarz durumların yaşandığı yerlerde katılımcıların kendilerini güvensiz hissettikleri şu şekilde ifade edilmektedir:

Mesela Bağlar’da bazen kavga sesleriyle uyanıyorum hatta Ramazan boyunca bunu çok da yaşadım. Kavga seslerinin gürültülerini duyarak, sarhoş insanların, çok uyandım mesela bu şekilde uyurken. Güvensiz hissetmiyorum ama bazen insan korkmuyor değil. O zaman gidiyorum kapıya bakıyorum, "kitlemiş miyim gerçekten" diye çünkü bazen atıyorum silah sesine kadar duyabiliyoruz. Çok yüksek oranda sesler gelmeye başlıyor,

kavga büyüyor çünkü. O zaman öyle olduğunda korkuyorum (K26, Kadın, 8 aydır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcıların özellikle kamusal bir alan olan sokaklarda sergilenen bu tarz durum ve davranışlardan etkilendikleri ve özel alanlarında kendilerini güvensiz hissettikleri gözlemlenmektedir:

Aslında evimin orada düzenli olarak kavgalar çıkıyor son zamanlarda, tartışmalar, alkolün verdiği etkiyle insanlar çünkü mekânlardan çıktığında alkolle beraber gergin oluyorlar sanırım ya da kavgaya çok yatkın oluyorlar. Öyle durumlarda bazen çok büyük kavgalar çıkabiliyor. Evimdeyken de güvensiz hissedebiliyorum bazen çünkü işin içine istemediğin işlerde girdiğinde evde de çok güvende hissetmezsin aslında çünkü her an bana da patlayabilirmiş gibi hissediyorum. O zamanlar genelde çok rahatsız hissediyorum. Sokakta oluyor aslında ama ben kendi evimdeyim, konfor alanındayım, ama yine de çok rahat hissettirmiyor çünkü yakın. Ben zemin katta oturuyorum aynı zamanda, onun da vermiş olduğu etkiyle sanki sıçrayacakmış bana gibi bir hissiyat veriyor bazen. (K13, Erkek, 7 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

Katılımcılardan biri olan K29' da "konforlu" ve dolayısıyla güvende hissetmesi gerektiğini düşündüğü evinde "huzursuz" hissettiğinden ve kendini güvende hissetmek adına perdeyi çekerek "evde birinin yaşadığı" düşüncesinin oluşmasını sağlayarak aslında kendini korumaya çalıştığından şu şekilde bahsetmektedir:

Sesli müzik dinleyen arabalar, motor bağırtıları ne bileyim egzozlu arabaların bağırtıları. Bu açılardan zaman zaman huzursuzluk hissi veriyor. Gerçekten veriyor. Mesela acı bir şey bence evinde konforlu hissetmemek bu sebeple. Çünkü mesela gece yatarken perdeyi çekiyorum, ki normalde perde açık öyle seviyorum, cam komple açık oluyor, dışarıyı görebiliyorum. Bir de evin karşısında da hiçbir ev yok, boş bir arazi var. O boş arazide ev olmadığı için rahatsız da hissettirmedeği için perdeyi açık bırakıyorum ama gece yatarken perdeyi çekiyorum çünkü o evde birinin yaşamadığı düşünülmesin istiyorum. Öyle bir kaygıyla yaklaşıyorum mesela. Güvenlik önlemi alıyorum aslında. Bu evde biri yaşıyor, perdesi var. Perdesi olmasa dışarıdan bakılınca karanlıkta sanki boş bir ev hissi veriyor. Çeşitli şeyler kurguluyorum. Ne bileyim, belki biri taş atar. Bir de zemin katın bir üstü, bir merdiven dayayıp çıkılabilecek bir yükseklikte. Biri girer kaygılarıyla mesela perdeyi çekiyorum. Bu kaygıyı yaratan şey, bu gece gezen arabalar, motorlar çünkü o arabayla gezen, motorla gezen insanların, grupların aslında benim daha önce deneyimlediğim gruplar olması. Benim Samsun'daki deneyimim. Daha böyle suçun

yoğun olduğu bir mahalleden ben buraya geldim. O yüzden mesela bu yüksek sesle arabayla gezen insanların kimler olduğunu aşağı yukarı ve nelere yol açabileceğini biliyorum. Zaten görüyorum da. Bağlar' da sürekli olay oluyor. İnsanlar sadece arabalarla gezmiyor, kavga çıkarıyorlar, gürültü yapıyorlar, etrafa saldırıyorlar, salça oluyorlar, başkalarıyla da uğraşıyorlar. Bir rahatsızlık veriyor ve bu da bende bir huzursuzluk yaratıyor. (K29, Erkek, 2,5 yıldır Yenibağlar'da yaşıyor)

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı kentsel mekânların birer kullanıcıları olan genç yetişkinlerin, kendilerini kent ve kentsel mekânda güvenli ya da güvensiz hissetmelerinde etkili olan faktörlerin neler olduğunu ve bu doğrultuda kentsel mekân kullanımlarının nasıl şekillendiğini ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak adına Eskişehir Bağlar bölgesinde ikamet eden genç yetişkinlerle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşmeler sonucunda katılımcıların kente ve kentsel mekânlara ilişkin duygu, düşünce ve deneyimleri, kentsel mekânda karşılaşmış oldukları güvensiz olay ve durumlar, kentsel mekân kullanım ve tercihleri incelenmiştir.

Eskişehir, genel anlamda genç yetişkinler tarafından güvenli bir kent olarak görülmektedir. Eskişehir Bağlar bölgesinde mekân kullanıcılarının yoğunluğunun öğrenci olması ve aynı zamanda Eskişehir kentinin öğrenci şehri algısı, kentsel mekânın toplumsal yapısının güvenlik algısı üzerinde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bununla beraber Bağlar bölgesinde öğrenci popülasyonunun değişim halinde olması, merkezden uzak ve çevre illerden kente gelenlerin olması gibi bölgede toplumsal ilişkileri değişime uğratan durumlar, güvensizliğin meydana gelmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla Eskişehir’in öğrenci şehri imajı güvenlik algısı üzerinde olumlu bir etki yaratırken öğrencilerin şehre sürekli gelip gitmeleri sonucunda nüfusun değişkenlik göstermesi durumu da aynı zamanda mekânın belirli bir kullanıcı profiline sahip olmamasına sebep olmakta ve bu durum kentteki güvenlik algısını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bununla birlikte mekânın fiziksel yapısı açısından kentsel mekânların aydınlık ve kalabalık olması, gençlere kendilerini güvenli hissettirmektedir. Eskişehir’e çoğu başka yerden gelen öğrenci gençler, kentte birer “yabancı” oldukları halde benzer tutum ve davranışları içeren bir “öğrenci/genç kültürü”nü paylaşmakta ve böylece kentle aidiyet kurmaktadır. Bu bağlamda, “öğrenci şehri” olan kent ve öğrenci bölgesi olan Eskişehir Bağlar bölgesi, genç yetişkinlerce güvenli olarak değerlendirilirken çevre illerden gelenler ya da göçmenler “yabancı” olarak görülmekte ve güvensizlik kaynağı olarak tanımlanmaktadır.

Genç yetişkinlerin, kendilerini güvensiz hissetmelerine sebep olan mekân kullanıcılarının, genellikle ekonomik açıdan alt gelir gruplarından olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda güvenlik meselesinin sınıfsal boyutunu da göstermektedir. Alt

gelir gruplarınca kullanılan ya da bu grupların bulunduğu mekânların suçla ilişkilendirilmesi, suça maruz kalma korkusu yaratmakta ve o bölgenin güvensiz olarak görülmesine yol açmaktadır. Bununla birlikte bir mahalle kültürüne sahip bu grupların bulunduğu bölgelerin kendilerine ait bir alan olması, mekânda kendi güvenliklerini sağlamak adına dışarıdan gelen “yabancı”larca güvensiz olarak değerlendirilebilmektedir.

Güvenli ve güvensiz mekânların ayrımını yaparken genç erkek ve kadınların farklı yorum ve deneyimleri bu meselenin toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınmasını gerektirmektedir. Genç kadınlar kendilerini güvende hissetme durumunu genellikle kıyafet tercihleri ve kentsel mekânlardaki kadın sayısına bağlı olarak değerlendirmekte, güvensizlik unsuru olarak erkeklerden ve onların bakışlarından rahatsız olduklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda ataerkil toplum yapısında kamusal alanın hakimi olarak kabul gören erkeklerin kadınlar üzerinde bir güvensizlik yarattığı görülmektedir. Hissedilen güvensizlik sonucunda genç kadınların geliştirmiş oldukları “tehlikeli zamanlarda algılanan tehlikeli yerlerden kaçınma” ya da yol boyunca telefonda konuşma gibi geliştirmiş oldukları başa çıkma stratejileri, kentsel hareketlilik ve kentte sergiledikleri davranış ve deneyimleri, erkeklere kıyasla farklılık göstermektedir. Kadınların kıyafet seçimi noktasında özgürce giyinebildiklerinde ve yine kendileri gibi kadınların fazla olduğu yerlerde, kendilerini güvende hissettikleri görülmektedir. Bu sebeple kadınların kamusal alanda tercih ve eylemlerinde özgür davranmaları ve görünürlüklerinin artması, kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, güvenlik endişeleri sebebiyle kadınların özel alana yönlendirilmesi, bu güvenlik sorununun yeniden üretilmesine ve sürdürülmesine yol açmaktadır. Bununla beraber atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle bazı genç erkekler, kadınların güvenliklerinden sorumlu olduklarını düşünmekte ve onların güvenliğinden endişe duymaktadır.

Eskişehir’de kent mekânlarının güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde, çevreden ya da medyadan edinilen bilgiler, risk ve tehlikelerin bilinmesini sağlamakta ve güvenlik algısını etkileyerek mekânların kullanım tercihlerinde belirleyici olmaktadır. Benzer bir şekilde gençlerin tecrübeleri de güvenlik algısını etkilemekte, öncesinde yaşanmış olan kötü olaylar sebebiyle güvensiz hissedilen kentsel mekânlar kullanılmamaktadır. Bu bağlamda kentsel mekânda edinilen tecrübelerin bir mekânı güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirilmesinde etkili olduğu

ve kişinin zihinsel haritasına yerleşerek daha sonra başvurduğu bir bilgi haline geldiği görülmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânların kullanımında hem mekâna ilişkin edinilen bilginin hem de deneyimin etkili olması söz konusudur. Bununla beraber genellikle aidiyet ilişkisi kurulan mekânlar güvenli olarak görülmektedir. Bu bağlamda gençlerin kampüs ve çevresinde kendilerini güvende hissetmeleri ya da genç kadınların diğer illere kıyasla Eskişehir’de kendilerini daha güvende hissetmeleri bu durumla ilişkilendirilebilir.

Sonuc olarak, Eskişehir’de genç yetişkinlerin kentsel mekânları güvenli ya da güvensiz olarak değerlendirerek güvenli gördükleri alanlarda ikamet etmeleri, sosyalleşmeleri ve gündelik yaşamlarını sürdürmeleri söz konusudur. Kentte güvenliğin sağlanamaması, hatta özel alan olarak evde güvenli hissedilmemesi nedeniyle duyulan tedirginlik, huzursuzluk, rahatsızlık ve korku, gençlerin mekânsal tercihlerini, mekân kullanımlarını ve mekânda sergiledikleri davranışlarını değiştirmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda güvensizlik hissedilmesi, yalnızca bireysel değil toplumsal bir meseledir ve kentin kamusal yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu  alışma, kentin sokak, cadde, meydan vb. kamusal alanlarında güvenliğin ve güvensizliğin gençler tarafından nasıl algılandığını, hangi unsurların etkili olduğunu ortaya koymakta ve temel bir insanlık hakkı olan güvenliğin, yaşamsal önemini vurgulamaktadır. Bireysel ve toplumsal yaşamda güvenliğin sağlanmasına yönelik politikaların geliştirilmesi sürecinde kentte yaşayan farklı toplumsal grupların ve kentsel mekân kullanıcılarının güvenlik hakkındaki görüşlerine başvurulması ve bu doğrultuda fiziksel yapılı çevrenin düzenlenmesi veya inşa edilmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akarçay, E. ve Suğur, N. (2016). “Eskişehir’de Kentin ve Tüketim Mekânlarının Dönüşümü”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(3), s.(797-825).
- Alkan, A. (2000). ““Özel Alan-Kamusal Alan’ Ayrımının Feminist Eleştirisi Çerçevesinde Kentsel Mekân”, *Kültür ve İletişim*, 3 (1), s.(71-95).
- Alkan, A. (2017). *Cins Cins Mekân*. (Der. A. Alkan). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Alkimim, A., Clarke, K. C., ve Oliveira, F. S. (2013). “Fear, Crime, and Space: The Case of Viçosa, Brazil”, *Applied Geography*, 42, s.(124-132).
- Alver, K. (2007). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekânsal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler*, Ankara: Hece Yayınları.
- Arends, J. F. M. (2009). “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”, (Çev. B. Yavuz). *Uluslararası İlişkiler*, 6(22), s. (3-33).
- Ataç, E. (2007). “Suçun Kentsel Mekândaki Algısı ‘Güvensizlik Hissi’ ”, *Dosya* 06, 55, s. (16-23).
- Ayata, S. (2005). “Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı” *Kültür Fragmanları* içinde, (Der. D. Kandiyoti ve A. Saktanber). İstanbul: Metis Yayınları.
- Baldwin, D. A. (1997). “The Concept of Security”, *Review of International Studies*, 23(1), s. (5-26).
- BaltaK, E. (2019). *Tedirginlik Çağı: Şiddet, Aidiyet ve Siyaset Üzerine*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). *Modernite ve Holocaust*, (Çev. S. Sertabiboğlu). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Bauman, Z. (2000). *Siyaset Arayışı*. (Çev. T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). *Akışkan Modernite*, (Çev. S. O. Çavuş). İstanbul: Can Yayınları.
- Bayhan, V. (2002). “Risk Toplumu”, *Doğu-Batı*, 19, s.(189-203).

- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*, (Çev. K. Özdoğan ve B. Doğan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Berman, M. (2013). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. (Çev. Ü. Altuğ ve B. Peker). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bilgin, N. (1990). “Fiziksel Mekândan İnsani ya da İnsanlı Mekâna”, *Mimarlık Dergisi*, 3, s.(62-65).
- Bilgin, N. (2005). *Siyaset ve İnsan*, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler Türkiye. (2021). *Mor Haritam, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Belediye Hizmetleri Geliştirmede Yeni Bir Araç*. Erişim Adresi: <https://turkiye.un.org/tr> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).
- Birleşmiş Milletler Türkiye. (2022). *Eşit ve Daha Güvenli Bir Eskişehir İçin, Mor Haritam Yayında*. Erişim Adresi: <https://turkiye.un.org/tr> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).
- Brantingham, P. L. ve Brantingham, P. J. (1995). “Criminality of Place: Crime Generators and Crime Attractors”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 3, s.(5-26).
- Burgess, E. (1925). “The Growth of the City: An Introduction to a Research Project” In: *The City*, (Ed. R. Park, E. Burgess, R. McKenzie). s.(47-62). Chicago: University of Chicago Press.
- Castells, M. (2006). *Enformasyon Çağı II: Ekonomi, Toplum ve Kültür-Kimliğin Gücü*, (Çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Connerton, P. (2012). *Modernite Nasıl Unutturur*, (Çev. K. Kelebekoğlu). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Çalışkan, A. (2022). “Kentlerde Suç ve Suç Verileri Üzerinden Bir Analiz” *Dert Yüğü Mekânlar: Kentlerin Eski ve Yeni Sorunları* içinde, (Der. G. Kaya ve A. Şeker). Ankara: Nika Yayınevi.
- Dedeoğlu, B. (2008). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları.
- Duru, B. ve Alkan, A. (2002). *20. Yüzyıl Kenti*. (Der. ve Çev. A. Alkan ve B. Duru). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Elmas, M. S. (2013). *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik*, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.
- Erdal, C. (2012). *Medyanın Efendisi Şiddet*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Ergin, N. (2001), “Ortak Yaşam Alanı Olarak Heykel”, *21.Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan* içinde, (Ed. F. Gümüšoğlu). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Ergüven, N. S. (2016). “Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri”, *Ankara Üniversitesi. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(3), s.(771-835).
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, Albany: State University of New York Press.
- Fukuyama, F. (1996). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press Paperbacks.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü*, (Çev. B. Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*, (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (Çev. O. Akinhay). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Giddens, A. ve Pierson, C. (2001). *Modernliği Anlamlandırmak: Anthony Giddens’la Söyleşiler*, (Çev. S. Uyrkulan ve M. Sağlam). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel-Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*, (Çev. Ü. Tatlıcan). İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2017). *Sosyoloji*. (Çev. M. Şenol). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Ginsburg, R. (2004). “Native Daughter: Home, Segregation, and Mental Maps”, *Home Cultures*, 1(2), s.(127-148).
- Gökulu, G. (2010). “Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), s.(209-226).
- Gönç Savran, T. (2012). Nicel ve Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri. (Ed. T. Gönç Savran). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (s.64-106). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Göregenli, M. (2010). *Çevre Psikolojisi: İnsan-Mekân İlişkileri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güleç Solak, S. (2017). “Mekân - Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), s.(13-37).
- Gündüzöz, İ. (2016). “Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik mi? Güvenli Kent mi?” *Türk İdare Dergisi*, 483, s.(335-370).
- Harvey, D. (2003). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (Çev. M. Moralı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler*. (Çev. A. Deniz Temiz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2016). *Kent Deneyimi*. (Çev. E. Soğancılar). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hatt, P. K. ve Reiss, A. J. (2002). “Kentsel Yerleşimlerin Tarihi”, *20. Yüzyıl Kenti* içinde, (Der. ve Çev. A. Alkan ve B. Duru). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hillman, M., Adams J. ve Whitelegg J. (1990). *One False Move...: A Study of Children's Independent Mobility*. London: Policy Studies Institute.
- Işık, O. (1994). “Mekânın Politikleşmesi, Politikanın Mekânsallaşması”, *Toplum ve Bilim*, 64-65. s.(7-36).
- Kaplan, S. (1973). “Cognitive Maps, Human Needs and the Designed Environment” *Environmental Design Research* içinde, (Ed. W. F. E. Preiser), s.(275-283). Stroudsburg, PA: Dowden, Hutchinson and Ross.
- Kasperson, R. and Kasperson, J. (1996). “The Social Amplification and Attenuation of Risk”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 545, s.(95-105).
- Kaya, A. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Zihinsel Haritalarında Kentin İmajı: Düzce Örneği”, *Tasarım Kuram*, 15(28), s.(165-178).
- Kaya Ciceralli, L. ve Ciceralli E. E. (2018). “Şehir ve Güvenlik Yaklaşımlarında Çevresel Kriminolojiye Tarihsel Bir Bakış”, *İdealkent*, 9(23), s.(95-112).
- Kaypak, Ş. (2016). “Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 33, s.(35-50).

- Kul, M. (2013). *Suçtan Daha Büyük Suç Korkusu: İstanbul'da Bir Alan Araştırması*, İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.
- Lefebvre, H. (1976). *The Survival of Capitalism*. New York: St. Martin's Press.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2015). *Kentsel Devrim*. (Çev. S. Sezer). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lewis, P. (1979). "Axioms for Reading the Landscape" *The Interpretation of Ordinary Landscapes*, (Ed. D. Meinig). s.(11-32). New York: Oxford University Press.
- Lynch, K. (1990). *The Image of the City*, Cambridge, MA: The MIT Press.
- Mackenzie, S. (2002). "Kentte Kadınlar", *20. Yüzyıl Kenti* içinde, (Der. ve Çev. A. Alkan ve B. Duru). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Martindale, D. (2010). "Önsöz", *Şehir* içinde, (Çev. M. Ceylan). İstanbul: Yarın Yayıncılık.
- Maslow, A. H. (1943). "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 50(4), s.(370-396).
- Mills, A. (2014). *Hafızanın Sokakları: İstanbul'da Peyzaj, Hoşgörü ve Ulusal Kimlik*. (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Mor Haritam Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. Erişim Adresi: <http://morharitam.eskisehir.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).
- Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent: Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*. (Çev. G. Koca ve T. Tosun). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar 2. Cilt*, (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayınodası Yayıncılık.
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar Cilt 1*, (Çev. Ö. Akkaya). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özaslan, N. ve Aksoylu, S. (2014) "Eskişehir Modern Mimari Mirasının Araştırılması ve Belgelenmesi", Proje No. 1110F159, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Pain, R. (2001). "Gender, Age and Fear in the City", *Urban Studies*, 38(5/6), s.(899-913).

- Pirenne, H. (2014). *Ortaçağ Kentleri*. (Çev. Ş. Karadeniz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rittersberger Tılıç, H. (2019). “Kavram Olarak Kent Sosyolojisi”, *Kent Sosyolojisi*, (Ed. F. Güneş). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. s.(3-28).
- Sjoberg, G. (2002). “Sanayi Öncesi Kenti”, *20. Yüzyıl Kenti* içinde, (Der. ve Çev. A. Alkan ve B. Duru). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Smith, N. (2006). “Yeni Küresellik, Yeni Şehircilik: Küresel Kentsel Strateji Olarak Soylulaştırma”, *Planlama*, (Çev. İ. Urkun-Bowe ve İ. Gündoğdu). 36, s.(13-27).
- Smith, N. (2017). *Eşitsiz Gelişim: Doğa, Sermaye ve Mekanın Üretimi*. (Çev. E. Soğancılar). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Soja, E. (2017). *Postmodern Coğrafyalar: Eleştirel Toplumsal Teoride Mekanın Yeniden İleri Sürülmesi*. (Çev. Y. Çetin). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Taşçı, D., Gökalp, E., Genç Kumtepe, E., vd. (2008). *Anadolu Üniversitesi'nin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*. (Ed. F. Sürmeli). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- TDK, 2022. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi:01.11.2022).
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tuan, Y. (2013). “Fear in the City” *Landscapes of Fear* içinde, s.(145-174). Minnesota: University of Minnesota Press.
- Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. (2022). *Hayat Eve Sığar (HES)*. Erişim Adresi: <http://www.saglik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).
- Tümtaş, M. S. (2018). “Sosyal Ayrışmaların Mekânsal İzdüşümü: Suriyeli Kent Mültecileri Üzerine Bir Tartışma”, *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*. Ankara.
- United Nations (2019). *World Urbanization Prospects 2018: Highlights*, New York: United Nations.
- Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Urry, J. (1999). *Mekânları Tüketmek*, (Çev. R. G. Ögdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÜniAr (2024). *Öğrenci dostu üniversite şehirleri araştırması: 2024* . Üniar Yayınları.
- Valentine, G. (1989). “The Geography of Women’s Fear”, *Area*, 21(4), s.(385- 390).
- Valentine, G. (1990). “Women’s Fear and the Design of Public Space”, *Built Environment*, 16(4), s.(288-303).
- Van Dijk, J.J.M. (2008). *The Word of Crime: Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World*, Thousand Oaks: Sage.
- Yırtıcı, H. (2005). *Çağdaş Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenmesi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Weber, M. (2010). *Şehir*. (Çev. M. Ceylan). İstanbul: Yarın Yayıncılık.
- Weidemann, S., Anderson, J. R., Butterfield, D. I., ve O’Donnell, P. M. (1982). “Residents’ Perceptions of Satisfaction and Safety: A Basis for Change in Multifamily Housing”. *Environment and Behavior*, 14(6), s.(695-724).
- Williams, P. D. (2013). “Security Studies: An Introduction” içinde *Security Studies An Introduction*, (Ed. P. D. Williams), London: Routledge.
- Wilson, J. Q. ve Kelling, G. L. (1982). “Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety”, *Atlantic Monthly*, s.(1-9).

EKLER

EK-1: Etik Kurul İzin Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 09.02.2023

Protokol No: 485015

Tarih: 28.02.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Gençlerin Kentsel Mekân Kullanımı ve Güvenlik Algısı
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi F. Ayyın KOÇAK TURHANOĞLU
TEZ YAZARI:	Zeynep Aleyna ÖZGAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saime ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı -İkt. ve İdari Bil. Fak.)	KATILMADI Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (İletişim Bil. Fak.)
Prof. Dr. Hafıdan DEVECİ (Eğitim Fak.)	